

11-ÅRIGE BØRNS FRITIDSLIV OG TRIVSEL

08:34

SIDDHARTHA BAVISKAR
KAREN MARGRETHE DAHL

08:34

11-ÅRIGE BØRNS
FRITID OG TRIVSEL

SIDDHARTHA BAVISKAR
KAREN MARGRETHE DAHL

KØBENHAVN 2009
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

11-ÅRIGE BØRNS FRITID OG TRIVSEL

Afdelingsleder: Anne Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Pauline Ansel-Henry, Forbundet for pædagoger og klubfolk
Gitte Bossi-Andresen, Servicestyrelsen
Malene Brandt, De grønne pigespejdere
Rasmus Bruun, Servicestyrelsen
Mette Grøstøl, Socialpædagogernes Landsforbund
Hanne Gøttrup, Kommunernes Landsforening
Thomas Kirkeskov, Dansk Ungdoms Fællesråd
Jette Kofoed, Danmarks Pædagogiske Universitet
Charlotte Paludan, Danmarks Pædagogiske Universitet
Bo Morhorst Rasmussen, Center for Videregående Uddannelser Sønderjylland
Hanne Petersen Refslund, Odsherred Kommune
Søren Riiskjær, Danske Gymnastik- & Idrætsforeninger
Helle Rønholt, Institut for Idræt
Hanne Warming, Roskilde Universitetscenter

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7487-922-0

Layout: Hedda Bank

Oplag: 600

Tryk: Schultz Grafisk A/S

© 2009 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 3348 0800
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	INDLEDNING	15
	Fritidsliv i børnehøjde	17
	Myndigheder og leverandører	18
	Sammenfatning	26
	Design og metode	29
2	TRE BØRNEGRUPPER	33
	Indledning	33
	Hvem er de socialt udsatte børn?	33
	Inddeling efter familiernes ressourcer	35

3	FORSKELLE I BØRNS FRITIDSLIV	47
	Indledning	47
	Livet efter skoletid	47
	Det uorganiserede fritidsliv	51
	Det organiserede fritidsliv	66
	Sammenfatning	72
	Oversigt over de følgende tre kapitler	73
4	BØRNS FRITIDSLIV OG TRIVSEL	75
	Indledning	75
	SDQ-skalaen	75
	Barnets psykosomatiske tilstand	79
	Alment velbefindende	81
	Resultater af regressionsanalyser	82
	Sammenfatning	91
5	FRITIDSLIV OG SKOLEGANG	93
	Indledning	93
	Skolefaglig præstation	93
	Skoletilfredshed	95
	Resultater fra regressionsanalysen	96
	Sammenfatning	101
6	BØRNS FRITIDSLIV OG SOCIALE RELATIONER	103
	Indledning	103
	At være blevet udsat for mobning	103
	Deltagelse i mobning af andre børn	104
	Samvær med kammerater	106
	Resultater af regressionsanalyser	107
	Sammenfatning	113

7	FRITIDSLIV OG MODTAGELSE AF FORANSTALTNINGER	115
	Indledning	115
	Analysestrategi	115
	Resultater af regressionsanalyser	116
	Sammenfatning	118
8	DISKUSSION OG PERSPEKTIVER	119
	Hvem er de udsatte børn?	120
	Sammenhæng mellem fritidsaktiviteter og trivsel	121
	Fritidsaktiviteter og forbrug af foranstaltninger	122
	Fritidsaktiviteter med en positiv virkning	122
	Forslag til fremtidig forskning	127
	BILAG 1	129
	Forklaring af regressionsanalysernes variable	129
	BILAG 2	131
	Forklaring af odds-ratio	131
	BILAG 3	135
	Fuldstændige resultater af regressionsanalyser præsenteret i kapitel 4-7	135
	BILAG 4	145
	Resultater for fritidsvariablene præsenteret i kapitel 4-6 samlet på analysegrupper	145
	LITTERATURLISTE	150
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2008	157

FORORD

Med Anbringelsesreformens ikrafttræden 1. januar 2006 kom der et øget fokus på udsatte børns fritidsliv og på den positive betydning, fritidslivet kan have for børnenes trivsel. Servicestyrelsen udbød derfor et større forskningsprojekt om sammenhænge mellem udsatte børns fritidsliv på den ene side og deres trivsel og sociale relationer på den anden. SFI har i samarbejde med rådgivningsvirksomheden COWI og Statens Institut for Folkesundhed gennemført projektet. Denne rapport er resultatet af den sidste undersøgelse i projektet. Rapporten er baseret på data fra SFI's Børneforløbsundersøgelse, der følger børn født i 1995.

Det samlede projekt har haft tilknyttet en følgegruppe, som løbende har bidraget med væsentlige kommentarer til undersøgelsen, samt et forskerpanel, der har bidraget med gode drøftelser af ideer og mulige konklusioner. Vi takker begge grupper for engagement og konstruktiv kritik.

Per Schultz Jørgensen, professor på Danmarks Pædagogisk Universitet (pens.), har som referee læst og kommenteret manuskriptet. Vi takker mange gange for konstruktiv kritik og gode kommentarer.

Undersøgelsen er gennemført af forsker, ph.d. Siddhartha Baviskar samt forskningsassistent, cand.scient.soc. Karen Margrethe Dahl. Seniorforsker, mag.art. Else Christensen har været projektleder på undersøgelsen, der er finansieret af Servicestyrelsen.

København, januar 2009

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

I slutningen af 2006 påbegyndtes et større samlet forskningsprojekt om udsatte børns fritid. Indtil nu har vi som led i den samlede undersøgelse gennemført fire delundersøgelser. Første delundersøgelse er et litteraturstudie, der afdækker, hvad der tidligere er lavet om udsatte børns fritidsliv. Anden delundersøgelse er en kvalitativ undersøgelse af fritidslivet for børn, der modtager en forebyggende foranstaltning i henhold til Servicelovens § 52. Tredje delundersøgelse handler om den kommunale indsats for udsatte børns fritidsliv, herunder hvordan kommunerne organiserer og koordinerer indsatsen på tværs af instanser og aktører. Og endelig den fjerde delundersøgelse, der ser på hvilken betydning børns fysiske aktiviteter har for, hvordan børnene trives. Den foreliggende undersøgelse om 11-årige børns fritidsliv er den femte og sidste delundersøgelse i det samlede forskningsprojekt. Den er gennemført på data fra SFI's børneforløbsundersøgelse, hvor den seneste dataindsamling fandt sted i 2007, da børnene var 11 år gamle.

RESULTATER FRA DE FØRSTE FIRE DELUNDERSØGELSER

Litteraturstudiet finder, at såvel dansk som skandinavisk forskning om børns fritidsaktiviteter kun har enkelte informationer om udsatte børns fritidsliv, mens der er lidt mere international forskning, der har resultater. Ofte er der dog tale om resultater, der peger i forskellig retning. Samlet

set er konklusionen, at der ikke er entydige resultater vedrørende betydningen af fritidsaktiviteter for udsatte børn. Deltagelse i fritidsaktiviteter kan have en sammenhæng med udsatte børns trivsel, men studier viser dog, at det nødvendigt at inddrage den sociale kontekst, som fritidsaktiviteterne foregår i. Betydningen af fritidslivet kan være forskelligt henholdsvis for børn fra socialt velfungerende og velstillede familier og for børn fra mere vanskeligt stillede familier. Sådanne resultater ses også i den foreliggende undersøgelse om 11-årige børns fritid og trivsel og de betyder, at det undertiden kan være svært at komme med direkte tolkninger af, hvad der er fundet, ligesom der undertiden må være forskellige tolkninger afhængigt af hvilken familietype, der er tale om.

Den kvalitative undersøgelse af fritidslivet for børn, der modtager en forebyggende foranstaltning i henhold til Servicelovens § 52 finder, at børn, der bor i en plejefamilie klarer sig bedre i fritidslivet, end børn med forebyggende foranstaltninger, som bor hjemme hos forældrene, ligesom de også klarer sig bedre end børn, der bor på en døgninstitution. Samlet set gælder det, at børn, der bor hjemme hos forældrene, og som samtidig modtager en forebyggende foranstaltning, har det ringeste fritidsliv. I undersøgelsen bliver det fremhævet, at den afgørende forskel mellem hjemmeboende børn, børn i plejefamilier og børn, der bor på en institution, er, at børn fra plejefamilier i højere grad end de øvrige børn får en god opbakning fra familiens voksne. En konklusion kan her være, at det måske alligevel er sådan, at de sociale forhold i familien har en større betydning for barnet, end det i sig selv kan have at deltage i en fritidsaktivitet. Dele af resultaterne fra 11-årige børns fritid og trivsel peger i samme retning. Disse resultater kan således være med til at forklare, at det er vanskeligt at påvise en direkte betydning for barnets trivsel af forskellige former for fritidsaktiviteter.

Undersøgelsen af den kommunale indsats for udsatte børns fritidsliv har et lidt andet fokus end de øvrige undersøgelser, idet der ses på rammerne for den kommunale indsats, organiseringen i kommunerne og kommunernes karakteristik og definitioner af de udsatte børn. Et af resultaterne har særlig interesse for undersøgelsen om 11-årige børns fritid og trivsel, nemlig at der ikke findes nogen entydig 'kommunal' definition af hvilke børn, der indgår i gruppen af socialt udsatte børn. Forskningsmæssigt findes der heller ikke entydige begreber (og det er heller ikke helt enkelt at opstille entydige begreber). Et forholdsvis enkelt valg kunne være, at børn, der modtager forebyggende foranstaltninger efter Ser-

vicelovens § 52, betegnes som socialt udsatte. Men her må man så forholde sig til, at der vil være børn, som har problemer uden der er iværksat nogen forebyggende foranstaltning (det kan fx være, at der ikke er nogen, der har fundet ud af, at børnene har problemer, eller der kan af forskellige andre grunde ikke være iværksat foranstaltninger). Desuden ved vi også, at der for børn med foranstaltninger kan være meget store forskelle på forældrenes sociale, økonomiske, uddannelsesmæssige og personlige ressourcer. Fx vil et barn med alvorlige adfærdsproblemer, som udløser en forebyggende foranstaltning (det kunne være psykologhjælp eller en personlig hjælpeperson), have forskellige muligheder, afhængigt af om forældrene har stærke eller svage ressourcer. Forældre med stærke ressourcer vil kunne støtte barnet mere og vil bedre kunne søge for, at barnet får relevant hjælp.

Undersøgelsen om 11-årige børns fritid og trivsel belyser spørgsmålet om, hvem de udsatte børn er. Når vi går ind i data fra SFP's børneforløbsundersøgelse, finder vi, at børn, der modtager forebyggende foranstaltninger, har meget forskellig baggrund. Nogle børn kommer fra familier med mange og stærke ressourcer, mens andre børn kommer fra familier med få og svage ressourcer. Ideelt set må udsatte børn efter vores opfattelse være børn med forebyggende foranstaltninger, som kommer fra familier med få og svage ressourcer. I praksis er denne gruppe dog så lille, at det ikke vil være muligt at gennemføre sikre statistiske analyser. Vi har derfor valgt i stedet at inddele børnene i tre grupper, nemlig børn med forebyggende foranstaltninger (uanset forældrenes ressourcer), børn fra ressourcetsvage familier og børn fra ressourcestærke familier. Vi får dermed mulighed for at sammenholde data fra tre grupper.

Den fjerde delundersøgelse, der fokuserer på betydningen af fysiske aktiviteter tager udgangspunkt i en hypotese om, at fysiske aktiviteter vil udjævne sociale forskelle i børns helbred, samt at fysisk inaktivitet blandt udsatte børn vil forstærke sociale forskelle i helbred. Hypoteserne kan ikke bekræftes. I et afsluttende afsnit om refleksioner og perspektiver fremhæves det, at udsatte børn har forældre, der ikke magter at støtte børnene i fysisk aktivitet og at børnene derfor ikke deltager i de fritidsaktiviteter, de kunne have lyst til. Det findes dog samtidigt, at engagement i fysiske fritidsaktiviteter har en større betydning for helbredet hos børn, der ikke er udsatte. Konklusionen minder derfor i høj grad om konklusionen fra den kvalitative undersøgelse, idet den ligeledes understreger be-

tydningen af forældrenes engagement og indsats. I undersøgelsen af 11-årige børns fritid får vi resultater, der på mange måder minder om ovenstående.

UDSATTE BØRN HAR ET RINGERE FRITIDSLIV OG DÅRLIGERE TRIVSEL

I undersøgelsen af 11-årige børns fritid og trivsel finder vi, at børn, der modtager foranstaltninger, samlet set har et ringere fritidsliv end børn fra ressourcestærke familier, mens børn fra ressourcesvage familier har et fritidsliv, der er bedre end det fritidsliv børn med foranstaltninger har og dårligere end fritidslivet for børn fra ressourcestærke familier. Børn fra ressourcesvage familier har dog et fritidsliv, der minder mere om fritidslivet for børn med foranstaltninger. Vi finder også, at børn, der modtager foranstaltninger, har en klart dårligere trivsel målt på tværs af undersøgelsens forskellige mål for trivsel, end de øvrige børn fra enten ressourcestærke eller ressourcesvage familier. De har mindre livsglæde, flere psykosomatiske vanskeligheder, en skolegang med ringere faglig præstation og svagere sociale relationer til jævnaldrende (fx bliver de oftere ofre for mobning). Og endelig finder vi en sammenhæng mellem trivselsindikatorerne på den ene side og nogle af de udsatte børns forskellige organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter på den anden side.

Vi skelner mellem organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter. Ved organiserede fritidsaktiviteter forstår vi faste, skemalagte aktiviteter, hvor der som regel er voksen ledelse (eller voksent opsyn). Der er en langt mindre andel af de børn, der modtager foranstaltninger, der deltager i organiserede fritidsaktiviteter, end hvad vi finder hos børn fra ressourcestærke familier. Det gælder for alle typer organiserede fritidsaktiviteter: fysiske aktiviteter (fx kampsport), kulturelle aktiviteter (fx musik timer), holdaktiviteter (fx håndbold) og individuelle aktiviteter (fx ridning). Det samme gælder, når vi ser på de uorganiserede fritidsaktiviteter. Fx er der en mindre andel børn med foranstaltninger, der jævnligt læser bøger, ligesom der er en større andel af børn med foranstaltninger, der har et stort tv-brug, og en mindre andel af børnene med foranstaltninger, der har venskaber med andre børn, end hvad vi finder blandt børn fra både ressourcesvage og ressourcestærke familier.

Desuden finder vi, at børn, der modtager foranstaltninger, i højere grad end de to sammenligningsgrupper regelmæssigt går i fritidsklub

om eftermiddagen. Det betyder, at de har mulighed for kontakt med jævnaldrende, uanset om der deltager i en fritidsaktivitet eller ej.

BETYDNINGEN AF ORGANISEREDE FRITIDSAKTIVITETER

Overordnet finder vi, at resultaterne ikke støtter en overordnet hypotese om, at fritidsaktiviteter er forbundet med en bedre trivsel og dermed kan virke beskyttende og kompenserende for børn med forebyggende foranstaltninger. Samlet set har familiernes sociale baggrundsfaktorer en større betydning. Alligevel er der nuancer. Selvom vi ikke kan påvise, at fritidsaktiviteter fører til en bedre trivsel, tyder analyserne dog på, at der er en sammenhæng mellem deltagelse i fritidslivet for børn med foranstaltninger og deres trivsel, specielt når det handler om organiserede fritidsaktiviteter. For børn, der modtager foranstaltninger, kan det (formentlig afhængig af den sociale kontekst) have betydning, at de deltager i holdaktiviteter, fysiske aktiviteter, og kulturelle aktiviteter, idet børn med foranstaltninger, som deltager i sådanne aktiviteter trives bedre, end børn med foranstaltninger, der ikke deltager i sådanne aktiviteter. Men sammenhængen kan også være, at det er de børn blandt børn med foranstaltninger, som i forvejen trives bedst, der deltager i holdaktiviteter, fysiske aktiviteter og kulturelle aktiviteter. Tilsvarende finder vi, børn med foranstaltninger, der deltager i individuelle aktiviteter, har en dårligere trivsel. Tolkningen af sådanne resultater er altid vanskelig, da vi kun har informationer om, at visse ting har en øget tendens til at optræde samtidigt, og ikke nogen informationer om årsagsforhold. Undersøgelser, der belyser årsagsforhold, er dog vanskelige at gennemføre, da de vil kræve særdeles tilrettelagte aktiviteter og en række sammenlignelige børn, der gennemførte henholdsvis forløb A og forløb B, for at man kan sige noget om, hvorvidt der er forskel på resultatet af henholdsvis forløb A og B.

FORSKELLE OG LIGHEDER MELLEM PIGER OG DRENGE

Undersøgelsen belyser nogle få klare forskelle mellem piger og drenge, men der er også ligheder. Fx dyrker piger lige så meget sport, som drenge gør. Desuden er der en større andel af pigerne, der dyrker organiserede fritidsaktiviteter i form af kulturelle aktiviteter, holdaktiviteter og individuelle aktiviteter. I det hele taget har pigerne et mere aktivt fritidsliv, end drengene har, fx har flere piger end drenge venskabsrelationer til jævn-

aldrende, de læser hyppigere bøger, og har i mindre grad end drengene et højt tv-brug. Desuden finder vi, at piger deltager mere i husarbejdet, end drenge gør.

INDLEDNING

Ved Anbringelsesreformens ikrafttræden 1. januar 2006 kom der et øget fokus på udsatte børns fritidsliv. Man var især interesseret i at se på, om fritidslivet kan have en positiv betydning for børns trivsel. Servicestyrelsen udbød et større forskningsprojekt, hvor målet var at skabe en videnskabelig dokumentation for betydningen af udsatte børns deltagelse i forskellige former for fritidsliv samt deltagelsens betydning for børnenes trivsel, herunder at se på brugen af forebyggende foranstaltninger. SFI har i samarbejde med COWI og Statens Institut for Folkesundhed gennemført projektet.

Denne rapport er resultatet af den sidste undersøgelse i det samlede projekt. Målet for rapporten er dels at undersøge, i hvor høj grad udsatte børn deltager i fritidsaktiviteter, dels at se på om forskellige former for fritidsaktiviteter kan virke positivt ind på udsatte børns sundhed, trivsel og behov for særlige offentlige støtteforanstaltninger, dels at undersøge kønsforskellene i fritidsliv, herunder betydningen af forskelle mellem pigers og drenges fritidspræferencer.

Rapporten belyser følgende spørgsmål:

- Har fritidsaktiviteter en sammenhæng med udsatte børns trivsel?
- Har fritidsaktiviteter en sammenhæng med børnenes brug af forebyggende foranstaltninger?

- Hvilke fritidsaktiviteter har i givet fald positive virkninger?
- Hvilke børn profiterer i særlig grad af fritidsaktiviteter? Og under hvilke betingelser drager børnene nytte af fritidslivet?

Med basis i data fra SFI's børneforløbsundersøgelse (se Mattson et al., 2008) beskrives udsatte børns fritidsliv samt sammenhænge mellem fritidslivet og trivsel.

Udgangspunktet er at fokusere på børn, der i 2007 modtog en foranstaltning ifølge Servicelovens § 52. Disse børns sammenlignes med henholdsvis børn i familier med forholdsvis få økonomiske, sociale og psykiske ressourcer og børn i familier med gode økonomiske, sociale og psykiske ressourcer. De tre børnegrupper undersøges med hensyn til, hvordan deres fritidsliv ser ud, og hvordan de trives helbreds-mæssigt, i skolen, socialt og psykisk, samt hvilke sammenhænge der er mellem fritidsliv og trivsel. Endelig redegøres der for sammenhænge mellem fritidsliv og forbrug af sociale ydelser.

ANDRE DELUNDERSØGELSER OM UDSATTE BØRNS FRITID

Forskningsprojektet om udsatte børns fritidsliv indeholder en række forskellige delundersøgelser. Indledningsvis blev der lavet et litteraturstudie 'Udsatte børns fritidsliv – et litteraturstudie' (Dahl, 2007), der afsøger og gennemgår skandinavisk og engelsksproget litteratur, der omhandler udsatte børns fritidsforhold.

I foråret 2008 udkom rapporten 'Fritidsliv i børnehøjde' (Olsen & Dahl, 2008) der bygger på kvalitative interview med 27 børn i alderen 10-16 år, som er anbragt eller modtager forebyggende foranstaltninger efter § 52.

Ligeledes har COWI i foråret 2008 publiceret en rapport, som på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse til kommunerne og kvalitative interview i 10 kommuner har undersøgt, hvordan kommunale myndigheder støtter op om udsatte børns fritidsliv i politikker, sagsbehandling, programmer og konkrete tilbud.

Og i efteråret 2008 udkom 'Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid: Er socialt udsatte børn fysisk inaktive, og har det betydning for deres helbred og trivsel?', der er udgivet af Statens Institut for Folkesundhed (Andersen & Helweg-Larsen, 2008). Alle undersøgelser kan findes på hjemmesiden www.sfi.dk.

LITTERATURSTUDIET

Litteraturstudiet giver et overblik over international forskning om udsatte børns fritidsforhold. Udsatte børn omfatter anbragte og socialt belastede børn, børn i økonomisk fattige familier, børn med dårlig socioøkonomisk baggrund og etniske minoritetsbørn. Fritidsliv forstås som organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter, venskaber og netværk, medieforbrug og husarbejde. Litteraturstudiet omhandler undersøgelser, som er publiceret mellem 1990 og januar 2007.

Det blev fundet, at udsatte børn er mindre aktive i organiserede fritidsaktiviteter, end børn generelt er i Danmark. Børn, der er anbragt uden for hjemmet, er mere aktive i fritidslivet end andre udsatte børn, sandsynligvis fordi de får mere hjælp til at deltage i organiserede fritidsaktiviteter.

Deltagelse i organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter ser ud til at have betydning for børns trivsel, dog er det her vigtigt at inddrage den sociale kontekst, idet netværk og venskaber ser ud til at have en større forklaringskraft end fritidsaktiviteter i sig selv. Det er svært at finde resultater vedrørende betydningen af specifikke fritidsaktiviteter, idet studierne viser, at forskellene afhænger af nationale og kulturelle sammenhænge.

Generelt er det beskedent, hvad der findes af såvel dansk som skandinavisk forskning om børns fritidsaktiviteter, når der i særlig grad er et ønske om at se på forholdene for de udsatte børn. Rapporten konkluderer, at der mangler både kvalitativ forskning, der beskæftiger sig direkte og dybtgående med udsatte børns fritid, og kvantitativ forskning, der ser på sammenhænge mellem udsatte børns fritidsliv og trivsel.

FRITIDSLIV I BØRNEHØJDE

'Fritidsliv i børnehøjde' er en kvalitativ undersøgelse af fritidslivet for børn, der modtager en forebyggende foranstaltning (i form af en støttekontaktperson eller en besøgsfamilie) eller er anbragt uden for eget hjem. Undersøgelsen bekræfter resultaterne fra litteraturstudiet.

Specielt børn i plejefamilier var godt integreret i det lokale fritidsliv. Børn anbragt på døgninstitution havde også et aktivt fritidsliv, det bemærkes samtidigt, at fritidsaktiviteterne for børn på døgninstitutioner i højere grad var tilrettelagte ud fra døgninstitutionens mulige tilbud frem

for ud fra direkte ønsker fra børnene. Det skal dog nævnes, at børn, der boede på døgninstitution havde flere vanskeligheder, herunder mindre fysiske handicap og diagnoser vedrørende psykiske lidelser end andre børn. Børn, der boede hjemme hos forældrene, havde det mindst aktive fritidsliv.

Undersøgelsen konkluderer, at det ikke uden videre kan udledes, at børn anbragt i familiepleje klarer sig bedre i fritidslivet end børn med forebyggende foranstaltninger og børn på døgninstitution. Men undersøgelsen viser, at der er en kvalitativ sammenhæng mellem et godt fritidsliv og en række forhold for de interviewede børn, der boede i plejefamilie. Det handler om, at børnene har en god opbakning fra deres plejeforældre, gode relationer til kammerater i nærmiljøet, og at de fungerer godt i skolen med lærere og andre elever.

Undersøgelsen peger således på to forhold, dels at børn, der trives nogenlunde godt, har større mulighed for at få et godt fritidsliv, dels at børn, der aktivt får støtte fra de voksne, de lever sammen med, har større mulighed for et godt fritidsliv.

Helt konkret betyder det, at udsatte børn, der bor hjemme og som modtager forebyggende foranstaltninger, ofte vil have det vanskeligere. Undersøgelsen finder, at hjemmeboende børn med en forebyggende foranstaltning generelt har mindre fritidsliv end andre børn, ligesom det kun er sjældent, at de modtager støtte fra forældrene til at deltage i fritidslivet.

I undersøgelsen om 11-årige børns fritid og trivsel vil det være de hjemmeboende børn, der modtager en eller anden forebyggende foranstaltning, hvis forhold bliver belyst. Den kvantitative undersøgelse supplerer således resultaterne fra den kvalitative undersøgelse, idet den belyser forhold, som ikke kunne belyses tilstrækkeligt godt i den kvalitative undersøgelse.

MYNDIGHEDER OG LEVERANDØRER

Den tredje undersøgelse i det samlede projekt om udsatte børns fritidsliv handlede om den kommunale indsats for udsatte børns fritidsliv. Der blev gennemført en spørgeskemaundersøgelse til alle kommuner, hvoraf 64 pct. svarede, samt gennemført kvalitative interview i ti kommuner fordelt over fem regioner.

Undersøgelsen viser, at indsatsen for udsatte børns fritid i kommunerne organisatorisk er delt mellem flere forvaltninger/administrative enheder. Typisk vil en del af forvaltningen have ansvaret for foranstaltninger over for udsatte børn, mens en anden del af forvaltningen beskæftiger sig med fritid og kulturlivet generelt. Der er et anerkendt behov for samarbejde på tværs, men samtidig en erkendelse af, at koordinering og samarbejde i dag er begrænset.

Undersøgelsen peger desuden på, at der generelt er store forskelle i kommunernes sammenhængende børnepolitikker. Desuden findes det, at der ikke mindst blandt lederne i de frivillige organisationer og i flere humanitære foreninger er en stor usikkerhed om egen rolle i kommunernes arbejde med udsatte børn samt et meget begrænset kendskab til kommunernes sammenhængende børnepolitik.

Undersøgelsen har fire anbefalinger. For det første at der skabes tydeligere retningslinjer og mere information om, hvordan arbejdet med den sammenhængende børnepolitik bør tilrettelægges, dernæst at der igangsættes et metodeudviklingsprojekt til fremme af bedre metoder til effektmåling af kommunale indsatser om udsatte børns fritidsliv. For det tredje at der sker en formulering af politikker og handleanvisninger for de frivillige fritidslederes deltagelse i arbejdet med de udsatte børn, og endelig at der udarbejdes en operationel definition af udsatte børn.

Undersøgelsen af 11-årige børns fritid og trivsel forholder sig kun direkte til den sidste anbefaling, idet de tre første anbefalinger er direkte rettet mod forhold i kommunerne. Anbefalingen om at finde en operationel definition af udsatte børn giver også mening i det kvantitative forskningsprojekt, idet der heller ikke inden for forskningsområdet er en entydig definition af, hvem de udsatte børn er. Problemstillingen bliver belyst i kapitel 2. Der findes ikke enkle kriterier, der kan karakterisere børnene som udsatte eller ikke udsatte. I undersøgelsen har vi foretaget et så godt valg som muligt, samtidig med at det må understreges, at undersøgelsens resultater skal læses med hensyntagen til den anvendte kategorisering.

FYSISKE AKTIVITETER

Det fjerde afsluttede delprojekt handler om børns fysiske aktiviteter i skole og fritid (Andersen & Helweg-Larsen, 2008). Undersøgelsen er baseret på data fra en delpopulation i SFI's børneforløbsundersøgelse suppleret med særlige data om børnenes fysiske aktiviteter. Projektet

bygger på en definition af udsatte børn som børn, der opfylder mindst to af tre følgende objektive kriterier:

- Barnets mor har højest fuldført 10. klasse.
- Barnets forældre er marginaliserede fra arbejdsmarkedet enten via førtidspension eller ved at være arbejdsløse og samtidig haft arbejdsløshedsperioder inden for mindst tre af de fire foregående år.
- Barnets forældre lever ikke sammen.

Undersøgelsen tog blandt andet udgangspunkt i, at fysisk aktivitet generelt har en positiv effekt på en lang række helbreds faktorer for voksne og formentlig også for børn, og i det forhold, at socialt udsatte børn generelt rapporterer flere fysiske og psykiske helbredsproblemer end de øvrige børn. Hypotesen var derfor, at fysisk aktivitet ville udjævne de sociale forskelle i børns helbred, og at fysisk inaktivitet blandt socialt udsatte børn ville forstærke de sociale forskelle i helbred.

Undersøgelsen er ikke i stand til at bekræfte den opstillede hypotese. Forskelle i fysisk aktivitet udjævner ikke de markante sociale forskelle i selvvurderet helbred, som findes hos børnene. Det konstateres derfor, at fysisk aktivitet ikke kan siges at være den mest betydningsfulde faktor for social ulighed i sundhed. Ligesom det konstateres, at man ikke ud fra undersøgelsens resultater kan forvente, at fysisk aktivitet vil have den samme positive betydning for helbredet for socialt udsatte børn som for børn i øvrigt.

I afsnittet Perspektiver i rapporten fremgår det desuden, at 'en meget væsentlig årsag til, at socialt udsatte børn er mindre fysisk aktive end øvrige børn, er, at deres forældre ikke magter at støtte børnene i fysisk aktivitet, og at børnene derfor ikke deltager i de fritidsaktiviteter, som de har lyst til. Aktuelt er en stor andel af yngre skolebørn i skolefritidsordninger op til fire timer hver dag. Der er således uafhængigt af forældrenes muligheder for at støtte, gode muligheder for at planlægge relevante fysiske aktiviteter for denne gruppe børn i og uden for fritidsordningens fysiske rammer, fx i svømmehaller, på boldbaner og lignende.'

Undersøgelsens resultater er i vid udstrækning i overensstemmelse med resultaterne fra undersøgelsen Fritidsliv i børnehøjde, idet det findes, at forældrenes aktive engagement i og opbakning til børnenes fritidsaktiviteter er væsentlige. Engagement og opbakning gives forment-

lig bedst af forældre, som har ressourcer til det. Det kan være en væsentlig del af forklaringen på, at udsatte børn tilsyneladende ikke opnår det forventede udbytte af deltagelsen i fritidsaktiviteter. Disse overvejelser indgår i den foreliggende kvantitative undersøgelse.

SAMMENHÆNG MELLEML FRITID OG TRIVSEL

Undersøgelsen af 11-årige børns fritid bygger på resultaterne fra litteraturstudiet, der var den første undersøgelse i det samlede projekt. Litteraturstudiet fandt, at en stor del af den hidtidige forskning om børns fritidsliv har været fokuseret på at identificere de positive resultater (fx bedre skolepræstation), som har en sammenhæng med børns fritidsaktiviteter. Der findes dog kun få sikre resultater vedrørende positive eller negative sammenhænge, fordi resultaterne ofte ændrer sig, afhængigt af den præcise fritidsaktivitet og det præcise resultat der er tale om. For eksempel er deltagelse i organiserede idrætsaktiviteter blevet forbundet med både positive og negative udfald. Og en aktivitet som læsning, som man formoder kun er forbundet med positive udfald, er også blevet forbundet med negativ udvikling (McHale et al., 2001).

ORGANISEREDE AKTIVITETER

Ligesom man forventer, at der for ikke-udsatte børn kan være betydningsfulde elementer i fritiden, der kan have betydning for fx deres sundhed og trivsel, knytter der sig i særlig grad forventninger til udsatte børns fritid. Den overordnede hypotese, som er omdrejningspunkt for forskningsmæssig og politisk interesse i udsatte børns fritidsliv, er, at forskellige organiserede og uorganiserede aktiviteter i fritiden kan virke beskyttende og kompenserende for udsatte børn, som lever med økonomiske, sociale eller psykologiske vanskeligheder i familien under deres opvækst.

Der skelnes mellem organiserede (eller strukturerede) fritidsaktiviteter på den ene side og uorganiserede fritidsaktiviteter på den anden side. Samtidig er der fundet en positiv sammenhæng mellem deltagelse i organiserede aktiviteter og børns trivsel. De beskyttende faktorer i det organiserede fritidsliv er dels individuelle, dels sociale. I en organiseret aktivitet kan barnet få mulighed for at lære en færdighed, som tager udgangspunkt i barnets interesse og lyst. Barnet kan lære en vis grad af disciplin, ved at deltagelsen fx kræver tilstedeværelse på bestemte tidspunkter, og at man følger et sæt spilleregler. Barnet kan også få et socialt

netværk til børn og voksne, som det deler interesse med (Eccles & Barber, 1999; Larson, 2000; Mahoney & Stattin, 2000; Meeks & Mauldin, 1990). Uorganiserede aktiviteter mangler disse elementer og er efter sagens natur mere spontane.

Deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter har vist sig at være forbundet med, at børn i mindre grad deltager i risikofyldte eller antisociale aktiviteter (inkluderer kriminalitet, aggressiv adfærd, alkohol- og stofmisbrug, kriminalitet og skolefrafald) (Mahoney & Stattin, 2000; Osgood et al., 1996; Mahoney & Cairns, 1997; Gottfredson et al., 2004). Det skyldes dels, at børnene, mens de deltager i aktiviteten, er under opsyn af voksne, dels den selvdisciplinering, der sker i aktiviteten, og dels at børnene gennem aktiviteten møder andre børn, der i mindre grad deltager i sådanne aktiviteter.

Deltagelse i organiserede aktiviteter er også i flere studier forbundet med bedre skoletrivsel og højere karakterer for børn fra socio-økonomisk dårligt stillede hjem (McHale et al., 2001; Quane & Rankin, 2006; Prelow & Loukas, 2003; Dumais, 2006a, 2006b) og for børn generelt (Broh, 2002; Davalos, Chavez & Guardiola, 1999; McNeal, 1995). Samtidigt findes de organiserede aktiviteter forbundet med forbedret selvværd, mindre risiko for at udvikle depression, bedre adfærdsmæssig tilpasning (McHale et al., 2001; Quane & Rankin, 2006; Prelow & Loukas, 2003) og generel tilfredshed med livet (Gilman, 2001).

Hvilke konkrete aktiviteter har betydning for trivsel?

Hvis vi går nærmere ind i, hvilke aktiviteter der har en positiv betydning for børns trivsel, bliver billedet en smule mere uklart. Aktiviteter, der vurderes som opbyggelige aktiviteter med høj status i én kulturel og national sammenhæng, bliver ikke nødvendigvis vurderet på samme måde i andre sammenhænge.

Spejderaktiviteter og lignende samarbejdskrævende og holdningsprægede aktiviteter har i flere studier vist sig at have en positiv sammenhæng med børns trivsel på kort eller lang sigt (Fletcher et al., 2003; Werner & Smith, 2001). Deltagelse i sport har også i flere studier vist sig at være forbundet med psykosocial modenhed og sociale kompetencer (Fletcher et al., 2003), ligesom sportsdeltagelse er forbundet med mindre tilbøjelighed til depression (McHale, 2003). Men andre studier viser, at sportsdeltagelse er forbundet med højere alkoholforbrug (Eccles

et al., 2003) og dårligere karakterer for børn med ringe socioøkonomisk baggrund (Posner & Vandell, 1999; Eitle & Eitle, 2002).

Et amerikansk studie tager teoretisk udgangspunkt i Pierre Bourdieus kapitalbegreb og undersøger, om børn, der deltager i kulturelle aktiviteter som musik, kunst, dans, eller teater, trives bedre i skolen og scorer højere i fx læsetest (Dumais, 2006a, 2006b). Dumais finder, at børn med forholdsvis ringe socioøkonomisk baggrund har større fordel i at deltage i kulturelle aktiviteter end børn med en gennemsnitlig socioøkonomisk baggrund (Dumais, 2006a). I Dumais 2006b inddrager hun også mere socialt orienterede fritidsaktiviteter og finder, at der ikke er forskel på, hvordan henholdsvis de socialt orienterede og de kulturelle aktiviteter påvirker børns skoletilpasning. Begge typer af aktiviteter giver en større effekt for børn med ringe socioøkonomisk baggrund end for børn med høj socioøkonomisk baggrund.

At deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter har større betydning for udsatte end for ikke-udsatte børn, er et resultat, der går igen i andre studier. Mahoney (2000) finder således, at sammenhængen mellem deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter og reduceret antisocial aktivitet kun gælder for såkaldt højrisiko-unge (unge med problemadfærd fra økonomisk dårligt stillede familier).

Oftentimes må forskerne dog nøjes med at konstatere, at der er en statistisk sammenhæng mellem deltagelse i strukturerede fritidsaktiviteter og forskellige trivsel, uden at det kan afgøres, om der er tale om kausale sammenhænge. Sammenhængen kan mange gange gå begge veje, idet veltilpassede børn og unge i højere grad vælger og tiltrækkes af fysisk og intellektuelt udviklende samt aktiviteter med et positivt socialt indhold (Quane & Rankin, 2006; McHale, 2001).

UORGANISEREDE FRITIDAKTIVITETER

De ustrukturerede fritidsaktiviteter udgøres af forbrug af medier derhjemme, fx at se tv, computerspil eller at høre musik på værelset, at hænge ud med venner og at lege udenfor uden der er noget opsyn. Én undersøgelse finder, at børn, der bruger forholdsvis meget tid på at hænge ud med venner uden at være under opsyn af voksne, og børn, der leger meget udenfor, i højere grad end andre børn har adfærdsproblemer og klarer sig dårligere i skolen. Undersøgelsen finder desuden, at børn, der læser meget, klarer sig bedre i skolen, men samtidigt finder den, at børn, der læser meget, har en større risiko for at få en depression. Igen resulta-

ter, der viser, at fritidsaktiviteters betydning går i flere retninger og derfor sandsynligvis kun kan forstås i sammenhæng med andre forhold i børnenes liv. Samme undersøgelse finder endvidere, at børn, der bruger meget tid på en hobby, sjældnere bliver deprimerede, ligesom de får bedre karakterer i skolen, end børn, der ikke dyrker en hobby. Det bemærkes dog, at sammenhængene er afhængige af, hvilken social kontekst aktiviteterne foregår i (se det følgende afsnit) (McHale, 2001). Sammenhængen mellem børns læsning og skolefærdigheder genfindes i andre studier (McLoyd, 1998), mens sammenhængen mellem læsning og depressioner ikke er fundet i andre undersøgelser.

Et højt forbrug af tv¹ har i en række undersøgelser vist sig at være forbundet med dårligere skolefærdigheder, opmærksomhedsproblemer² (Ennemoser et al., 2007; Dotterer et al., 2007; Johnson et al., 2007; Miller et al., 2007; Erdogan et al., 2006; Landhuis et al., 2007) og adfærdsproblemer for drenge (Christakis & Zimmerman, 2007). Der er også fundet sammenhænge mellem voldelige videospil og aggression, især for drenge (Wallenius et al., 2007; Wei, 2007). En undersøgelse finder desuden, at højt forbrug af tv og andre elektroniske medier påvirker børns fysiske og psykiske helbred i negativ retning (Kappos, 2007). I Børneforløbsundersøgelsens data har vi mulighed for at undersøge forskellige børns forbrug af tv og forskellige sammenhænge mellem børnenes tv-forbrug og deres trivsel målt med forskellige udfaldsvariable.

Et aspekt af børns fritid, som også kan karakteriseres som ustrukturerede fritidsaktiviteter, er børns ansvar i hjemmet og ansvar for pasning af mindre søskende. Werner & Smith finder, at pligter i hjemmet, fx ansvar for mindre søskende, kan være en beskyttelsesfaktor for piger. Begrundelsen skulle være, at pligter er med til at modne børn og give dem selvtillid ved at kunne bidrage til familiens velfærd (Werner, 1993; Werner & Smith, 2001).

BETYDNINGEN AF DEN SOCIALE KONTEKST

En del studier fremhæver, at den sociale kontekst, som fritidsaktiviteterne foregår i, har afgørende betydning. Mahoney (2000) finder således en

-
1. Forbruget varierer mellem undersøgelserne, men oftest svarer et højt forbrug til mere end 2 timer.
 2. Resultaterne om sammenhæng mellem medieforbrug og trivsel gælder for børn fra alle socio-økonomiske grupper – ikke kun udsatte børn.

negativ sammenhæng mellem unges deltagelse i strukturerede fritidsaktiviteter og hyppigheden af antisocial adfærd (skolefrafald og kriminalitet), men denne sammenhæng mindskes betydeligt, når der kontrolleres for, om den unges kammerater også deltager i fritidsaktiviteterne. Flere studier finder, at den sociale kontekst, som fritidsaktiviteterne foregår i, samt hvorvidt børnene er under opsyn i deres fritidsliv, er med til at forklare sammenhænge mellem aktiviteterne og trivsel (McHale, 2001; Prelow & Loukas, 2003; Pettit et al., 1997; Coley et al., 2004). Med andre ord er det væsentligt, om børnene er under opsyn i deres fritidsliv, og hvilke kammerater der deltager i fritidsaktiviteterne.

SELVSTÆNDIG BETYDNING AF VENSKABER OG NETVÆRK

Venskaber med andre børn og netværk til voksne kan også have en selvstændig betydning. Flere undersøgelser finder en positiv sammenhæng mellem børns sociale adfærd og hvorvidt de trives socialt (Posner & Vandell, 1999; Gilman, 2001). Gauze et al. (1996) finder interessante samspil mellem familiens karakter, det at have stærke venskaber og børns adfærd. Stærke venskaber er i denne undersøgelse med til at formindske sammenhængen mellem familiens karakter (fx hvorvidt der er problemer i familien, og om familiens medlemmer støtter op omkring hinanden) og børns adfærd. Forskerne finder desuden en stærkere sammenhæng mellem venskab og trivsel blandt børn fra dårligt fungerende familier, end de finder for børn fra velfungerende familier.

Werner & Smith (2001) finder, at især piger, der på trods af dårlige opvækstvilkår har klaret sig godt i voksenlivet, i højere grad end piger med samme opvækstbetingelser, som har klaret sig ringere, har haft et eller (oftest) flere tætte venskaber i opvæksten.

Werner & Smith finder også, at de modstandsdygtige børn i højere grad end børn, der viderefører forældrenes dårlige sociale position, har fundet støtte og opmærksomhed hos voksne uden for kernefamilien (fx bedsteforældre, lærere, præster og fritidsledere). At socialisering med andre børn og adgang til uformelle netværk af voksne kan have en selvstændig betydning, bekræftes også af Posner & Vandell (1999). I en række kvalitative studier fremhæver børn, at venskaber med andre børn er med til at kompensere for materielle afsavn og problemer i familien (Nielsen, 2005; Percy, 2003; Backett-Milburn et al., 2003; Attree, 2004).

BETYDNINGEN AF KØN

En del undersøgelser viser, at pigers og drenges fritid former sig forskelligt. Flere undersøgelser viser, at piger dyrker mindre sport (Inchley et al., 2005; Telford, 2005; O'Loughlin et al., 1999; McHale, 2001). Forskellen er dog større for ikke-skandinaviske lande, end den synes at være i Skandinavien (Dahl, 2007). Kønsforskellen i de skandinaviske lande er størst blandt børn med anden etnisk minoritetsbaggrund (Carlson, 2001; Stefansen, 2004; Krangle & Strandbu, 2004).

Der kan være forskel på, hvad piger og drenge får ud af at dyrke forskellige former for organiserede fritidsaktiviteter. En undersøgelse viser således, at drenge med mange fritidsaktiviteter har flere problemer i skolen, mens piger med mange fritidsaktiviteter ifølge denne undersøgelse har færre skoleproblemer, jo flere fritidsaktiviteter de dyrker (Prelow & Loukas, 2003). Et andet studie viser, at karakteren af fritidsaktiviteterne havde en betydning for drenges adfærd og skolepræstationer, mens der kun var en lille sammenhæng for pigernes vedkommende (positiv sammenhæng mellem trivsel, og hvorvidt personalet var positivt indstillet, om programmet var fleksibelt, og om der var et begrænset udbud af aktiviteter) (Pierce et al., 1999).

Danske piger deltager generelt mere i husarbejdet end drenge (Bonke, 2000). Ifølge Werner & Smith (2001) kan det have en beskyttende virkning for piger, der vokser op under belastende vilkår, at de har været involveret i husarbejdet og er vant til at have ansvar for mindre søskende. Andre undersøgelser hævder omvendt, at ansvar for husarbejde og mindre søskende kan være med til at hæmme børns udfoldelsesmuligheder og isolere dem fra kammerater (Outley & Floyd, 2002). Det skal dog siges, at både Werner & Smith og Outley & Floyd beskriver børns opvækstforhold i en anden tid og under andre kulturelle forhold end de skandinaviske. Vi ved derfor ikke, hvorvidt deltagelse i husarbejde har en betydning for danske børns opvækst, og hvilken betydning det i givet fald har.

SAMMENFATNING

Der er en hel del forskning med fokus på børns fritidsliv. Dog er det begrænset hvad der findes af forskning, der specifikt ser på forholdene

for socialt udsatte børn. Alligevel er der en række resultater, der i særlig grad er relevante for denne undersøgelse.

Den overordnede hypotese, som er omdrejningspunkt for forskningsmæssig og politisk interesse i udsatte børns fritidsliv, er, at forskellige organiserede og uorganiserede aktiviteter i fritiden kan virke beskyttende og kompenserende for udsatte børn. Der findes dog kun få specifikke og konsekvente sammenhænge mellem en bestemt type fritidsaktivitet og en bestemt type resultat for barnets trivsel. Sammenhænge ændrer sig ofte afhængigt af den præcise fritidsaktivitet og det præcise resultat, der er tale om.

Der skelnes mellem organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter og mange studier har vist en positiv sammenhæng mellem deltagelse i organiserede aktiviteter og børns trivsel. De beskyttende faktorer i det organiserede fritidsliv er dels individuelle, dels sociale. Den sociale kontekst, en fritidsaktivitet foregår i, kan have stor betydning for sammenhængen mellem aktiviteten og et givent resultat. Fx har mange studier fundet, at deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter har større betydning for udsatte end for ikke-udsatte børn.

Der er få klare hypoteser om kønsforskelle i børns fritidsliv. Flere undersøgelser viser, at piger dyrker mindre sport, men det gælder ikke nødvendigvis for skandinaviske børn. Danske piger deltager generelt mere i husarbejdet end drenge. Nogle studier tyder på, at sammenhængen mellem karakteren af børns fritidsaktiviteter, deres adfærd og skolepræstationer kun gælder for drenge.

På basis af ovenstående opstiller vi nogle hypoteser om sammenhængen mellem børns fritidsaktiviteter og deres trivsel. Vi vil gerne afprøve disse hypoteser med forbehold for de begrænsninger, der ligger i datamaterialet. For eksempel er vi ikke i stand til at måle hverken intensiteten af en aktivitet eller den sociale kontekst, som den foregår i. Vi er heller ikke i stand til at fastslå, om de aktiviteter, som vi kalder for 'organiserede', indeholder alle de elementer (fx opsyn fra en eller flere voksne), der bruges til at definere dem. Med disse forbehold forholder undersøgelsen sig til følgende hypoteser:

- Fritidsaktiviteter har større betydning for socialt dårligt stillede børn.
- Organiserede aktiviteter har en stærkere sammenhæng med børns trivsel end uorganiserede aktiviteter.

- Deltagelse i spejderaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i idrætsaktiviteter – fysiske aktiviteter – har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i individuelle, organiserede aktiviteter har en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i organiserede holdaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i kulturelle aktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Læsning har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Højt forbrug af tv har en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i huslige pligter har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Stærke venskaber har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Piger dyrker mindre sport end drenge.
- Danske piger deltager generelt mere i husarbejdet end drenge.
- Sammenhængen mellem karakteren af børns fritidsaktiviteterne, deres adfærd og skolepræstationer gælder kun for drenge.

Til de ovenstående hypoteser tilføjer vi tre fritidsaktiviteter: kommunikation mellem mor og barn, mor og barns fælles aktiviteter og familiens fælles deltagelse i religiøse aktiviteter. Den hidtidige forskning har ikke fokuseret på disse aspekter af barnets fritidsliv, så vi har ingen klare hypoteser. Men disse aktiviteter udgør en vigtig del af børns fritidsliv, og i overensstemmelse med dette studies delvis eksplorative formål vil vi gerne vide, om disse variable overhovedet er forbundet med børns trivsel.

DESIGN OG METODE

BØRNEFORLØBSUNDERSØGELSEN

Undersøgelsen bygger hovedsageligt på fjerde fase af SFI's Børneforløbsundersøgelse, som fandt sted i 2007, da børnene var ca. 11 år gamle. Kun i nogle enkelte tilfælde har vi brugt data fra den tredje fase (2003).³

Børneforløbsundersøgelsens overordnede formål er at give et empirisk baseret billede af børns liv og at gennemføre analyser af forskellige forhold af betydning for børns udvikling og liv (Christensen, 2006). Der findes grundige beskrivelser af de fire faser af Børneforløbsundersøgelsen i Christensen (2004) og Mattsson et al. (2008). Mere information om Børneforløbsundersøgelsen kan findes på undersøgelsens hjemmeside på adressen www.sfi.dk/dalsc.

I alt 4.641 mødre og 121 fædre⁴ (fra i alt 4.802 familier) har deltaget i et struktureret interview i børneforløbsundersøgelsens fjerde fase i 2007, mens 4.568 børn, har udfyldt deres eget spørgeskema. Det giver en svarprocent på 80 pct. blandt de mødre, der i 1995 blev udtrukket til den første runde i undersøgelsen. Blandt børnene er der i en svarprocent på 76 pct. for børneskemaet. Stikprøvet repræsenterer fortsat rimeligt godt den oprindeligt udtrukne kohorte, dog er der (som ved alle forløbsundersøgelser) tale om, at de familier, der ikke deltog i Børneforløbsundersøgelsens fjerde runde i 2007, var socioøkonomisk ringere stillede end de familier, der deltog. Begrundelsen er, at der er familier, som det er svært at komme i kontakt med. Det gælder fx familier med alkohol- og stofmisbrug eller psykiske problemer. Derudover kan det være, at børn fra de allerdårligst stillede familier er anbragt uden for hjemmet. Anbragte børn er ikke repræsenterede i børneforløbsundersøgelsen, da SFI sideløbende gennemfører en forløbsundersøgelse, der følger alle børn født i 1995, som er eller har været anbragt uden for hjemmet (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004).

3. Se henholdsvis Mattsson et al., 2007 og Christensen, 2004.

4. 84 af fædrene boede alene eller i et nyt parforhold sammen med barnet, mens 37 boede sammen med barnets mor.

BRUG AF REGISTERDATA FRA DANMARKS STATISTIK

Ud over indsamlede data fra børneforløbsundersøgelsen har vi benyttet oplysninger om forældrenes indkomst, uddannelse og beskæftigelsesstatus fra Danmarks Statistiks befolkningsregistre. Disse data har flere fordele. For det første kan de være mere pålidelige end data indsamlet via en interviewundersøgelse. Det gælder fx for data om indkomst og ledighed. For det andet dækker de en længere periode på en mere præcis måde end en interviewundersøgelse. For det tredje sparer man ressourcer, fordi der skal bruges mindre tid til interviewningen, når man har adgang til registeroplysninger på relevante områder.

TENDENSER OG RISICI MED STATISTIK

I undersøgelsen tales der om tendenser og risici, mens det ikke er muligt at pege på sikre årsagsforhold. De væsentligste resultater vil være udsagn om, hvorvidt sandsynligheden for, at to forhold optræder samtidigt, er markant større, end hvis der var tale om en tilfældig samtidighed. På den måde bliver det muligt at etablere nogle kategorier, hvor der er stor sandsynlighed for, at en række væsentlige forhold er samtidigt til stede. For eksempel en kategori af familier med dårlig økonomi, der samtidigt er familier med en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Man kan ikke vide, om det ene forhold kan forårsage det andet, man ved kun, at forholdene oftere, end man kunne forvente, optræder samtidigt. Det er således muligt at etablere en velfungerende overordnet forståelse af forholdene. Men når det gælder enkeltpersoner eller familier, kan det være vanskeligere. I og med der tales om sammenhænge og dermed om øget sandsynlighed for, at visse forhold optræder samtidigt, kan man aldrig med sikkerhed sige noget om enkeltpersoner eller enkelte familier. Det vil derfor altid være muligt at finde familier og enkeltpersoner, der modsiger de tendenser, som man statistisk finder.

Der er gennemført en række multivariate regressionsanalyser. Denne type analyser kan bruges til at beskrive styrken af observerede sammenhænge, mens man tager højde for flere forskellige faktorer. Hvilke faktorer er mest afgørende, hvilke faktorer spiller en mindre rolle, og hvilke faktorer mister eventuelt deres betydning helt, når der sammenholdes med effekten af andre faktorer? Når man undersøger den statistiske sammenhæng, er der altid en vis usikkerhed forbundet med resultatet. Denne usikkerhed er større, desto mindre stikprøven er. I rapporten bruger vi χ^2 -test og t-test til at måle den statistiske usikkerhed. Vi har i

teksten valgt at anvende følgende betegnelser til at beskrive sandsynligheden (p) for, at de respektive sammenhænge faktisk eksisterer. Der er tale om en stærk eller markant sammenhæng, når $p < 0,001$, en middelstærk sandsynlighed, når p ligger mellem 0,001 og 0,01 og en svag om end signifikant sandsynlighed, når p ligger mellem 0,01 og 0,05.

TRE BØRNEGRUPPER

INDLEDNING

I dette kapitel beskriver vi, hvordan vi identificerer de tre grupper børn, som udgør basis for analyserne. Den første gruppe er børn, der modtager forebyggende foranstaltninger efter § 52 i Serviceloven. Denne gruppe bliver sammenlignet dels med børn fra ressourcetsvage familier, dels med børn fra ressourcestærke familier. Familiens ressourcer opgøres ud fra familiens økonomi, de voksnes tilknytning til arbejdsmarkedet, familiens omsorgsproblemer og familiens sociale netværk.

HVEM ER DE SOCIALT UDSATTE BØRN?

I den tredje delundersøgelse i projektet om udsatte børns fritidsliv, der er gennemført af COWI (2008), konstateres det, at der i de undersøgte kommuner er mange forskellige opfattelser af, hvem de udsatte børn er. Konkret er der stor forskel på, hvilke grupper der beskrives som udsatte. Følgende er eksempler på grupper af børn, som i forskellige undersøgelser både beskrives som udsatte og ikke udsatte: overvægtige børn, børn med anden etnisk baggrund, udadreagerende børn og ensomme børn. Der findes heller ikke i forskningslitteraturen nogen fælles definition af udsatte børn, (COWI, 2008:10). Undersøgelsen viser desuden, at selv på

det kommunale niveau, hvorfra indsatser over for udsatte børn iværksættes, kan man identificere tre typer af kategoriseringer af udsatte børn: socialt betinget kategorisering, indsatsbetinget kategorisering og behovsbetinget kategorisering (COWI, 2008:48-49). Det påpeges samtidigt, at der generelt mangler en national operationel definition af, hvad udsatte børn er.

BØRN MED § 52-FORANSTALTNINGER

Givet de nævnte forskellige forståelser af begrebet 'socialt udsatte' børn har vi i denne undersøgelse valgt at lade det offentlige system identificere socialt udsatte børn. I Lov om social service er børn, der modtager § 52-foranstaltninger, defineret som børn, hvis forældre ikke kan håndtere forældrerollen på tilfredsstillende vis eller børn med adfærdsvanskeligheder. § 52 i Serviceloven inkluderer både forebyggende foranstaltninger og anbringelser uden for hjemmet, men fordi der kun deltager meget få anbragte børn i Børneforløbsundersøgelsen, vil der fortrinsvis være tale om, at undersøgelsen belyser forholdene for børn med forebyggende foranstaltninger.⁵

I alt 675 mødre svarer i 2007, at de har haft kontakt til kommunens socialforvaltning eller børne- og ungeforvaltning angående barnet siden 2003. 397 af disse mødre svarer endvidere, at de har modtaget mindst en af de former for hjælp, der er beskrevet i tabel 2.1 nedenunder.

Det er disse børn, som i denne undersøgelse defineres som socialt udsatte børn, og vi ønsker at sammenligne dem med to andre grupper børn, henholdsvis flertallet af den 11-12-årige danske børnebefolkning, der vokser op i familier med forholdsvis mange ressourcer og et mindretal af samme børnebefolkning, der vokser op i familier med forholdsvis få socioøkonomiske, sociale og psykiske ressourcer, men som ikke har modtaget en forebyggende foranstaltning. I det følgende kalder vi disse to grupper for henholdsvis børn fra ressourcestærke familier og børn fra ressourcetsvage familier. Denne opdeling indebærer, at vi har mulighed for at sammenligne børn med forebyggende foranstaltninger både med

5. Da de registerdata, som vi har adgang til vedrørende § 52-foranstaltninger, kun er opdateret frem til og med 2005, bruger vi oplysninger fra mødre-spørgeskemaet til at identificere børn, der har modtaget en § 52-foranstaltning.

børn, der kommer fra ressourcestærke familier og med børn fra ressourcetsvage familier. I begge tilfælde både med hensyn til fritidsaktiviteter og med hensyn til, hvilken betydning fritiden har for børnenes trivsel.

TABEL 2.1

Andelen af børn, der modtager § 52-foranstaltninger, fordelt efter foranstaltningstype. Procent.

Foranstaltningstype	Andel børn med foranstaltningen ¹
Penge til fritidsaktivitet	3
Støttepædagog	14
Råd og vejledning til forældre	50
Kontaktperson til barnet	5
Personlig rådgiver til barnet	9
Hjemmehos'er/familiekonsulent	6
Aflastningsfamilie	8
Familiebehandling	5
Psykologbehandling	40
Anbragt uden for hjemmet	4
Procentgrundlag	397

1. Da børnene kan have flere forskellige foranstaltninger, summer procenttallene ikke op til 100 pct.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

INDELING EFTER FAMILIERNES RESSOURCER

Der er forskellige måder, der kan bruges til at inddele befolkningen i grupper efter ressourcer. Her har vi brug for at inddele børnefamilierne i undersøgelsen i en gruppe med få ressourcer i familien og en gruppe med mange ressourcer. Det er klart, at familieressourcer er et multidimensionalt begreb. Bruger man Bourdieus (1997) terminologi, handler det ikke kun om økonomisk kapital, men også om kulturel og social kapital. Derudover kan man, når man vurderer familiens ressourcer, se på tilstedeværelsen af forskellige risici, fx risici, der påvirker familiens sundhed, samt familiens psykiske og sociale overskud.

Der er blandt forskere udbredt enighed om at bruge forskellige socioøkonomiske faktorer såsom langvarige økonomiske problemer, lav uddannelse og usikker placering på arbejdsmarkedet som indikatorer på, at en familie har færre ressourcer end andre familier (se fx Christensen, 2004; Jæger et al., 2003; Egelund et al., 2004; McHale, 2001; Pierce,

Hamm & Vandell, 1999; Quane & Rankin, 2006; Prelow & Loukas, 2003; Werner & Smith, 2004). I en del studier bruges desuden karakteristika ved det kvarter/boligområde, familien bor i (fx Prelow & Loukas, 2003; Posner & Vandell, 1999; Quane & Rankin, 2006), eller hvorvidt familien bor i byen eller på landet (Jæger et al., 2003). Hvilke faktorer, der inddrages i bestemmelsen af familiens socioøkonomiske vilkår, afgøres i sidste ende af en kombination af teoretiske og praktiske overvejelser. I denne undersøgelse bruger vi *længerevarende økonomiske problemer i familien*, at forældrene har *en usikker placering på arbejdsmarkedet* samt *lavt uddannelsesniveau* hos forældrene som indikatorer på familiens socioøkonomiske placering.

Disse strukturelle forhold kan være afgørende for familiens ressourcer til at støtte deres børn i opvæksten, men behøver ikke nødvendigvis at være det, fordi en familie kan have mange af disse ressourcer uden at bruge dem på en effektiv måde. Der kan være familier med få økonomiske og uddannelsesmæssige ressourcer, der alligevel formår at give deres børn en tryk og stimulerende opvækst. Ligeledes kan der være familier med forholdsvis gode socioøkonomiske forhold, som af forskellige årsager ikke magter at tage vare på deres børns opvækst. En del undersøgelser inddrager derfor desuden karakteristika ved familien, der siger noget om forældrenes sociale og psykiske ressourcer til at tage sig af et barn, og som i flere undersøgelser har vist sig at hænge sammen med tilstedeværelsen af forskellige risikofaktorer hos barnet. Vi kalder det i denne undersøgelse *omsorgsproblemer*. Det drejer sig her om, hvorvidt barnet bor sammen med begge sine forældre (Egelund et al., 2004; Gutman et al., 2002; Christensen, 2004, 2006), om forældrene har mentale helbredsproblemer⁶ (Gutman et al., 2002; Rutter, 1979; Sameroff et al., 1987; Werner & Smith, 2001; Bo & Kristiansen, 1999; Christensen, 2004, 2006),⁷ om der er misbrug af alkohol og narkotika i familien (Christoffersen, 1999; Werner & Smith, 1992, 2001; Christensen, 2004, 2006), og om forældrene skændes meget (Reid & Crisafulli 1990; Davies & Cummings,

6. Mentale helbredsproblemer dækker forskellige psykiatriske diagnoser spændende fra depressioner til skizofreni.

7. Imod egen forventning finder Christoffersen (1999), at forældrenes mentale problemer ikke hænger sammen med, om deres børn dør tidligt (inden de er 27). Christoffersen henviser dog til en række undersøgelser (Rutter, 1966; Mednick & Schulsinger, 1968; Rutter & Quinton, 1981; Keller et al., 1986), der finder, at forældrenes mentale problemer spiller en rolle for børnenes livsforløb.

1994; Christoffersen, 1999; Werner & Smith, 2001; Christensen, 2004, 2006).

Den sidste faktor, der indgår i familieressourcebegrebet i denne undersøgelse, er, hvorvidt familien har *netværksressourcer*, der fx kan hjælpe med børnepasning (Werner & Smith, 2001; Christensen, 2004).

Ligesom med de socioøkonomiske faktorer er valget af, hvilke psykiske og sociale faktorer der skal indgå i ressourcebegrebet, i sidste ende afhængigt af både teoretiske og pragmatiske hensyn. Ud over de faktorer vi medtager, kunne vi fx have valgt at inddrage forældrenes alder, når de får barnet (Christoffersen, 1999), morens opdragelsesprincipper (Quane & Rankin, 2006; Pierce, Hamm & Vandell, 1999), eller hvorvidt familien er flyttet meget i løbet af barnets opvækst (Jæger et al., 2003).

Mens det veksler, hvilke faktorer der inddrages, når familiens ressourcer bestemmes, er de fleste enige om, at tilstedeværelsen af flere risikofaktorer forstærker familiens grad af udsathed (Lagerberg & Sundelin, 2000; Christoffersen, 1999; Christensen, 2004, 2006; Jæger et al., 2003; Prelow & Loukas, 2003; Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004). En familie, der har et enkelt problem, er således ikke nødvendigvis udsat, mens en familie med to eller flere problemer klassificeres som udsatte, da de oftere kan have problemer med at takle hverdagens udfordringer.

Familieressourcer handler her om barnets omgivelser og opvækstbetingelser og ikke om karakteristika ved barnet selv. Det betyder, at familieressourcebegrebet ikke inddrager barnets adfærd samt psykiske og fysiske velbefindende. Når vi udelader disse forhold, er det for bedre at kunne adskille det, som man kan kalde uafhængige baggrundsfaktorer, fra udfaldsvariable. Da vi ønsker at se på, hvad der påvirker barnets trivsel psykisk og socialt, er vi nødt til i første omgang at udelade karaktertræk ved barnet i de baggrundsfaktorer, som vi ønsker at bruge. Det kan dog give os nogle problemer, når vi ønsker at sammenligne børn fra henholdsvis resourcesvage og resourcestærke familier med børn, der modtager forebyggende foranstaltninger, idet børnene med foranstaltninger både kan være fra resourcesvage og resourcestærke familier. Det er derfor ikke alle analyser, som vi laver separat for alle tre børnegrupper.

KLASSIFICERING AF BØRN I GRUPPERNE

I det følgende vil vi operationalisere ovenstående teoretiske overvejelser med udgangspunkt i Christensens (2004) operationalisering og i forhold

til de konkrete data fra Børneforløbsundersøgelsen 2007 og Danmarks Statistiks registeroplysninger, som vi bruger i denne undersøgelse. Med andre ord prøver vi at danne en indikator, der kan måle antallet af ressourcer, som en familie har. Vi prøver samtidig at bygge videre på Christensens operationalisering ved at tage højde for to faktorer: data fra børnenes fædre og registerdata fra Danmarks Statistik. Fordelen ved denne fremgangsmåde er, at vi får en mere pålidelig indikator, idet vi bruger oplysninger fra mere end én informant og data fra flere tidspunkter. Ulempen er, at den underminerer sammenligneligheden med Christensens resultater.

Vi karakteriserer børnenes familiebaggrund i forhold til de fem problemområder: økonomiske problemer, uddannelsesproblemer, beskæftigelsesproblemer, omsorgsproblemer og netværksproblemer. Hvis familien har problemer på mere end et område, karakteriserer vi den som ressourcesvag. Hvis den ikke har nogen problemer eller kun har problemer på et enkelt område, karakteriserer vi den som ressourcestærk.

FAMILIENS ØKONOMISKE FORHOLD

Ud over at det kan diskuteres, hvilke faktorer der skal inddrages, er der også en vedvarende diskussion af, hvilket niveau af økonomiske problemer, dårlige uddannelsesforhold, arbejdsløshed osv. der skal til, for at en familie kan betegnes som ressourcesvag. Hvad angår økonomiske problemer, henter vi inspiration i diskussionen omkring fattigdom og social udelukkelse (eksklusion) (fx Kangas & Rittakallio, 1998; Halleröd & Larsson, 2008) for at konstruere en økonomisk lavindkomstindikator, som tager udgangspunkt i familiens disponible indkomst i årene 2001-2005, som den fremgår af Danmarks Statistiks registre.

Der er to hovedtyper af indkomstbegreber, som er benyttet i forskningslitteraturen: bruttoindkomst og disponibel indkomst. Danmarks Statistik definerer bruttoindkomst som alle indkomster på nær aktieindkomster, særlig indkomst, boligstøtte og børnetilskud. Det vil sige, at den inkluderer personindkomst (løn, pensioner, overførselsindkomster, honorarer m.m.), kapitalindkomst (renteindtægter m.m.), erhvervsindkomst (overskud af selvstændig virksomhed m.m.) og udlandsindkomster (løn, pension, kapitalindkomst og erhvervsindkomst m.m.). Den udelukker kontanthjælp, boligstøtte/boligyldelse, børnetilskud og aktieindkomster. Fordelen ved at bruge bruttoindkomst er, at begrebet er enklere at bruge end disponibel indkomst, idet man ikke behøver at tage

højde for skat og forskellige fradragmuligheder. Fordelen ved at benytte sig af disponibel indkomst ifølge Danmarks Statistiks definition er, at dette begreb bedre afspejler, hvad familien har råd til, netop fordi den disponible indkomst er fratrukket skat. Samtidigt inkluderer den forskellige typer overførselsindkomst og diskriminerer derfor meget mindre imod samfundets svagere grupper blandt andet enlige forældre, idet den inkluderer såvel børnetilskud som (fra 2002) varmhjælp, skattefri kontanthjælp og børnebidrag fra ikke samboende forældre. Af samme grund vælger vi at bruge disponibel indkomst, da vi i sidste ende er interesseret i de baggrundsvARIABLE, som påvirker såvel barnets trivselsindikatorer som barnets fritidsaktiviteter.

De familier, der i mindst 2 af disse 5 år (2001-2005) har haft mindre end 50 pct. af medianindkomsten, svarende til en familie med to børn i Danmark eller familier, hvor moren i spørgeskemaet har svaret, at familiens økonomi er dårlig, betegner vi som familier med økonomiske problemer. Defineret på disse to måder har 15 pct. af familierne i Børneforløbsundersøgelsen svage økonomiske ressourcer.

UDDANNELSESPROBLEMER

Erhvervsuddannelse er en vigtig ressource. Dels fordi den er med til at stabilisere familiens økonomi og give forældrenes nogle valgmuligheder i forhold til jobmarkedet. Dels fordi den giver adgang til viden om samfundet og bedre adgang til at bruge de tilbud, der er i samfundet. Med andre ord kan uddannelse påvirke både et barns fritidsliv og dets trivsel. Her betegnes familien som ressourcetsvag med hensyn til erhvervsuddannelse, hvis ingen af forældrene havde en erhvervsuddannelse i 2005.⁸ Regnet på denne måde er der i alt 8 pct. af familierne, hvor ingen af forældrene har en erhvervsuddannelse.

BESKÆFTIGELSESPROBLEMER

Vi betegner familien ressourcetsvag med hensyn til beskæftigelse, hvis én af forældrene var uden arbejde i mere end 3 år i den 5-årige periode fra

8. Data fra Danmarks Statistik var kun tilgængelige op til 2005. Vi besluttede at tage højde for begge forældrenes uddannelse i stedet for kun én af dem (dvs. moren eller faren), fordi det antal familier, hvor kun én af forældrene ikke havde en faglig uddannelse regnet ud fra Danmarks Statistik, var forbløffende høj: 2.259 familier (svarende til 38 pct. af den oprindelige stikprøve).

2001-2005.⁹ Ifølge denne definition er 11 pct. af familierne ressourcetsvage på beskæftigelsesområdet.

OMSORGSPROBLEMER

Vi inddrager morens oplevelse af at være deprimeret, forældrenes alkoholforbrug, mange skænderier mellem forældrene og om barnet har levet under ustabile familieforhold (har oplevet mere end én skilsmisse) som indikatorer på, at der kan være få ressourcer i familien til at tage hånd om barnets hverdag og opvækst. Hvis familien har mindst ét af disse problemer, vil den blive betegnet som en familie med omsorgsproblemer.

Vi bruger oplysninger i 2007-spørgeskemaet om, hvorvidt moren i det seneste år har følt sig deprimeret og har søgt læge på grund af denne årsag. I alt kommer 8 pct. af mødrene i denne kategori.

Med hensyn til forældrenes alkoholforbrug bruger vi oplysninger om forældrenes alkoholforbrug fra spørgeskemaerne til både mødrene og fædrene. De har skullet besvare fire spørgsmål om deres eget alkoholforbrug:

- *Har du nogen sinde følt, at du burde drikke mindre?*
- *Har du nogen sinde følt det ubehageligt, at andre har kritiseret, hvor meget du har drukket?*
- *Har du nogen sinde haft dårlig samvittighed over at drikke for meget?*
- *Har du nogen sinde haft brug for en 'reparationsbajer' om morgenen?*

Og de har skullet besvare to spørgsmål om deres partners alkoholforbrug:

- *Mener du, at din samlever/ægtefælle drikker for meget alkohol?*
- *Har din samlever et alkoholproblem?*

Disse seks spørgsmål skulle besvares *ja* eller *nej*.

Hvis moren eller faren har svaret ja til alle fire spørgsmål på egne vegne eller et af spørgsmålene på vegne af deres partner, betegner vi familien som en familie med et højt alkoholforbrug. I alt er der 5 pct. af familierne, der har et højt alkoholforbrug ifølge denne definition.

9. Data fra Danmarks Statistik var kun tilgængelige op til 2005.

Meget forskning peger på, at skænderier mellem forældre har en negativ sammenhæng med deres børns trivsel (fx se Reid & Crisafulli, 1990; Davies & Cummings, 1994). En familie, hvor moren og faren ofte skændes og har konflikter, kan være stressende for et barn at vokse op i, og forældrene kan have mindre overskud til at tage sig af barnet. I 2007 har mødrene skullet svare på, om de skændes om forskellige emner med deres partner, og hvor tit de gør det. Hvis de har svaret ja til dagligt eller flere gange om ugen at skændes med partneren om opdragelse af barnet, ansvaret for barnet, fordeling af huslige pligter, økonomi, tid til fritidsaktiviteter, tid til arbejde og andet, er familien blevet karakteriseret som en familie med mange skænderier. Derudover har vi valgt at medtage konflikter i familier, hvor forældrene er skilte, således at fraskilte forældre, der enten ikke taler sammen, eller hvor de ofte skændes, når de taler sammen, inkluderes i gruppen af familier med omsorgsproblemer på grund af skænderier. I alt er der 11 pct. af familierne, hvor forældrene ofte skændes.

Den sidste indikator på, at der kan være omsorgsproblemer i familien, er, at barnets opvækst har været præget af ustabile familieforhold målt ved, at den forælder, som barnet bor hos, har oplevet mindst to samlivsbrud. I den internationale forskningslitteratur bruges ofte et noget mildere kriterium, nemlig at barnets forældre ikke bor sammen. Men da et samlivsbrud ikke har så store negative konsekvenser i Danmark som i lande med en mindre dækkende velfærdsstat, bruger vi dette skrappe kriterium her. Der er i alt 5 pct. af børnene, der har oplevet, at deres familie er blevet opløst mere end én gang.

Børn i familier, som har problemer på mindst ét af disse fire områder (en mor, der har følt sig deprimeret og har søgt læge af denne grund, højt alkoholforbrug, skænderier og ustabil familieliv) betragtes som børn, hvis familier har problemer med at give tilstrækkelig god omsorg. I alt lever 25 pct. af børnene i familier med omsorgsproblemer.

NETVÆRKSPROBLEMER

Det sidste problemområde er, hvorvidt familien har adgang til hjælp til børnepasning i deres netværk. Netværket er her bedsteforældre, søskende, venner, naboer, kolleger, forældre til barnets kammerater, og hvis forældrene er skilt, så den forælder, som barnet ikke bor sammen med. Hvis forældrene ikke kan få hjælp fra nogen af disse nævnte personer, når der opstår en situation, hvor de har brug for hjælp til barnet, fx på

grund af sygdom eller pludseligt arbejde, betegner vi dem som en familie med problemer. Når vi gør netværk op på denne måde, har i alt 6 pct. af familierne ikke et netværk, der kan hjælpe dem med deres børn.

19 PCT. RESSOURCESVAGE FAMILIER

For at blive betegnet som en ressourcsvg familie skal man have problemer på mindst to af de gennemgåede problemområder. I alt er der 19 pct. af familierne, der har problemer på mindst to områder. De resterende familier betegner vi som ressourcestærke.

TABEL 2.2

Andelen af ressourcsvg familier i de fem ressourceområder og i hele stikprøven. Procent.

Ressource-områder	Operationalisering	Ressource-svage familier	Procent-grundlag
Økonomi	Nettoindkomst mindre end 50 pct. af medianindkomsten i stikprøven i mere end 1 år fra 2001-2005	15	4.879
Beskæftigelse	Mor eller far har været uden arbejde i mere end 3 år fra 2001-05	11	5.035
Uddannelse	Begge forældre uden erhvervsuddannelse i 2005	8	4.772
Omsorg	Mindst 1 af 4 omsorgsproblemer: skænderier, depression, ustabil familieliv, højt alkoholforbrug	25	4.745
Netværk	Kan ikke få hjælp til børnepasning i netværket	6	4.790
I alt	Problemer på mere end 1 af de 5 områder	19	4.784

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007 og Danmarks Statistik (flere år).

BØRN MED FORANSTALTNINGER KOMMER FRA BÅDE RESSOURCESTÆRKE OG RESSOURCESVAGE FAMILIER

Børn, der modtager forebyggende foranstaltninger efter § 52 (efter vores definition de socialt udsatte børn), kommer fra både familier med mange ressourcer og familier med få ressourcer. Der er, som man vil forvente, større sandsynlighed for at modtage en forebyggende foranstaltning efter § 52, hvis man kommer fra en familie med få ressourcer. Tabel 2.3 viser,

at børn med forebyggende foranstaltninger udgør 17 pct. af børnene fra ressourcesvage familier mod kun 6 pct. af børnene fra ressourcestærke familier. Men da antallet af ressourcestærke familier er væsentligt større end antallet af ressourcesvage familier, kommer de fleste børn med foranstaltninger (59 pct.) fra ressourcestærke familier. I alt 5 pct. af børnene i stikprøven kommer fra ressourcestærke familier og modtager samtidigt foranstaltninger, mens 3 pct. af børnene fra ressourcesvage familier modtager foranstaltninger.

Der kan være forskellige årsager til, at der findes børn fra ressourcestærke familier blandt dem, der modtager foranstaltning. Ressourcestærke forældre kan have bedre kendskab til de forskellige ydelser, som socialforvaltningen tilbyder, ligesom de kan være bedre i stand til at stille krav til de sociale myndigheder. De har måske også en stærkere fornemmelse af, at de er berettigede til offentlig støtte. Det kan også være, at et barn modtager en foranstaltning af årsager, der ingen forbindelse har til dets forældres ressourcer, som fx et fysisk eller psykisk handicap.

TABEL 2.3

Andelen af børn med og uden foranstaltninger blandt børn fra hhv. ressourcestærke og ressourcesvage familier. Procent.

	Børn fra ressourcestærke familier	Børn fra ressourcesvage familier
Børn uden foranstaltninger	94	83
Børn med foranstaltninger	6	17
I alt	100	100

Anm.: Totale antal børn = 4.756.

Anm.: Forskellene er signifikante ($p < 0,001$).

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007 og Danmarks Statistik (flere år).

Det ideelle ville være at analysere børn med foranstaltninger, der kommer fra ressourcesvage familier, som én gruppe og børn med foranstaltninger fra ressourcestærke familier som en anden gruppe. Men disse gruppers begrænsede størrelse medfører, at styrken i de statistiske test, der skal udføres, bliver mindre og begrænser samtidig muligheden for at inddrage en række baggrundsfaktorer som kontrolvariable i regressionsanalyserne. Derfor er vi nødt til at behandle børn med foranstaltninger som en samlet gruppe, og for at bevare præcision i vores udsagn kalder

vi fremover simpelthen disse børn for 'børn, der modtager foranstaltninger'.

Hvis vi fratrækker de 397 børn, der modtager sociale ydelser, fra de to familieressourcegrupper, får vi 3.635 i gruppen af børn fra ressourcestærke familier og 768 i gruppen af børn fra ressourcesvage familier.

Det kunne også være nyttigt at kigge på, hvordan de forskellige typer foranstaltninger blandt de socialt udsatte børn er fordelt på de to grupper. Er der nogen forskelle i de sociale ydelser, som børn fra henholdsvis ressourcestærke og ressourcesvage familier modtager? Tabel 2.4, der giver disse oplysninger, viser tre bemærkelsesværdige resultater. For det første at selv om andelen af børn fra ressourcestærke familier (59 pct.) er større end den fra ressourcesvage familier (41 pct.), udgør disse børn en mindre andel end børnene fra ressourcesvage familier i seks ud af 10 foranstaltninger.

TABEL 2.4

Andelen af børn i hver foranstaltningstype fordelt efter grupper.

Andelen af børn fra hver ressourcegruppe i parentes. Procent.

Foranstaltningstype	Børn fra ressourcesvage familier		Børn fra ressourcestærke familier		Procentgrundlag (100 pct.) ¹
Penge til fritidsaktivitet	31	(2)	69	(2)	13
Støttepædagog	38	(7)	62	(8)	50
Råd og vejledning til forældre	34	(24)	66	(33)	186
Kontaktperson til barnet	70	(5)	30	(2)	20
Personlig rådgiver til barnet	60	(8)	40	(4)	35
Hjemmehos'er/familiekonsulent	64	(5)	36	(2)	22
Aflastningsfamilie	64	(7)	36	(3)	28
Familiebehandling	55	(4)	45	(2)	20
Psykologbehandling	39	(23)	61	(25)	22
Anbragt uden for hjemmet	60	(2)	40	(1)	10

1. Tallene svarer muligvis ikke til tallene i tabel 2.1 på grund af manglende observationer i variabelen, der identificerer de to ressourcegrupper.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

For det andet – og mere vigtigt – er det også klart, at samlet set udgør ressourcesvage børn en større andel af netop de foranstaltninger, hvor graden af intervention er større: en kontaktperson til barnet (70 pct.); en personlig rådgiver til barnet (60 pct.); en hjemmehos'er/familiekonsulent (64 pct.); en aflastningsfamilie (64 pct.); familiebehandling (55 pct.) og

anbringelse af barnet uden for hjemmet (60 pct.). Det vil sige, at der er en forholdsvis større andel af børn fra ressourcesvage familier end fra ressourcestærke familier, der er genstand for de mere indgribende tiltag fra socialforvaltningen.

For det tredje er det de samme typer af foranstaltninger, der mest hyppigt bruges af begge grupper. Nemlig: råd og vejledning til forældre (24 pct. og 33 pct. af henholdsvis børn fra ressourcesvage familier og børn fra ressourcestærke familier) samt psykologbehandling (23 pct. og 25 pct. af henholdsvis børn fra ressourcesvage familier og børn fra ressourcestærke familier). Anbringelsen uden for hjemmet er den mest sjældne brugte foranstaltning blandt begge grupper. Ud over det er penge til en bestemt fritidsinteresse for barnet også den mindst benyttede foranstaltningstype blandt børn fra ressourcesvage familier (2 pct.).

FORDELING AF BØRNEGRUPPER PÅ KØN

Hvordan fordeles disse tre børnegrupper på køn? Tabel 2.5 viser, at der ikke er væsentlige forskelle mellem de ressourcestærke og ressourcesvage familier med hensyn til kønsopdeling. Samlet set udgør drenge og piger næsten lige store procentdele af disse to grupper. Der er imidlertid en signifikant kønsforskel i forhold til de børn, der modtager forebyggende foranstaltninger. Her udgør drenge 62 pct. af denne gruppe sammenlignet med 38 pct. af pigerne – en forskel på 24 procentpoint.¹⁰

TABEL 2.5

Andelen af børn i grupperne, fordelt efter køn. Procent.

Børnegruppe	Drenge	Piger	Procentgrundlag (100 pct.)
Med foranstaltninger	62	38	397
Fra ressourcesvage familier	50	50	768
Fra ressourcestærke familier	51	49	3.635
Alle børn	52	48	4.800

Kilde: Spørgeskema til mødre, BFU 2007 og Danmarks Statistik (flere år).

10. Ser vi på fordelingen af køn på børnegrupper, finder vi, at 10 pct. af drengene modtager foranstaltninger, mens kun 6 pct. af pigerne gør det (disse tal er ikke vist i tabellen).

FORSKELLE I BØRNS FRITIDSLIV

INDLEDNING

I dette kapitel tegner vi et billede af børns fritidsliv og viser, hvordan børn med en forebyggende foranstaltning og børn fra henholdsvis ressourcevage og ressourcestærke familier adskiller sig fra (eller ligner) hinanden, når vi ser på deres fritidsliv.

LIVET EFTER SKOLETID

Når 11-årige børn får fri fra skole, går to tredjedele hjem til sig selv eller hjem til en kammerat (se tabel 3.1). Cirka hver ottende går i klub, og godt en femtedel går nogle gange i klub og nogle gange hjem.

Børn, der modtager en foranstaltning, går i højere grad end de to andre grupper regelmæssigt i fritidsklub om eftermiddagen. Her er det en femtedel, der oftest går i klub og en femtedel, der går der en gang imellem.

Drenge kommer oftere i fritidsklubben end piger, som i højere grad går hjem til sig selv eller hjem til en kammerat efter skoletid.

TABEL 3.1

Hvor 11-årige går hen efter skole, særskilt for de tre grupper og køn. Procent.

	Plejer at gå i fritidsklub	Plejer at gå hjem til sig selv eller hjem til kammerat	Går enten i klub eller hjem	Procent- grundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	20	60	20	355
Børn fra ressource-svage familier	14	67	19	709
Børn fra ressource-stærke familier	11	68	21	3.455
Drenge	15	64	22	2.360
Piger	9	71	20	2.203
Alle	12	67	21	4.563

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem de tre grupper og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

TABEL 3.2

Hvor tit børn er alene hjemme mere end 1 time om eftermiddagen, særskilt for ressourcegruppe og køn. Procent.

	Højest 1 gang om ugen	2-4 dage om ugen	Mindst 5 dage om ugen	Procent- grundlag (100 pct.)
Børn med en foranstaltning	54	26	20	320
Børn fra ressource-svage familier	52	30	18	655
Børn fra ressource-stærke familier	42	37	21	3.244
Drenge	46	34	20	2.214
Piger	44	36	20	2.047
Alle	45	35	20	4.261

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier og de øvrige to ressourcegrupper.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Som man kan se i tabel 3.2, er det almindeligt, at børnene mindst et par gange om ugen kommer hjem før deres mor og far og er alene hjemme¹¹

11. Der kan være sokske hjemme samtidig.

mindst 1 time. Godt en tredjedel er således alene 2-4 dage om ugen, mens en femtedel er alene hjemme mindst 1 time 5 dage om ugen. Børnene fra de ressourcestærke familier er i højere grad end børn fra resourcesvage familier og børn med foranstaltninger alene hjemme 2-4 dage om ugen. Piger og drenge er i næsten lige høj grad alene hjemme om eftermiddagen.

At være alene hjemme mindst 1 time om eftermiddagen flere gange om ugen opleves ikke nødvendigvis som et problem af 11-årige børn. Børnene er derfor blevet spurgt, om de synes, at deres mor eller far er *for lidt* hjemme. Tabel 3.3 viser, at ca. 40 pct. af alle 11-årige børn synes, at deres forældre er for lidt hjemme, og at det i lidt højere grad gælder for børn fra ressourcestærke familier. De ressourcestærke børns svar stemmer godt overens med, at det også er de børn, der er mest alene hjemme.

TABEL 3.3

Andelen af børn, som synes, at deres mor eller far er for lidt hjemme. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Oplever, at mor eller far er for lidt hjemme	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	39	320
Børn fra resourcesvage familier	35	655
Børn fra ressourcestærke familier	42	3.244
Drenge	39	2.214
Piger	43	2.047
Alle	41	4.261

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier og børn fra resourcesvage familier og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

EGET VÆRELSE OG EGNE FORBRUGSGODER

Tabel 3.4 viser, at 95 pct. af alle 11-årige har deres eget værelse, 70 pct. har radio og 77 pct. har tv på værelset. 6 ud af 10 har dvd-afspiller eller video på værelset, og næsten 7 ud af 10 har en computer.¹² De tre børnegrupper adskiller sig ikke meget med hensyn til at have eget værelse og diverse forbrugsgoder på værelset. Der er lidt færre børn fra ressource-

12. Det kan være en spillecomputer eller en almindelig computer med eller uden internet.

svage familier, der har deres eget værelse, men de har i næsten lige så høj grad som de øvrige to grupper radio, tv, dvd-afspiller og computer på værelset. Det kunne se ud, som om økonomi og sociale forhold ikke spiller den store rolle for, hvilke materielle goder børn har på deres værelser. Men med den hastighed, forbrugsgoderne skiftes ud i nutidens familier, er det at have et tv på alle værelser måske heller ikke i sig selv en indikator for velstand, men der kan, uden at vi kan se det i data, stadig være forskel på kvaliteten af tv'et eller computeren.

TABEL 3.4

Andelen af børn i hver gruppe, der har eget værelse og forskellige materielle goder på deres værelse. Procent.

	Børn med foran- staltning	Børn fra ressource- svage familier	Børn fra ressource- stærke familier	Alle børn
Har eget værelse	94	90	96	95
Har radio på værelset	75	73	74	74
Har tv på værelset	80	80	76	77
Har dvd/video på værelset	68	65	64	64
Har computer på værelset	74	71	69	69

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

TABEL 3.5

Andelen af børn, der råder over eget værelse og forskellige materielle goder, blandt henholdsvis drenge og piger. Procent.

	Drenge	Piger	Alle børn
Har eget værelse	95	96	95
Har radio på værelset	70	78	74
Har tv på værelset	80	73	77
Har dvd/video på værelset	64	64	64
Har computer på værelset	85	53	69

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem drenge og piger med hensyn til at have radio, tv og computer på værelset.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Den største forskel på pige- og drengeværelset med hensyn til materielle goder er, som tabel 3.5 viser, at 4 ud af 5 drenge har en computer på værelset, mens kun halvdelen af pigerne har deres egen computer. Dren-

gene har i lidt højere grad end pigerne deres eget tv, mens pigerne i højere grad end drengene har en radio på værelset.

DET UORGANISEREDE FRITIDLIV

Børnenes uorganiserede fritidsliv er her en betegnelse for aktiviteter, som de ikke går til på bestemte dage, som ikke har en fast struktur, og som børnene kan gøre alene eller sammen med andre. Det drejer sig om barnets samvær med kammerater, om barnets frivillige læsning, om barnets tv-forbrug, om deltagelse i husarbejdet i hjemmet, om aktiviteter, som barnet laver sammen med sin mor, og om familiens deltagelse i religiøse aktiviteter.

SAMVÆR MED KAMMERATER I FRITIDEN

Børn i 11-års-alderen er i en udviklingsfase, hvor de bevæger sig væk fra forældrene og i højere grad knytter selvstændige bånd til jævnaldrende.

Venskaber med andre børn kan ifølge forskningslitteraturen være en beskyttelsesfaktor, der kan hjælpe børn i deres opvækst (Werner & Smith, 2001). Men amerikanske undersøgelser har også vist, at børn, der leger meget uden for eller hænger ud med andre børn, uden at der er voksne til stede, har dårligere skoletrivsel og flere adfærdsproblemer end andre børn (McHale et al., 2001). Der kan være forskellige årsager til, at nogle børn ses mere med deres venner privat end andre. Samvær med kammerater kan fx være begrundet i, at der er problemer i hjemmet, eller at der er dårlige boligforhold. Børn kunne foretrække at tilbringe tid i selskab med venner som en måde at flygte fra problemer derhjemme på. Mens nogle børn måske ikke har tid, fordi deres fritid er fyldt op med fritidsaktiviteter, kan det for andre børn være en indikator på manglende trivsel og ensomhed, hvis de ikke ser deres venner privat.

En anden måde at vurdere børnenes sociale forhold er at kigge på deres venskaber. En måde at gøre det på er ved at kigge på, hvor ofte børnene er sammen med kammerater i fritiden. Vi er interesseret i faste venskabsforhold i stedet for mere overfladiske venskaber. Derfor bruger vi barnets svar på to konkrete spørgsmål, som handler om, hvor tit kammerater eller venner er på besøg hjemme hos barnet, og hvor tit barnet er hjemme hos kammerater eller venner. Svarmulighederne til

begge spørgsmål var: *mindst 5 dage om ugen, 2-4 dage om ugen, en enkelt dag om ugen, nogle gange om måneden og sjældnere end én gang om måneden.*

Tabel 3.6 viser hyppigheden af svarene til begge spørgsmål. Den indikerer, at børnene ofte er mere på besøg hjemme hos kammerater eller venner end omvendt.

TABEL 3.6

Hyppigheden af børnenes møder med venner hjemme og hos venner. Procent.

	Mindst 5 dage om ugen	2-3 dage om ugen	1 dag om ugen	Nogle gange om måneden	Sjældnere end 1 gang om måneden	Procent- grundlag (100 pct.)
Hvor tit er kammerater eller venner på besøg hjemme hos dig?	9	49	22	14	7	4.302
Hvor tit er du hjemme hos dine kammerater eller venner?	7	55	21	12	5	4.287

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Tabel 3.7 viser, at 79 pct. af børnene har haft en ven på besøg hjemme mindst én dag om ugen. Den viser også, at der findes en stor forskel mellem børn, som modtager foranstaltninger, og andre børn. I gruppen af børn, der modtager foranstaltninger, er der kun 66 pct., der har venner med hjem mindst én dag om ugen, 73 pct. af børnene fra ressourcetsvage familier har venner med hjemme mindst én dag om ugen, og 82 pct. af børnene fra ressourcesterke familier har venner med hjemme mindst én dag om ugen. Derimod er forskellen mellem drenge og piger ikke så stor, kun 5 procentpoint.

Tabel 3.8 viser, at 83 pct. af børnene er på besøg hos en ven mindst én dag om ugen. Til forskel fra variationerne mellem grupperne, hvad angår hyppigheden af at have venner hjemme på besøg, er forskellen mellem grupperne i dette tilfælde primært mellem børn, som modtager foranstaltning på den ene side (70 pct.), og børn i de andre to grupper på den anden (84 pct. i gennemsnit). Forskellen mellem drenge og piger er den samme som med hensyn til besøg fra venner, nemlig 5 procentpoint.

TABEL 3.7

Andelen af børn, som har venner med hjem mindst 1 dag om ugen. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Har venner med hjem mindst 1 dag om ugen	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	66	328
Børn fra ressourcetsvage familier	73	662
Børn fra ressourcestærke familier	82	3.270
Drenge	77	2.230
Piger	82	2.072
Alle	79	4.302

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem de tre grupper og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

TABEL 3.8

Andelen af børn, som er hos venner mindst 1 dag om ugen. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Børn er hos venner mindst 1 dag om ugen	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	70	330
Børn fra ressourcetsvage familier	82	658
Børn fra ressourcestærke familier	85	3.257
Drenge	81	2.211
Piger	86	2.076
Alle	83	4.287

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem de tre grupper og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Specielt for børn fra ressourcetsvage familier er der stor forskel på, hvor ofte de er på besøg hos andre, og hvor ofte de har andre børn hjemme. 82 pct. er på besøg hos andre mindst én dag om ugen, mens 73 pct. har venner med hjemme mindst én dag om ugen. Denne forskel betyder måske, at der for nogle børn fra ressourcetsvage familier kan være nogle barrierer i hjemmet, der vanskeliggør, at de tager kammerater med hjem, mens de ikke har problemer med at komme på besøg hos andre. Godt en femtedel af børn med en foranstaltning har forholdsvis sjældent kammerater på besøg og kommer heller ikke selv på besøg. Måske skal forklaringen findes i, at de i højere grad end andre børn har nogle personlige problemer, der vanskeliggør kontakten med andre børn.

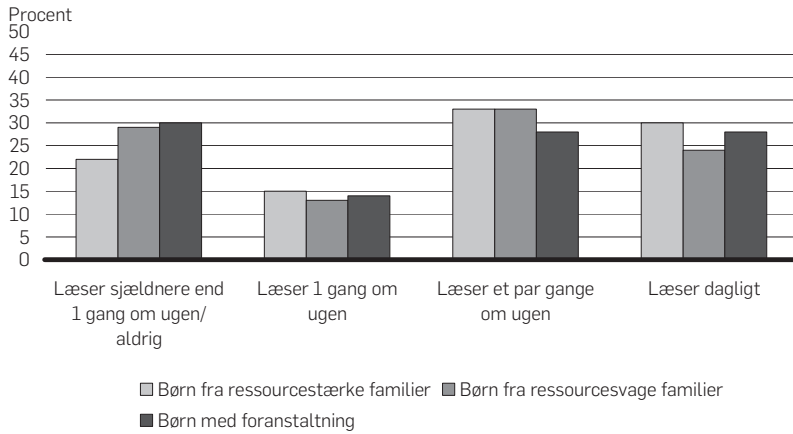
FRITIDSLÆSNING

Læsning kan ifølge den gennemgåede forskningslitteratur være en beskyttelsesfaktor, således at børn, der læser dagligt, trives bedre end andre børn, men der findes dog også forskning, der peger på, at læsning har en sammenhæng med forekomsten af depression (McHale, 2001). Selvom det ikke nødvendigvis er de samme børn, der henholdsvis trives bedre og er deprimerede, er det vigtigt at være opmærksom på begge mulige sammenhænge. I figur 3.1 ser vi, at knap 30 pct. af henholdsvis børnene fra ressourcetsvage familier og børnene med en foranstaltning læser bøger sjældnere end én gang om ugen. I gruppen af børn fra ressourcestærke familier er der kun godt 20 pct. af børnene, der læser sjældnere end én gang om ugen. Børn med foranstaltninger læser i lidt mindre grad bøger i moderat omfang (1-2 gange om ugen) end de andre to grupper børn, men der er næsten lige mange børn med foranstaltninger (28 pct.) og børn fra ressourcestærke familier (30 pct.), der læser hver dag. Blandt børn fra ressourcetsvage familier er der 24 pct., der læser hver dag. Det betyder, at der er en gruppe af børn med foranstaltninger, der er forholdsvis flittige læsere, men samlet set læser lidt færre i denne gruppe jævnligt bøger. Der er en signifikant forskel med hensyn til andelen af børn, der læser bøger mindst et par gange om ugen, mellem børn, som modtager foranstaltninger (56 pct.), og børn fra ressourcestærke familier (63 pct.).

Der er tydelige forskelle på piger og drenge, når man i figur 3.2 ser på, hvor ofte de læser bøger. Blandt drengene er der 29 pct., der ikke læser bøger hver uge og knap en fjerdedel (23 pct.), der læser dagligt. Hos pigerne er der 18 pct., der ikke læser hver uge, og mere end hver tredje (35 pct.) af pigerne, der læser dagligt. Der er en signifikant forskel med hensyn til andelen børn, der læser bøger mindst et par gange om ugen, mellem drenge (55 pct.) og piger (68 pct.).

FIGUR 3.1

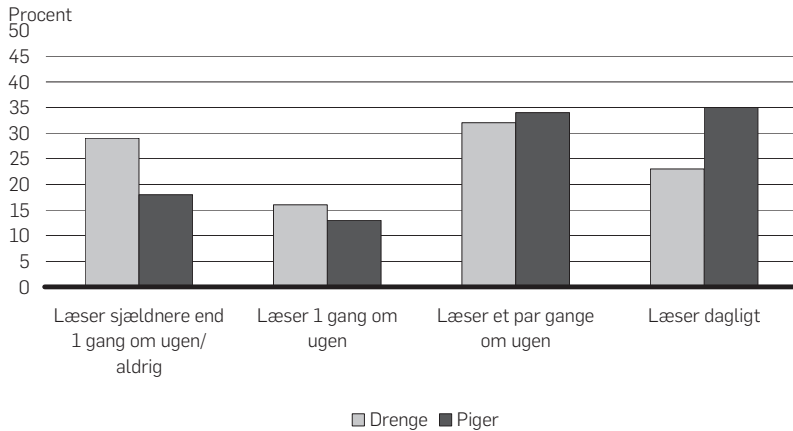
Hyppigheden af læsning af bøger i fritiden blandt de tre grupper. Procent.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

FIGUR 3.2

Hyppigheden af læsning af bøger i fritiden blandt drenge og piger. Procent.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

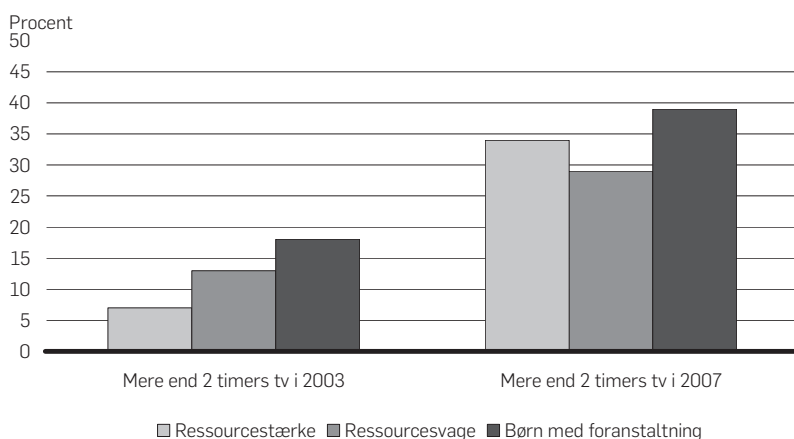
BØRNEENS TV-KIGGERI

Når vi undersøger børnenes forbrug af tv, er det ud fra hypoteser om, at et højt forbrug af tv kan være skadeligt for børnenes trivsel (Ennemoser et al., 2007; Dotterer et al., 2007; Johnson et al., 2007; Miller et al., 2007; Erdogan et al., 2006; Landhuis et al., 2007; Christakis & Zimmerman, 2007). Vi er derfor interesserede i at se på de børn, der har et højt forbrug af tv i forhold til andre børn. Da børnene var 7 år, var der, som figur 3.3 viser, forholdsvis få, der efter deres mødres udsagn så tv mere end 2 timer om dagen (mellem 7 pct. af børnene fra de ressourcestærke familier og 18 pct. af børnene med foranstaltninger). I 11-års-alderen er 2 timers tv om dagen tilsyneladende ikke unormalt, idet mellem 29 og 39 pct. af børnene i 2007 selv fortæller, at de ser mere end 2 timers tv.

Sandsynligvis er stigningen reel nok, idet børnene i højere grad er alene hjemme og oftest har deres eget tv, men vi kan ikke udelukke, at der er forskel på, hvordan mødre vurderer deres børns tv-forbrug, og hvordan børnene selv vurderer det.

FIGUR 3.3

Andelen af børn med højt tv-forbrug i 7- og 11-års-alderen. Fordelt efter gruppe. Procent.

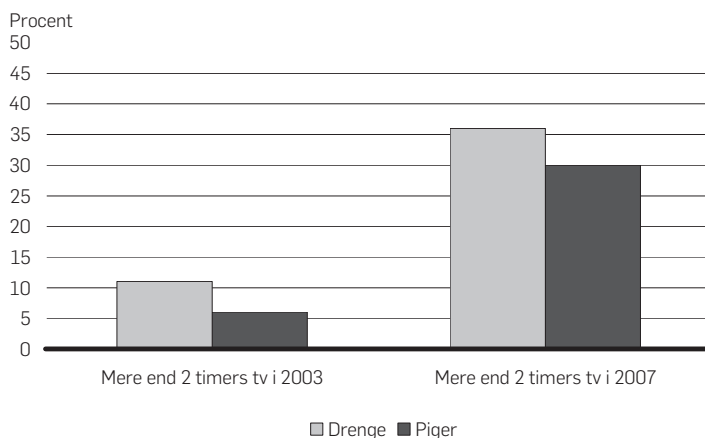
Anm.: I 2003 er der signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem alle tre grupper. I 2007 er forskellene kun signifikante mellem børn fra ressourcevage familier og de øvrige to grupper.

Kilde: Spørgeskema til mødre, BFU 2003 og Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Børn med foranstaltning så oftere end de andre to grupper mere end 2 timers tv om dagen, da de var 7 år, og de har også som 11-årige et højere tv-forbrug end de andre grupper. Med hensyn til de andre to grupper sker der tilsyneladende et skift i tv-forbruget, idet børnene fra ressourcetsvage familier som 7-årige havde et højere tv-forbrug end børnene fra de ressourcestærke familier (henholdsvis 13 pct. og 7 pct.). Som 11-årige ser 34 pct. af børn fra ressourcestærke familier tv mere end 2 timer dagligt mod 28 pct. af børnene fra de ressourcetsvage familier.

FIGUR 3.4

Andelen af børn med højt forbrug af tv i 7- og 11-års-alderen. Fordelt efter køn. Procent.

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,001$) mellem drenge og piger både i 2003 og 2007.
Kilde: Spørgeskemaer til mødre, BFU 2003 og spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Drengene ser lidt mere tv end piger. Figur 3.4 viser, at der i 7-års-alderen var 11 pct. af drengene og 6 pct. af pigerne, der så mere end 2 timers tv om dagen. Som 11-årige er den relative kønsforskel næsten uændret, idet 36 pct. af drengene og 30 pct. af pigerne fortæller, at de ser mere end 2 timers tv om dagen. Forskellen på 11-årige pigers og drenges tv-forbrug i vores undersøgelse er mindre, end de er i Sundhedsstyrelsens undersøgelse af 11-15-åriges sundhedsvaner fra 1997-2006. Deres undersøgelse viser, at 30 pct. af drengene og 13 pct. af pigerne plejer at se tv mindst 3 timer om dagen (Sundhedsstyrelsen, 2008).

Da det generelle tv-forbrug stiger, jo ældre børnene bliver, har vi valgt også at ændre grænserne for, at tv-forbruget kan siges at være stort, hvor vi for børn i 11-års-alderen lader et stort tv-forbrug stige fra 2 til 4 timers tv om dagen. Som 11-årige har 14 pct. af børn fra ressourcestærke familier, 12 pct. af børn fra ressourcetsvage familier og 21 pct. af børn med foranstaltning et tv-forbrug på mindst 4 timer om dagen. Ligeledes har 16 pct. af alle drenge og 12 pct. af alle piger et tv-forbrug på mindst 4 timer. Der er tale om signifikante forskelle mellem de tre grupper og mellem drenge og piger.

Vi har forsøgt at finde forklaringer på, at børn fra ressourcestærke familier tilsyneladende har et højere tv-forbrug end børn fra ressourcetsvage familier. Man kunne forestille sig, at tv-forbruget havde at gøre med, hvor ofte børnene er alene hjemme om eftermiddagen. Børn fra ressourcestærke familier er nemlig, som vi viste i tabel 3.2, oftere end børn fra ressourcetsvage familier alene hjemme 2-5 dage om ugen.

TABEL 3.9

Sammenhæng mellem at være alene hjemme og tv-forbrug om dagen i 2007 for alle børn. Procent.

	Barnet ser op til 2 timers tv	Barnet ser mere end 2 timers tv	Procentgrundlag (100 pct.)
Alene hjemme højst 1 gang om ugen	70	30	1.739
Alene hjemme 2-4 gange om ugen	66	34	1.338
Alene hjemme mindst 5 gange om ugen	63	37	739
I alt	67	33	3.816

Anm.: Sammenhængen mellem hyppigheden af at være alene hjemme og tv-forbruget er signifikant ($p < 0,01$).

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Tabel 3.9 viser en sammenhæng mellem tv-forbrug og det at være alene hjemme.¹³ Generelt gælder det, at børn, der ofte er alene hjemme om eftermiddagen, oftere ser tv mere end 2 timer om dagen. Børn, der kommer fra ressourcestærke familier, som ofte har to udearbejdende

13. Sammenhængen mellem at være alene hjemme og se tv eksisterer kun for børn fra ressourcestærke familier.

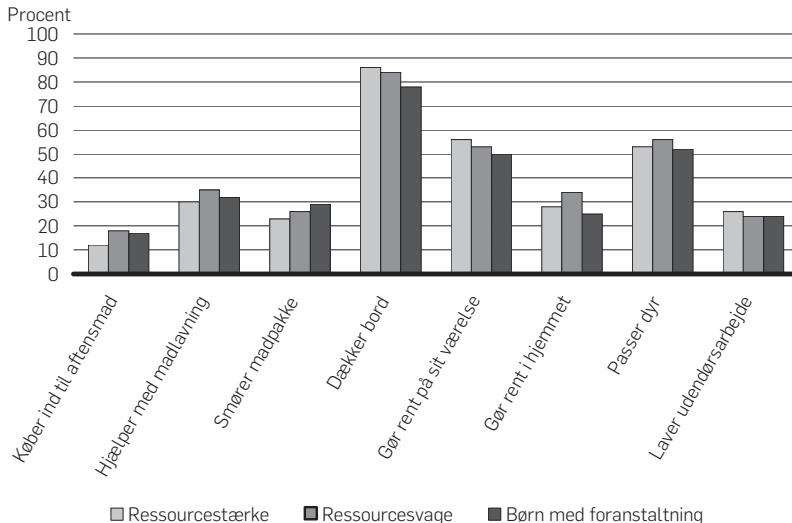
forældre, er oftere alene hjemme om eftermiddagen og har højere tv-forbrug end børn fra ressourcetsvage familier. Børn med foranstaltning ser mere tv end de andre grupper, men her er der ikke sammenhæng mellem, hvor ofte de er alene hjemme, og hvor meget tv de ser.

PLIGTER I HJEMMET

Børn deltager i forskelligt omfang i huslige opgaver i hjemmet. Figur 3.5 viser et udsnit af de opgaver, som børn oplyser, de deltager i hver uge. De fleste børn deltager i mindre opgaver, der skal udføres hver dag, såsom at dække bord. Knap halvdelen gør ugentligt rent på deres eget værelse, og knap 30 pct. gør rent i hjemmet eller hjælper med madlavningen. Mindst deltagelse er der i en så forholdsvis krævende opgave som selv at købe ind til aftensmad.

FIGUR 3.5

Andelen af børn, der deltager i forskellige huslige opgaver. Fordelt efter gruppe. Procent.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

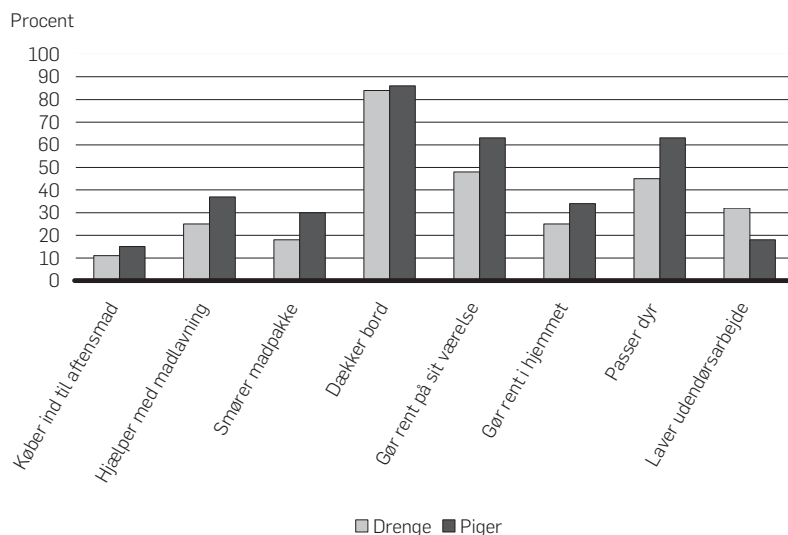
Selvom der ikke er store forskelle mellem børn med foranstaltning og børn fra henholdsvis ressourcestærke og ressourcetsvage familier med

hensyn til pligter, tegner der sig alligevel et mønster, idet resourcesvage børn tilsyneladende deltager mere end de øvrige grupper i de mere krævende opgaver såsom at købe ind, lave mad og gøre rent i hjemmet. Børn med foranstaltning deltager lidt mindre end de øvrige grupper i opgaver som borddækning og rengøring i hjemmet. Til gengæld smører de lidt oftere deres egen madpakke.

Der er tydelige forskelle på piger og drenge, hvad angår deres deltagelse i huslige opgaver, både med hensyn til deres samlede deltagelse og med hensyn til, hvilke opgaver de to køn deltager i. Figur 3.6 viser, at 37 pct. af pigerne deltager ugentligt i madlavning mod 25 pct. af drengene, 30 pct. af pigerne smører mindst én gang om ugen deres egen madpakke mod 18 pct. af drengene, og 63 af pigerne gør rent på deres eget værelse mod 48 pct. af drengene. Der er også en del flere piger, der passer dyr, mens drengene i højere grad end pigerne udfører udendørs opgaver.

FIGUR 3.6

Andelen af børn, der deltager i forskellige huslige opgaver. Fordelt efter køn. Procent.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Med henblik på at fange det underliggende generelle deltagelsesniveau i huslige opgaver har vi konstrueret en skala, som kombinerer svarene til

de 11 spørgsmål om deltagelse i huslige opgaver. Skalaen går fra 1-5, hvor 1 betegner høj deltagelse og 5 betegner lav deltagelse, med et gennemsnit af 3,5, som samlet set afspejler lav deltagelse i huslige pligter. For at gøre det nemmere at vise en opdeling af deltagelsen efter social gruppe og køn har vi opdelt skalaen i to kategorier: en 'høj deltagelse'-kategori (1-3 tal på skalaen, som svarer til, hvis et barn fx lavede alle 10 opgaver mindst 1 gang om ugen) og en 'lav deltagelse'-kategori (3,1-5 tal på skalaen, som svarer til, hvis et barn lavede fx alle 10 opgaver mere sjældent end 1 gang om ugen). Tabel 3.10 viser, hvordan den høje deltageskategorie fordeler sig efter grupper og køn.

Tabellen viser for det første, at knap en femtedel af børnene har en høj deltagelse – efter vores definition – i huslige pligter. For det andet er der ingen signifikant forskel mellem de tre grupper, hvad angår deltagelse i huslige opgaver. I hver grupper findes der ca. 20 pct. af børnene, der deltager meget i sådanne opgaver. I modsætning til det findes der en markant forskel mellem kønnene: 28 pct. af pigerne har en høj deltagelse mod kun 16 pct. af drengene.

TABEL 3.10

Andelen af børn med høj deltagelse i huslige opgaver. Særskilt for ressourcegruppe og køn. Procent.

	Høj deltagelse i huslige opgaver	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	22	331
Børn fra resourcesvage familier	23	655
Børn fra ressourcestærke familier	21	3.214
Drenge	16	2.221
Piger	28	2.019
Alle	22	4.240

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

KOMMUNIKATION MELLEM MOR OG BARN

Selvom 11-årige børn er i den alder, hvor deres fritidsliv løsrives fra forældrene, fylder samvær og aktiviteter med familien stadig en hel del. Spørgeskemaet til mødre inkluderede et spørgsmål om samtaler mellem mor og barn: *Hvor ofte taler du med barnet om følgende ...?* med svarmulighederne: 'næsten dagligt', '2-3 gange om ugen', 'af og til' og 'sjældent/aldrig'. De følgende seks samtalemner var skrevet op på en liste:

skole/klub, fritidsaktiviteter, forhold til venner/andre børn, skolelærere, fysiske sundhed eller velbefindende og psykiske sundhed eller velbefindende.

I langt de fleste familier taler mor og barn hyppigt sammen om de første tre af disse emner, skole/klub, fritidsaktiviteter og forhold til venner/andre børn. Procentdelen af mødrene, der gør det mindst 2-3 gange om ugen, varierer fra 97 pct. (samtale om skole/klub) til 77 pct. (snak om forhold til venner). Til gengæld snakker mor og barn ikke lige så tit om temaerne skolelærere og sundhed. Mindre end 50 pct. taler sammen 2-3 gange om ugen eller mere. Det emne, der sjældnest tales om, er barnets psykiske velbefindende.

Med henblik på at fange det underliggende generelle kommunikationsniveau mellem mor og barn har vi konstrueret en skala fra disse seks variable fra 1-4, hvor 1 betegner høj eller meget kommunikation mor og barn imellem, og 4 betegner lav eller kun lidt kommunikation. For at gøre det nemmere at vise opdelingen af kommunikationsniveau efter gruppe og køn har vi opdelt skalaen i to kategorier: 'høj kommunikation'-kategori (1-2 tal på skalaen) og 'lav kommunikation'-kategori (2,1-4 tal på skalaen). Tabel 3.11 viser, hvordan den høje kommunikationskategori fordeler sig efter grupper og køn.

Tabellen belyser tre interessante resultater. For det første findes der høj kommunikation mellem mor og barn – efter morens udsagn – i mindre end halvdelen af alle familier (46 pct.). Dette tilsyneladende lave niveau skyldes måske nogle af de variable, som indgår i skalaen. For mindst 2 af de 6 emner (barnets fysiske og psykiske sundhed) findes der ikke nogen hyppig kommunikation om. For det andet er der mere kommunikation mellem mor og barn i de ressourcetsvage familier end i de ressourcestærke familier. Mens 50 pct. af mødrene og børnene fra ressourcetsvage familier karakteriseres ved at være i en 'høj kommunikation'-kategori, er der kun 45 pct. af mødrene og børnene fra ressourcestærke familier, der bliver placeret i den kategori. Det kunne være, fordi børn fra ressourcetsvage familier har mere behov for kommunikation og vejledning (fordi de har flere problemer i deres liv) og flere muligheder for det (fordi de ikke så tit er alene hjemme uden forældre), men det kunne også være, at den øgede kommunikation afspejlede morens behov. For det tredje findes der en tilsvarende forskel i forbindelse med køn: 48 pct. af mødre og piger samt 43 pct. af mødre og drenge har en høj kommunikation. Måske kan der være en sammenhæng med, at piger er mere tilbøjelige

lige til at verbalisere deres problemer end drenge, eller måske er der mere kommunikation mellem personer af det samme køn (mor og datter). Der er i begge tilfælde tale om en statistisk signifikant forskel mellem både børn i de forskellige grupper og de to køn.

TABEL 3.11

Andelen af mødre og børn med høj kommunikation imellem sig. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Højt kommunikationsniveau mellem mor og barn	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	47	388
Børn fra ressourcesvage familier	50	731
Børn fra ressourcestærke familier	45	3.607
Drenge	43	2.467
Piger	48	2.288
Alle	46	4.755

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier og børn fra ressourcesvage familier og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

FÆLLES AKTIVITETER I FAMILIEN

Spørgeskemaet til mødrene inkluderede et spørgsmål om fælles aktiviteter mellem mor og barn: *Hvor ofte gør du følgende sammen med barnet ...?* Svaremulighederne lød: næsten dagligt, 2-3 gange om ugen, af og til og sjældent/aldrig. De følgende 10 aktiviteter var nævnt på en liste: spil eller leg, lektielæsning, fritidsaktiviteter, fx sport, ture, fx i skoven eller i svømmehallen, biografture, tur i teatret eller andre kulturelle arrangementer, madlavning, forskellige huslige gøremål, at se fjernsyn, at læse for barnet og at købe ind/'shoppe'.

I langt de fleste familier er mor og barn tit (dvs. næsten dagligt eller 2-3 gange om ugen) sammen om lektielæsning (73 pct.), biografture eller andre arrangementer (68 pct.) og at se fjernsyn (81 pct.). Derimod er hyppigheden af ture (fx i skoven) (10 pct.), madlavning (21 pct.) og at læse for barnet (19 pct.) lavere.

For de fleste aktiviteter findes der ikke nogen signifikante forskelle mellem børn med en foranstaltning og børn i henholdsvis ressourcesvage og ressourcestærke familier. Kun når det kommer til deltagelse i fritidsaktiviteter og ture i biograf eller teater, er der forskel mellem de tre

grupper, idet mødre fra ressourcestærke familier i lidt højere grad laver disse aktiviteter jævnlige sammen med deres børn. Der er heller ikke store forskelle på barnets køn (undtagen madlavning og ture i biograf), når mødrene fortæller, hvad de laver sammen med deres børn.

For at gøre det nemmere her at vise opdeling af aktivitetsniveau efter gruppe og køn har vi konstrueret en todelt skala med en 'højt aktivitetsniveau'-kategori (5-10 aktiviteter) og en 'lavt aktivitetsniveau'-kategorien (0-4 aktiviteter). Tabel 3.12 viser, hvordan andelen af mødre og børn med et 'højt aktivitetsniveau' fordeler sig efter de tre grupper og køn.

TABEL 3.12

Andelen af mødre og børn med et højt fælles aktivitetsniveau. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Højt aktivitetsniveau mellem mor og barn	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	19	389
Børn fra ressourcevage familier	25	735
Børn fra ressourcestærke familier	22	3.616
Drenge	19	2.477
Piger	25	2.292
Alle	22	4.769

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcevage familier og børn fra ressourcestærke familier, mellem børn fra ressourcevage familier og børn med foranstaltning og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

Tabellen afslører tre bemærkelsesværdige resultater. For det første, at der kun er 22 pct. af familierne, hvor mor og barn har et højt niveau af aktiviteter sammen. Dette resultat afspejler måske den øgede uafhængighed, som 11-årige børn nyder i forhold til yngre børn. 35 pct. af mødrene rapporterer, at de sjældent/aldrig er sammen med deres børn om fritidsaktiviteter, og 58 pct. siger det samme om oplæsning for barnet.

For det andet har ressourcevage familier et højere aktivitetsniveau (25 pct.) mellem mor og barn end både de ressourcestærke familier (22 pct.) og familier med børn med foranstaltninger (19 pct.).

For det tredje er der et højere fælles aktivitetsniveau imellem mødre og døtre (25 pct.) end imellem mødre og sønner (19 pct.). Dette kan dels forklares med, at spørgsmålet kun fokuserer på aktiviteter med

moren, og hvis mødre plejer at have flere fællesaktiviteter sammen med deres døtre end med deres sønner, er der tale om en skævhed i spørgsmålet.

DELTAGELSE I RELIGIØSE AKTIVITETER

Den sidste variabel, som vi bruger til at beskrive barnets uorganiserede fritidsliv, er, om familien sammen med barnet deltager i fejringen af religiøse højtider, går i kirke eller tilsvarende sammen, og/eller de beder derhjemme. Variablen er medtaget, fordi den ofte indgår i anglosaksisk forskningslitteratur som en mulig beskyttelsesfaktor for børn i deres opvækst, idet tilknytningen til en religion kan give barnet nogle moralske holdepunkter og støtte.

Spørgeskemaet til mødre inkluderede et spørgsmål om familiens religiøse aktiviteter: *Deltager familien sammen i følgende religiøse handlinger eller aktiviteter ...?* Svarmulighederne lød: ja eller nej. Tre aktiviteter blev nævnt: fejring af religiøse højtider og helligdage (fx jul, påske og ramadan), beder familien bøn sammen (fx aftenbøn, bordbøn og fællesbøn i hjemmet), og deltager familien sammen i andre religiøse handlinger (fx går i kirke/moske/tempel eller lignende).

Langt de fleste familier (94 pct.) deltager i religiøse højtider, 32 pct. deltager i andre religiøse handlinger, mens kun 7 pct. beder bøn sammen. Der er ikke særlig store forskelle mellem børn med foranstaltninger, børn fra ressourcetsvage eller ressourcestærke grupper i forhold til de første to aktiviteter. Mens der er en forholdsvis stor forskel mellem drenge og piger i forhold til deltagelse i andre religiøse handlinger. 29 pct. af drengenes familier deltager i andre religiøse handlinger, mens der er 36 pct. af pigernes familier deltager i andre religiøse handlinger.

Vi har konstrueret en skala fra 0-3, hvor 0 betegner begrænset deltagelse i sådanne aktiviteter (deltagelse i kun 1 af de 3 aktiviteter), og 3 betegner bred deltagelse (deltagelse i alle 3). For at gøre det nemmere her at vise opdeling af familiens religiøse deltagelse efter ressourceniveau og køn har vi opdelt skalaen i to kategorier: 'høj deltagelse' (2-3 aktiviteter) og 'lav deltagelse' (0-1 aktiviteter). Beregnet på den måde har 33 pct. af familierne en høj deltagelse i religiøse/traditionelle aktiviteter. Tabel 3.13 viser, hvordan 'høj deltagelse' fordeler sig efter grupper og køn.

Tabellen viser, at der ikke er store forskelle mellem de tre grupper. Der er kun to statistisk signifikante forskelle. Den første er mellem børn fra ressourcestærke familier (34 pct. med høj fællesdeltagelse i reli-

giøse traditioner) og børn med foranstaltning (30 pct.). Den anden og større forskel findes mellem drenge (30 pct.) og piger (37 pct.). Det vil sige, at der blandt pigernes familier findes større fællesskab omkring religiøse traditioner.

TABEL 3.13

Andelen af familier med højt fællesskab omkring religiøse aktiviteter. Særskilt for gruppe og køn. Procent.

	Familien er i høj grad fælles om religiøse aktiviteter	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	30	396
Børn fra ressourcesvage familier	33	741
Børn fra ressourcestærke familier	34	3.629
Drenge	30	2.489
Piger	37	2.305
Alle	33	4.794

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn med foranstaltning og børn fra ressourcestærke familier og mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

DET ORGANISEREDE FRITIDSLIV

86 pct. af alle 11-årige børn fortæller, at de går til en eller flere organiserede fritidsaktiviteter i løbet af ugen. Selv om deltagelse er høj blandt alle børnegrupper, er der tydelige sociale forskelle. Tabel 3.14 viser, at op imod 90 pct. af børn fra ressourcestærke familier deltager i organiserede fritidsaktiviteter, mens langt færre børn fra de ressourcesvage familier og børn med foranstaltning – henholdsvis 76 og 78 pct.– deltager i sådanne fritidsaktiviteter.

TABEL 3.14

Andelen af børn, der deltager i organiserede fritidsaktiviteter. Fordelt henholdsvis efter gruppe og køn. Procent.

	Barnet deltager i organiserede fritidsaktiviteter	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med en foranstaltning	78	357
Børn fra ressourcetsvage familier	76	710
Børn fra ressourcestærke familier	89	3.454
Drenge	85	2.362
Piger	88	2.203
Alle	86	4.565

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier på den ene side og børn fra ressourcetsvage familier og børn med foranstaltning på den anden samt mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

TABEL 3.15

Andelen af børn, der deltager i de 12 mest populære aktiviteter, blandt de børn, der deltager i fritidsaktiviteter. Fordelt efter gruppe. Procent.

Aktivitet	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcetsvage familier	Børn fra ressourcestærke familier	Alle børn
Fodbold	24	27	33	32
Håndbold	10	11	15	14
Andre holdboldspil	2	3	4	4
Individuelle boldspil	10	11	16	15
Svømning	17	9	12	12
Gymnastik	11	12	13	12
Dans	4	8	7	7
Kampsport	4	5	4	4
Ridning	12	12	10	10
Anden sport	8	8	8	8
Musik	9	16	18	17
Spejder	14	9	10	10
Procentgrundlag	3.087	541	277	3.905

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Tabel 3.15 viser, hvordan de tre grupper fordeler sig på de mest populære fritidsaktiviteter, når vi ser bort fra børn, der overhovedet ikke deltager i organiserede aktiviteter. Når vi ser ned over tabellen, tegner der sig nogle mønstre over præferencer for fritidsaktiviteter hos henholdsvis børn med en foranstaltning, børn i familier med svage ressourcer og børn i familier med stærke ressourcer. Hvis vi tager 10 pct. af børnene i

hver gruppe som et minimumsniveau af deltagelse for at betegne en aktivitet som 'populær', så finder vi flere sådanne aktiviteter i de tre grupper. Fodbold er langt den mest populære aktivitet blandt alle børnegrupper, men mest blandt børn fra ressourcestærke familier. Håndbold, individuelle boldspil (fx badminton og tennis), gymnastik, ridning og musik er de mest søgte aktiviteter både blandt de ressourcestærke familiers børn og blandt de ressourcesvage familiers børn. Derudover er svømning og spejderaktiviteter også populære blandt børn fra ressourcestærke familier.

Børn med en foranstaltning dyrker hyppigst nogle andre aktiviteter end de to øvrige grupper, idet svømning, spejderaktiviteter og ridning her hører til de mest populære aktiviteter (ud over fodbold). En forklaring på, at børn med foranstaltninger er overrepræsenterede i individuelle aktiviteter som ridning og svømning og er underrepræsenterede i holdaktiviteter som fodbold, håndbold og gymnastik, kunne være, at de individuelle aktiviteter kræver mindre rent socialt og måske er prægede af mindre grad af konkurrence. Disse individuelle aktiviteter kunne desuden være en del af de aktiviteter, de typisk bliver tilbudt af kommunen. Denne forklaring gælder formentlig for den forholdsvis høje deltagelse i spejderaktiviteter, som findes hos børn med en foranstaltning (14 pct. mod ca. 10 pct. i hver af de andre to grupper børn). Der har gennem de senere år været en øget interesse i de forskellige spejderorganisationer for at tilbyde aktiviteter og kammeratskab til socialt udsatte børn.¹⁴

Der er, som man kan se i tabel 3.16, forholdsvis store forskelle på, hvilke aktiviteter der tiltrækker henholdsvis piger og drenge.¹⁵ Hvis vi igen bruger 10 pct. deltagelse som vejledende minimumsgrænse, viser det sig, at drenge fordeler sig på færre aktiviteter end pigerne med fodbold som den absolut mest populære aktivitet. Hele 44 pct. af de drenge, der deltager i en fritidsaktivitet, spiller fodbold, 10 pct. spiller håndbold, 19 pct. spiller individuelle boldspil, 11 pct. svømmer, 10 pct. deltager i andre boldspil, mens 13 pct. deltager i musik. Blandt pigerne er musik og ridning mest populært (med en deltagelse af henholdsvis 21 pct. og 20 pct.), men pigerne dyrker også gerne fodbold (18 pct.), håndbold (17 pct.),

14. Der findes materiale om Det Danske Spejderkorps udspil om at involvere forskellige grupper børn i deres aktiviteter på: www.dds.dk/index.php?id=816&type=0.

15. Der er tale om statistisk signifikante forskelle i alle aktiviteter undtagen svømning og spejder.

gymnastik (17 pct.), svømning (13 pct.), dans (12 pct.), spejderaktiviteter (11 pct.) og individuelle boldspil (10 pct.).

TABEL 3.16

Andelen af drenge og piger, der deltager i de 12 mest populære aktiviteter, blandt de børn, der deltager i organiserede fritidsaktiviteter. Procent.

Aktivitet	Drenge	Piger	Alle
Fodbold	44	18	31
Håndbold	10	17	14
Andre holdboldspil	5	2	4
Individuelle boldspil	19	10	15
Svømning	11	13	12
Gymnastik	7	17	12
Dans	2	12	7
Kampsport	6	2	4
Ridning	1	20	10
Andre sportsaktiviteter	10	5	8
Musik	13	21	17
Spejder	9	11	10
Procentgrundlag	2.005	1.937	3.942

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

I tabel 3.17 har vi samlet de forskellige organiserede fritidsaktiviteter under nogle overordnede kategorier. Fysiske fritidsaktiviteter er alle former for sport og idræt, mens kulturelle aktiviteter dækker over alle former for musikudøvelse, dramatik og rollespil samt billedkunst/tegning. Holdaktiviteter som kategori dækker over holdboldspil, gymnastik, dans, sammenspil, forskellige former for dramatik og spejder, mens individuelle aktiviteter dækker over individuelle boldspil, svømning, ridning og undervisning i musik.

Hvis vi sammenligner deltagelsen i aktiviteter blandt de børn, der overhovedet går til en aktivitet, ser vi, at børn fra ressourcestærke familier i højere grad end de andre grupper deltager i fysiske fritidsaktiviteter og i holdaktiviteter.¹⁶ Børn, der modtager foranstaltning, deltager i mindre grad end børn fra ressourcestærke familier i alle aktiviteter undtagen individuelle aktiviteter.¹⁷

16. Der er tale om statistisk signifikante forskelle i disse tilfælde.

17. Der er tale om statistisk signifikante forskelle i disse tilfælde.

TABEL 3.17

Andelen af børn i de tre grupper, der deltager i forskellige aktiviteter, blandt børn, der deltager i fritidsaktiviteter. Procent.

Aktivitet	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier	Alle børn
Fysiske fritidsaktiviteter	81	66	90	89
Kulturelle aktiviteter	14	19	21	20
Holdaktiviteter	64	66	71	70
Individuelle aktiviteter	43	41	47	46
Procentgrundlag	277	541	3.087	3.905

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Tabel 3.18 viser gruppernes fordeling på de forskellige former for aktiviteter, når vi inkluderer de børn, der ikke deltager i nogen organiserede fritidsaktiviteter i referencegruppen.¹⁸ Her viser der sig nogle markante forskelle mellem børnene fra ressourcestærke familier og de andre to grupper, mens forskelle mellem børn med en foranstaltning og børn fra ressourcevage familier formindskes. Kløften er særlig stor, når det handler om fysiske aktiviteter og holdaktiviteter. Tabellen viser, at blandt hele gruppen af børn fra ressourcestærke familier er der 81 pct., der deltager i en fysisk fritidsaktivitet, mod kun 66 pct. af børnene fra de ressourcevage familier og 63 pct. af børnene med foranstaltning. 20 pct. af børnene i ressourcestærke familier deltager i kulturelle aktiviteter mod 15 pct. af børnene i ressourcevage familier og 12 pct. af børnene med foranstaltninger. I alt 64 pct. af børnene i ressourcestærke familier deltager i holdaktiviteter, mens 50 pct. af henholdsvis børnene i ressourcevage familier og af børn med foranstaltninger deltager i holdaktiviteter. Endelig er der 42 pct. af børnene i de ressourcestærke familier, der deltager i individuelle aktiviteter, mod henholdsvis 31 pct. af børnene i ressourcevage familier og 33 pct. i gruppen af børn med foranstaltninger.

18. Dvs. gruppen, der ikke deltager i pågældende aktivitet.

TABEL 3.18

Andelen af børn i de tre grupper, der deltager i forskellige grupperede organiserede aktiviteter. Procent.

Aktivitet	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier	Alle børn
Fysiske aktiviteter	63	66	81	77
Kulturelle aktiviteter	12	15	20	18
Holdaktiviteter	50	50	64	61
Individuelle aktiviteter	33	31	42	39
Procentgrundlag	357	710	3.454	4.521

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier og henholdsvis børn, som modtager foranstaltninger, og børn fra ressourcevage familier.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

Når vi i tabel 3.19 ser på fordelingen af piger og drenge i de forskellige fritidsaktiviteter, er der statistisk signifikante forskelle på kønnene med hensyn til at dyrke alle typer fritidsaktiviteter undtagen fysiske aktiviteter. Men kigger vi på, hvor store forskellene er, findes langt de største forskelle, når det drejer sig om kulturelle aktiviteter og individuelle aktiviteter – begge aktiviteter, hvor deltagelse blandt piger er højere end deltagelse blandt drenge. Det er ikke noget overraskende resultat. I tabel 3.16, der viste pigers og drenges præferencer for bestemte fritidsaktiviteter, fandt vi det samme. Piger dyrker i langt højere grad ridning, som vi har kategoriseret som en individuel aktivitet, og dans og musik, som vi har kategoriseret som kulturelle aktiviteter.

TABEL 3.19

Andelen af drenge og piger, der deltager i forskelligt grupperede organiserede aktiviteter. Procent.

Aktivitet	Drenge	Piger	Alle børn
Fysiske aktiviteter	76	78	77
Kulturelle aktiviteter	15	22	18
Holdaktiviteter	59	62	60
Individuelle aktiviteter	36	44	39
Procentgrundlag	2.362	2.203	4.565

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

SAMMENFATNING

Børn med en foranstaltning går oftere end andre børn regelmæssigt i fritidsklub om eftermiddagen. Tilsvarende finder vi, at børn, der modtager foranstaltninger, i mindre grad end børn fra ressourcestærke familier er alene hjemme efter skoletid.

Når vi ser på de uorganiserede fritidsaktiviteter, finder vi, at 11-årige børn generelt har et aktivt socialt liv, idet 88 pct. af alle børnene ser deres kammerater privat mindst én gang om ugen. Men børn, der modtager foranstaltninger ser i mindre grad kammerater privat, end børn fra ressourcetsvage og ressourcestærke familier gør.

Der er en gruppe børn med foranstaltninger, der er forholdsvis flittige læsere, men samlet set er der færre børn i denne gruppe, der jævnligt læser bøger, end der er blandt børn fra ressourcestærke familier. Piger læser også oftere bøger end drenge.

Som 11-årige har 21 pct. af børnene med foranstaltninger et højt tv-forbrug. En væsentligt højere andel har et højt tv-forbrug, end hvad der findes i de to andre grupper. Ligeledes er der en større andel drenge end piger med et højt tv-forbrug.

Pigerne deltager i højere grad end drengene i de fleste huslige opgaver. Ser man på det samlede billede, har knap en femtedel af børnene en høj deltagelse i huslige opgaver, men der findes igen en markant forskel mellem kønnene og mellem børn fra de tre grupper.

Der er en høj grad af kommunikation mellem mor og barn i næsten halvdelen af familierne. Og der er mere kommunikation mellem mor og barn i de ressourcetsvage familier end i de ressourcestærke familier og mere mellem mor og datter end mellem mor og søn.

Kun i en femtedel af familierne findes der et højt aktivitetsniveau mellem mor og barn. Der er et lavere aktivitetsniveau mellem mor og barn i familier med børn med foranstaltninger end i de ressourcetsvage familier. Samtidigt er der et højere fælles aktivitetsniveau mor og barn imellem blandt piger end blandt drenge.

I ressourcestærke familier er der en højere fælles deltagelse i religiøse traditioner.

Når vi ser på det organiserede fritidsliv, finder vi, at der er langt færre børn med foranstaltninger og langt færre børn fra ressourcetsvage familier, der deltager i en aktivitet, end hvad der gælder for børn fra ressourcestærke familier. Samtidig deltager børn med foranstaltninger mest

hyppigt i andre aktiviteter, end de øvrige børn. Der er flere piger end drenge, der deltager i individuelle og kulturelle aktiviteter.

Hvis vi inddeler aktiviteterne i fysiske, kulturelle, individuelle og holdaktiviteter, finder vi, at børn, der modtager foranstaltninger, på alle områder har en lavere deltagelse end børn fra ressourcerstærke familier, især når der er tale om fysiske aktiviteter og holdaktiviteter. Der er næsten ikke nogen forskel mellem børn med foranstaltninger og børn fra ressourcetsvage familier.

OVERSIGT OVER DE FØLGENDE TRE KAPITLER

I de følgende tre kapitler undersøger vi, hvor godt de fritidsaktiviteter, som vi har gennemgået indtil nu, hænger sammen med forskellige forhold vedrørende børns trivsel, skolegang og sociale relationer. Vi har valgt at undersøge et bredt udvalg af forskellige forhold. For det første fordi forskningslitteraturen tyder på, at de samme fritidsaktiviteter har forskellige sammenhænge med trivsel, skolegang og sociale relationer afhængigt af de sociale forhold i barnets familie. For det andet vil vi gerne fasthold et eksplorativt element i undersøgelsen, da den er ét af få studier om emnet i Danmark.

Sammenhængene analyseres ved hjælp af multivariate regressionsanalyser, som giver mulighed for ikke kun at vurdere, hvor stærk de forskellige fritidsaktiviteters sammenhæng er med de forhold, der vurderes, men også for at undersøge, om der overhovedet er sammenhæng, når man har taget højde for en række af børnenes og familiernes baggrundsfaktorer. Vi bruger odds (chance på dansk) til at afrapportere regressionsresultaterne (se bilag 2).

For at gøre de mange tal fra regressionsanalyserne lettere tilgængelige, viser tabellerne i kapitel 4-7 kun resultater omhandlende børnenes fritidsaktiviteter. Læsere, der er interesserede i at se resultaterne for de variable, som bliver udeladt af hovedteksten, henvises til de fuldstændige tabeller i bilag 3.

Tabel B1.1 i bilag 1 giver en kort forklaring af de afhængige variable (udfaldsmål) og uafhængige variable (fritidsaktiviteter og baggrundsfaktorer), som vi bruger i regressionsanalyserne. De uafhængige variable blev introduceret i kapitel 2-3, og de afhængige variable bliver beskrevet i kapitel 4-7. Ikke alle uafhængige variable (se bilag 1) bliver brugt i alle modeller. Kun de variable, som er teoretisk set relevante for et udfaldsmål, bliver inkluderet i modellen for dette mål.

BØRNS FRITIDSLIV OG TRIVSEL

INDLEDNING

I dette kapitel analyserer vi sammenhængen mellem børnenes fritidsliv og deres trivsel. Trivslen måles med tre indikatorer: en opgørelse af børnenes styrker og vanskeligheder opgjort efter en international anvendt testskala, en skala for børns psykosomatiske problemer og en variabel, der måler børns glæde ved livet.

SDQ-SKALAEN

Vi bruger spørgsmålene i The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ, Goodman, 1997, 2001) til at måle barnets styrker og vanskeligheder. Spørgeskemaet er en videreudvikling af Michael Rutters spørgsmål om børns adfærd og udvikling (*child behaviour questions*, se Rutter, 1967, 1987; Richman & Graham, 1971). Testen er udviklet på engelsk og er oversat til mange sprog. Testen belyser fem forskellige temaer: forekomst af emotionelle problemer hos barnet, forekomst af adfærdsproblemer, forekomst af hyperaktivitet, problemer i relation til kammerater og prosocial adfærd. De fire første temaer omhandler hver deres vanskelighed, mens det sidste tema om prosocial adfærd omhandler styrker. Hvert tema belyses ved hjælp af fem spørgsmål. Der er et scoringssy-

stem, således at svarene på de enkelte spørgsmål tildeles point. Pointene optælles, og for det samlede antal point er der en opgørelse, der viser barnets placering inden for det givne tema set i relation til, hvad børn almindeligvis svarer.

Ved opgørelsen skelnes der mellem, hvorvidt barnets antal point ligger inden for det almindelige/normale område for det pågældende tema (karakteriseres 'normal' i det engelske scoringssystem), om barnets antal point befinder sig på grænsen til det almindelige/normale antal point (karakteriseres 'borderline' i det engelske scoringssystem), eller om barnets antal point ligger uden for det almindelige/normale område (karakteriseres 'abnormal' på den engelske scoringsliste). Ordet 'normal' skal i denne sammenhæng forstås som en statistisk normalitet (altså som 'det almindelige' eller 'det flertallet' gør). Der er ikke tale om, at der via spørgsmålene er gennemført en individuel klinisk psykologisk vurdering af børnene.

For hvert tema gives der en karakteristik af barnet, det vil sige hvorvidt barnet har emotionelle problemer, adfærdsproblemer, problemer med hyperaktivitet og problemer i relation til kammerater. Desuden gives der en vurdering af, hvordan barnets prosociale adfærd er. Det vil sige, om barnet er i stand til at opføre sig på en måde, der fremmer kontakten til andre mennesker (fx om barnet er god til at hjælpe andre).

De fire første temaer belyser vanskeligheder, mens det sidste tema belyser positiv adfærd. Når der skal foretages en samlet vurdering af barnets trivsels- og udviklingsmæssige vanskeligheder, sammenlægges pointene fra de fire temaer, der belyser vanskeligheder. I det følgende anvendes kun de fire temaer, der omhandler vanskeligheder. Pointsummen afgør, om barnet samlet set befinder sig inden for normalområdet, på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet. Denne karakteristik anvendes til karakterisering af barnets udvikling.

Spørgsmålene (som fremover vil blive kaldt SDQ-spørgsmålene) er blevet anvendt i de nordiske lande (se fx Smedje et al., 1999; Koskelainen et al., 2001; Christensen, 2004a), og det er indtrykket, at der er tale om en velfungerende skala (Christensen 2004b:30-32).

EMOTIONELLE PROBLEMER

Med begrebet emotionelle problemer tænkes der bredt på, om barnet på forskellige områder er ængsteligt. Der spørges om, hvorvidt barnet klager over hovedpine, ondt i maven eller kvalme, om det er bekymret, er ked

af det, er trist eller har let til gråd, og om det er utrygt i nye situationer og nemt at skræmme.

ADFÆRDSPROBLEMER

Adfærdsproblemer undersøges som en del af den sociale adfærd. Der er spurgt til raserianfald og hidsighed, om barnet for det meste gør, hvad der bliver sagt, slagsmål og mobning af andre børn, og om barnet lyver, snyder eller stjæler. I alle tilfælde er der tale om en væremåde, som kan give vanskeligheder i det fælles sociale liv.

HYPERAKTIVITET

Inden for temaet hyperaktivitet er der spurgt efter, om barnet er 'overaktivt' eller rastløst, om det sidder uroligt på stolen, om det er nemt at distrahere og let taber koncentrationen, om det sædvanligvis tænker, før det handler, om det gør tingene færdige, og om barnet er god til at koncentrere sig.

KAMMERATSKABSPROBLEMER

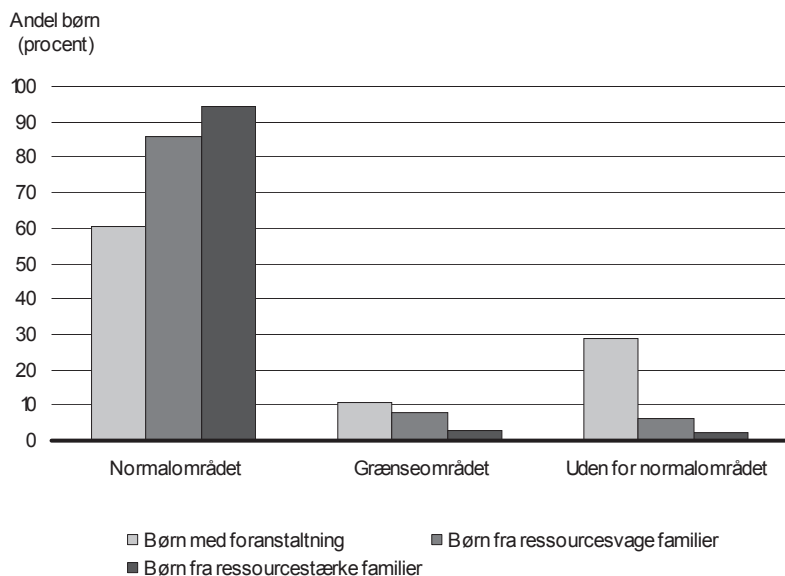
Om børnene har problemer i forhold til kammerater er belyst via spørgsmål, der fokuserer på, om barnet helst leger alene, om det har en god ven, er vellidt, bliver drillet eller mobbet, og om det kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn.

SAMLET SDQ-SCORE

Når vi sammenholder resultaterne fra de fire temaer (emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og kammeratskabsproblemer), fremkommer der en fælles score, der siger noget om, hvordan barnet overordnet set har det (her karakteriseret som barnets trivsel). Den fælles score er baseret på en sammenlægning af pointene fra hvert af de fire temaer.

FIGUR 4.1

Fordeling af SDQ-kategorier på grupper fordelt efter ressourcegruppe.

Kilde: Spørgeskema til mødrene, BFU 2007.

I den samlede gruppe børn er der i alt 90 pct. af børnene, der har et antal point, som placerer dem inden for normalområdet, 4 pct. karakteriseres som værende på grænsen til normalområdet, og 5 pct. placeres uden for normalområdet. Figur 4.1 viser de tre børnegrupperes fordeling i de tre SDQ-kategorier. Her ser vi, at der er 95 pct. af børn fra ressourcestærke familier, 86 pct. af børn fra ressourcetsvage familier og 61 pct. af børn med foranstaltninger, som placeres inden for normalområdet. Det vil sige, at der er en langt større andel børn i normalområdet fra ressourcestærke familier, end der er blandt børn, der modtager foranstaltning. Fordelingen af børnene uden for normalområdet mellem de tre grupper er endnu mere iøjnefaldende. I dette område er procentdelen af børnene med foranstaltning (29 pct.) næsten 10 gange så stor som den fra ressourcestærke familier (3 pct.). Der er tale om signifikante forskelle ($p < 0,001$) mellem alle tre grupper.

BARNETS PSYKOSOMATISKE TILSTAND

Børn reagerer oftere end voksne med fysiske symptomer på psykisk pres. Derfor kan ondt i maven fx være en lige så sædvanlig indikator for, at barnet slås med et eller andet problem, som problemer med at falde i søvn kan være.

Vi måler barnets psykosomatiske tilstand med en indikator dannet af spørgsmål om otte forskellige symptomer hos barnet (hovedpine, mavepine, ondt i ryggen, været ked af det, været i dårligt humør, været nervøs, haft svært ved at falde i søvn og været svimmel) i de seneste seks måneder. Hvert spørgsmål: *Hvor tit har du haft ...?* har de samme svarmuligheder: 'næsten dagligt', 'ca. en gang om ugen', 'ca. en gang om måneden' og 'sjældnere/aldrig'. Fordelingen på svarene til disse spørgsmål kan ses i tabel 4.1. Tabellen belyser to interessante resultater. Det store flertal af børnene oplever disse symptomer mindre end én gang om ugen, samtidig er der fire symptomer, som opleves tit (mindst én gang om ugen) af mindst en femtedel af børnene. Det er: hovedpine (22 pct.), at være ked af det (21 pct.), at være i dårligt humør (34 pct.) og at have svært ved at falde i søvn (42 pct.).

TABEL 4.1

Omfanget af psykosomatiske problemer hos børnene. Procent.

Spørgsmål: Hvor tit har du haft...	Næsten dagligt	Ca. 1 gang om ugen	Ca. 1 gang om måneden	Sjældnere/aldrig	Procentgrundlag (100 pct.)
Hovedpine?	5	17	25	53	4.403
Mavepine?	3	9	21	67	4.373
Ondt i ryggen?	5	7	15	74	4.392
Været ked af det?	3	18	30	48	4.315
Været i dårligt humør?	5	29	33	34	4.336
Været nervøs?	3	15	28	54	4.322
Svært ved at falde i søvn?	19	23	18	40	4.424
Været svimmel?	2	6	13	79	4.360

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

De otte spørgsmål om psykosomatisk tilstand har en god sammenhæng både fra et teoretisk og et statistisk synspunkt. Vi sammenlægger dem derfor, så der fremkommer en skala, som måler barnets almene trivsel eller velbefindende, og som går fra 'god tilstand' (=1) til 'dårlig tilstand'

(=4). Gennemsnittet på skalaen for hele stikprøven er 1,7, det vil sige under skalaens midtpunkt. Det bekræfter det indtryk, vi får fra oplysningerne i tabel 4.1, nemlig at samlet set har børnene en god psykosomatisk tilstand.

For at gøre det nemmere at vise opdelingen af børnenes psykosomatiske tilstand efter de tre grupper og køn har vi opdelt skalaen i to kategorier: en 'god psykosomatisk tilstand'-kategori (1-2 tal på skalaen) og en 'dårlig psykosomatisk tilstand'-kategori (2,1-4 tal på skalaen). Den første kategori indeholder 78 pct. af børnene, mens de resterende 22 pct. er i den anden kategori. Det betyder, at lidt mere end en femtedel af børnene har en dårlig psykosomatisk tilstand, defineret som at børnene i gennemsnit hver har oplevet ét af de otte symptomer mere end én gang om måneden.

Ser vi på opdelingen af børn i tre grupper (henholdsvis børn med foranstaltninger, børn fra ressourcetsvage familier og børn fra ressourcestærke familier) og køn i tabel 4.2, finder vi to interessante resultater. For det første har næsten en tredjedel af børnene med foranstaltninger en dårlig psykosomatisk tilstand. For det andet er andelen af børn med en dårlig psykosomatisk tilstand betydeligt mindre blandt den ressourcestærke gruppe (20 pct.) end blandt begge de to andre grupper. For det tredje har piger det markant værre end drenge: 25 pct. af piger lider af en dårlig psykosomatisk tilstand sammenlignet med 19 pct. af drenge. Der er i alle tilfælde tale om statistisk signifikante forskelle.

TABEL 4.2

Andelen af børn med dårlig psykosomatisk tilstand, særskilt for hver af de tre grupper og køn. Procent.

	Børn med dårlig psykosomatisk tilstand	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med en foranstaltning	31	339
Børn fra ressourcetsvage familier	26	672
Børn fra ressourcestærke familier	20	3.295
Drenge	19	2.263
Piger	25	2.084
Alle	22	4.347

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier på den ene side og børn, som modtager foranstaltning, og børn fra ressourcetsvage familier på den anden samt mellem drenge og piger.

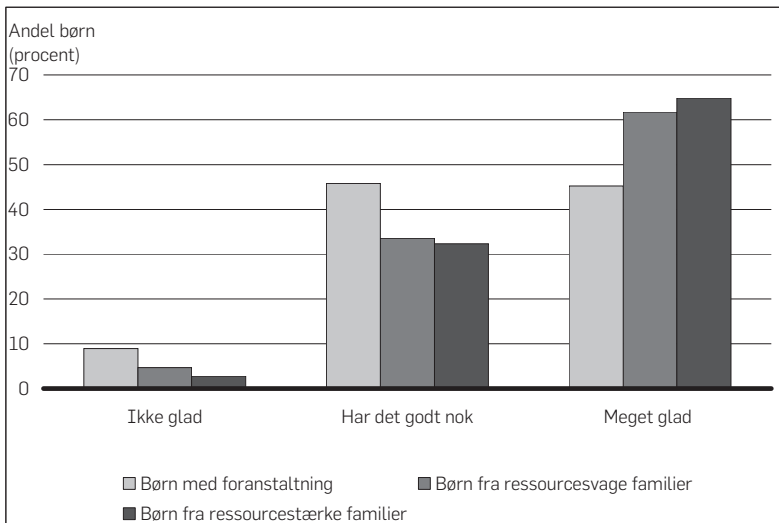
Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

ALMENT VELBEFINDENDE

For at måle barnets almene trivsel eller velbefindende bruger vi barnets egen vurdering af dets liv: *Hvad synes du om dit liv for tiden?* Svarene på spørgsmålet er 'jeg er meget glad', 'det er godt nok', 'jeg er ikke særlig glad' og 'jeg er slet ikke glad'. Vi sammenlagde svarene i de sidste to kategorier ('ikke særlig glad' og 'slet ikke glad'), idet der kun var 0,4 pct. af børnene, der valgte den sidste svarmulighed ('slet ikke glad'). Gør man det, findes der 4 pct. af børn, som ikke er glade for deres liv. Denne variabel bruger vi som indikator for børns almene velbefindende i de følgende regressionsanalyser. Figur 4.2 viser, hvordan variabelen fordeler sig efter hver af de tre grupper børn (børn med foranstaltninger og børn fra henholdsvis ressourcetsvage og ressourcestærke familier) og barnets køn.

FIGUR 4.2

Børnenes glæde ved livet fordelt efter ressourcegruppe.

Opgjort for hver gruppe for sig, findes det, at der i alt er 3 pct. af børnene fra de ressourcestærke familier, 5 pct. af børnene fra de ressourcetsvage familier og 9 pct. af børnene med foranstaltninger, der ikke er glade for deres liv. Med andre ord er der tre gange så mange børn med foran-

staltninger, som svarer, at de ikke har glæde ved livet, som der er blandt børn fra ressourcestærke familier. Forskellen mellem børn fra ressourcesvage familier og børn med foranstaltninger er også statistisk signifikant. Derimod er der langt færre børn med foranstaltninger, der er meget glade for livet: Kun 45 pct. af børnene med foranstaltninger er glade for livet mod 65 pct. af børnene fra ressourcestærke familier og 62 pct. af børnene fra ressourcesvage familier. Der er tale om signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem alle tre grupper.

Ser vi på eventuelle kønsforskelle, finder vi, at i alt 4 pct. af pigerne og 3 pct. af drengene ikke er glade for deres liv. Der er således ikke nogen forskel mellem piger og drenge på dette område.

RESULTATER AF REGRESSIONSANALYSER

BØRNEENS TRIVSEL MÅLT VED SDQ OG FRITIDSAKTIVITETER

Vi har gennemført en række analyser, der belyser børnenes trivsel målt ved scoring for udviklingsmæssige vanskeligheder (SDQ-score) og fritidsaktiviteter. Analyserne er gennemført for hver af de tre grupper bestående af henholdsvis børn med foranstaltninger, børn fra ressourcesvage familier og børn fra ressourcestærke familier og for køn.

Tabel 4.3 viser sammenhænge mellem barnets trivsel målt ved SDQ og de fritidsaktiviteter, børnene deltager i, opgjort for børn med en foranstaltning, samt børn fra henholdsvis ressourcesvage og ressourcestærke familier. Tabellen samler de væsentligste resultater på tværs af de tre grupper fra tabellen B3.1¹⁹ (se bilag 3) vedrørende sammenhængen mellem børns fritidsaktiviteter og deres trivsel målt ved SDQ-kategorierne. I tabellen er der korrigeret for en række baggrundsfaktorer. For børn, der modtager foranstaltninger, viser tabel 4.3, at der er en sammenhæng mellem forholdene på tre forskellige fritidsvariable og børnenes trivsel målt ved SDQ. Det gælder for:

- kulturelle aktiviteter
- at se tv mindst 4 timer om dagen i 2007
- at ses med venner privat mindst 1 gang om ugen.

¹⁹ Denne og en række af de følgende tabeller er så omfangsrige, at vi har valgt at sætte dem i bilag. Særligt interesserede kan læse tabellerne dér i deres fulde udstrækning.

TABEL 4.3

Sammenhængen mellem børnenes trivsel målt ved SDQ-kategorierne og fritidsaktiviteter, særskilt for hver gruppe.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier
Spejderaktiviteter			Værre
Kulturelle aktiviteter	Bedre	Bedre	
Holdaktiviteter			Bedre
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre		Værre
Over 2 timers tv dagligt i 2003			Værre
Ses med venner privat	Bedre		Bedre
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter		Bedre	

Anm.: 'Værre' = Større risiko for dårlig trivsel. 'Bedre' = Mindre risiko for dårlig trivsel.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Både kulturelle aktiviteter og at ses med venner privat mindst 1 gang om ugen (som i vores fortolkning afspejler tætte forhold til venner) er forbundet med reducerede chancer for, at man falder uden for normalområdet. Sagt mere præcist er chancerne for dårligere trivsel for børn, der dyrker kulturelle aktiviteter eller har et tæt forhold til venner, mere end 80 pct. mindre i begge tilfælde. Omvendt har børn, der har et højt tv-forbrug i 11-års-alderen, mere end 250 pct. så store chancer for dårlig trivsel målt ved SDQ.

Der er kun én organiseret fritidsaktivitet – kulturelle aktiviteter – der har betydning for børn, som modtager foranstaltninger. Den har også betydning for børn fra ressource-svage familier, men i mindre omfang (sammenhængen er svagere). Men denne variabel gælder ikke for de ressourcestærke familiers børn. Til gengæld har to andre variable – deltagelse i spejderaktiviteter og holdaktiviteter – betydning blandt børn fra ressourcestærke familier.

Hvad angår uorganiserede fritidsaktiviteter, har de samme variable – at se tv og venskaber – samlet set betydning for både børn med foranstaltninger og børn fra ressourcestærke familier. Den første variabel er forbundet med en større risiko for dårligere trivsel, mens den anden har den modsatte sammenhæng. Det viser sig også, at sammenhængen for disse variables vedkommende tilsyneladende er lidt større blandt børn, der modtager foranstaltninger. Derudover hænger børnenes for-

holdsvis høje tv-forbrug som 7-årige også sammen med en højere chance for dårligere trivsel blandt børn fra ressourcestærke familier. For børn fra ressourcetsvage familier er der kun én uorganiseret aktivitet, der er signifikant: familiens fælles deltagelse i religiøse/traditionelle aktiviteter. Jo bredere deltagelse, desto mindre er chancerne for dårlig trivsel.

BØRNEENS TRIVSEL MÅLT VED SDQ FOR DRENGE OG PIGER

Tabel 4.4 samler på tilsvarende måde de væsentligste resultater for drenge og piger. Der er syv forskellige fritidsaktiviteter, som viser sig at have en signifikant sammenhæng med drenges trivsel målt ved SDQ-kategorierne, mens der er tre fritidsaktiviteter, der har en sammenhæng med pigers trivsel målt ved SDQ-kategorierne:

- deltagelse i spejderaktiviteter
- deltagelse i kulturelle aktiviteter (ikke for piger)
- deltagelse i holdaktiviteter (ikke for piger)
- at se tv mindst 4 timer om dagen i 2007
- at have set tv over 2 timer om dagen i 2003 (ikke for piger)
- at ses med venner privat mindst 1 gang om ugen
- familiens deltagelse i religiøse aktiviteter (ikke for piger).

TABEL 4.4

Sammenhængen mellem børnenes trivsel målt ved SDQ-kategorierne og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Spejderaktiviteter	Værre	
Kulturelle aktiviteter	Bedre	
Holdaktiviteter	Bedre	
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre	Værre
Over 2 timers tv dagligt i 2003	Værre	
Ses med venner privat	Bedre	Bedre
Deltagelse i huslige pligter		Værre
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	Bedre	

Anm.: 'Værre' = Større risiko for dårligere trivsel. 'Bedre' = Mindre risiko for dårligere trivsel.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Alle disse variable – bortset fra deltagelse i spejderaktiviteter og at se tv – hænger sammen med større chancer for bedre trivsel. Deltagelse i kulturelle aktiviteter har den stærkeste positive sammenhæng. Drenge, der

dyrker disse aktiviteter, har ca. 70 pct. mindre chance for dårligere trivsel. Derimod har deltagelse i spejderaktiviteter den stærkeste negative sammenhæng. Børn, der deltager i disse aktiviteter, har tre gange så store odds for dårlig trivsel.

Blandt pigerne har tætte forhold til venner den stærkeste sammenhæng med trivslen, her er der knap 70 pct. mindre chance for dårligere trivsel, hvis pigen har et tæt forhold til sine venner. Hverken kulturelle aktiviteter, holdaktiviteter eller højt tv-forbrug som 7-årig har betydning for piger.

Den eneste variabel, der gælder for pigerne, men ikke for drengene, er deltagelse i huslige pligter. Piger, der deltager mere i husligt arbejde, har større risiko for dårlig trivsel.

Det skal bemærkes, at vi får disse resultater, efter vi har taget højde for en række baggrundsfaktorer, hvoraf nogle også har en signifikant sammenhæng med SDQ-variablen. Læsere, der er interesserede i at se resultaterne for disse baggrundsvARIABLE, henvises til tabellerne i bilag 3.

PSYKOSOMATISK TILSTAND OG FRITIDSAKTIVITETER

Tabel 4.5 samler de væsentligste resultater på tværs af de tre grupper fra tabel B3.2 (se bilag 3), som viser resultaterne for fritidsaktiviteterne fra regressionsanalysen af børnenes psykosomatiske tilstand og deres fritidsaktiviteter. Vi finder, at blandt børn, som modtager foranstaltninger, har organiserede fritidsaktiviteter en større vægt end for de øvrige børn. Mens de uorganiserede aktiviteter er mere vigtige for børn fra ressourcestærke familier.

BØRNEENS PSYKOSOMATISKE TILSTAND I DE TRE GRUPPER

For børn, som modtager foranstaltninger, finder vi, at den psykosomatiske tilstand har en sammenhæng med deltagelse i følgende aktiviteter:

- fysiske aktiviteter
- individuelle aktiviteter.

Børn, som modtager foranstaltninger, har større chancer for en bedre psykosomatisk tilstand, når de deltager i fysiske aktiviteter, mens delta-

gelse i individuelle aktiviteter er forbundet med lavere chancer for en bedre psykosomatisk tilstand.

For børn fra ressourcetsvage familier er der kun én variabel, som hænger sammen med den psykosomatiske tilstand, og det er deres deltagelse i huslige pligter. Jo større deltagelse i huslige opgaver, desto større chancer for en dårlig psykosomatisk tilstand.

TABEL 4.5

Sammenhængen mellem børnenes psykosomatiske tilstand og fritidsaktiviteter, særskilt for de tre grupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcetsvage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Fysiske aktiviteter	Bedre		
Spejderaktiviteter			Bedre
Kulturelle aktiviteter			
Individuelle aktiviteter	Værre		
Deltagelse i huslige pligter		Værre	Værre
Mor og barns kommunikation			Værre
Mor og barns aktiviteter			Bedre
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter			Værre

Anm.: 'Værre' = Højere risiko for dårlig psykosomatisk tilstand. 'Bedre' = Lavere risiko for dårlig psykosomatisk tilstand.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, og fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Børn fra ressourcestærke familier har også større risiko for en dårlig psykosomatisk tilstand, hvis de har en høj deltagelse i huslige aktiviteter. Ud over denne variabel er fire andre variable også vigtige blandt børn fra ressourcestærke familier:

- spejderaktiviteter
- kommunikation mellem mor og barn
- mor og barns fælles aktiviteter
- familiens fælles deltagelse i religiøse aktiviteter.

Børn fra ressourcestærke familier, som deltager i spejderaktiviteter eller har flere fælles aktiviteter med deres mødre, har større chancer for en god psykosomatisk tilstand. Derimod er større kommunikation mellem

mor og barn eller bredere deltagelse med familien i religiøse traditioner forbundet med mindre chancer for en bedre psykosomatisk tilstand.

PSYKOSOMATISK TILSTAND FOR DRENGE OG PIGER

Tabel 4.6 samler de væsentligste resultater for henholdsvis drenge og piger med hensyn til den psykosomatiske tilstand.

TABEL 4.6

Sammenhængen mellem børnenes psykosomatiske tilstand og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Spejderaktiviteter	Bedre	
Deltagelse i huslige pligter	Værre	Værre
Mor og barns kommunikation	Værre	Værre
Mor og barns fælles aktiviteter	Bedre	
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter		Værre

Anm.: 'Værre' = Større risiko for værre psykosomatisk tilstand. 'Bedre' = Mindre risiko for værre psykosomatisk tilstand.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Følgende variable er vigtige for begge køn:

- deltagelse i huslige pligter
- kommunikation mellem mor og barn.

Blandt både drenge og piger gælder det, at jo lavere barnets deltagelse er i huslige pligter eller jo mindre kommunikation, der er mellem mor og barn, desto større chancer for en bedre psykosomatisk tilstand. Vi har ikke nogen sikker forklaring på, hvorfor vi får en sådant resultat, men formentlig skal forklaringen findes i, at der generelt ikke er høje krav om deltagelse i huslige pligter over for børnene. I de familier, hvor børnene deltager meget, kan der i vid udstrækning være tale om, at det i en eller anden forstand er nødvendigt, fx fordi forældrene selv har problemer af en eller anden karakter. Børnenes dårligere psykosomatiske tilstand afspejler således i højere grad forældrenes problemer, end betydning af husarbejde som sådan. Det samme kan gælde i familier, hvor der er ekstra meget kommunikation mellem mor og barn. I de fleste familier er der god kommunikation, så i de familier, hvor kommunikationen øges, kan

der igen være tale om særlige problematiske forhold i familien, som betyder, at der bliver talt meget, muligvis også om emner, der ellers ikke bliver debatteret mellem børn og forældre. Igen vil der sandsynligvis være tale om, at børnenes dårligere psykosomatiske tilstand i højere grad afspejler familiernes/forældrenes problemer end betydningen af en øget kommunikation. Her er der en konkret afspejling af det forhold, at det i et datasæt som det foreliggende er muligt i vid udstrækning at finde statistisk signifikante sammenhænge mellem de forskellige udsagn, samtidig med, at der ikke kan siges noget om kausale sammenhænge. Hver gang, der findes en sammenhæng, vil der således være dels et udsagn om sammenhængen og dels en tolkning af sammenhængens betydning (dvs. af hvordan sammenhængen kan forstås).

Der er tre fritidsvariable, som pigerne og drengene ikke har tilfælles:

- Deltagelse i spejderaktiviteter: Drengene, der deltager i spejderaktiviteter, har større chancer for en bedre psykosomatisk tilstand.
- Mor og barns fælles aktiviteter: Jo flere aktiviteter mellem mor og søn, jo mindre risiko for at drengene har psykosomatiske problemer.
- Familiens fælles deltagelse i religiøse aktiviteter: Risikoen for at have flere psykosomatiske problemer er større blandt piger, hvis familien deltager sammen i flere religiøse traditioner.

SAMMENHÆNG MELLEM GLÆDE VED LIVET OG FRITIDSAKTIVITETER

Det tredje forhold, der skal analyseres i dette kapitel er, om der kan påvises sammenhænge mellem børnenes udsagn om, hvorvidt de er glade for livet og deres deltagelse i forskellige fritidsaktiviteter. Tabel 4.7 samler de væsentlige resultater vedr. fritidsvariablene på tværs af de tre grupper, som indgår i tabellen B3.3 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af børnenes glæde ved livet. Analysen viser, at der hverken for børn med foranstaltninger eller for børn fra ressourcetsvage familier kan påvises nogen sammenhæng mellem fritidsaktiviteter og børnenes udsagn om, hvorvidt de er glade for deres liv. For børn fra ressourcetsvage familier findes der tre variable, som har en sammenhæng med barnets glæde ved livet:

- deltagelse i spejderaktiviteter

- tætte forhold til venner
- mor og barns fælles aktiviteter.

Børn, der deltager i spejderaktiviteter, har højere odds for at rapportere, at de er mindre glade for livet. Igen er der tale om, at vi kan konstatere, at der er en sammenhæng, samtidig med at vi ikke har data, der kan forklare hvorfor, det er sådan. Men resultatet må selvfølgelig ses i forbindelse med de tidligere resultater vedrørende spejderbevægelsen, hvor det blev påvist, at der var en relation til dårligere trivsel, og hvor antagelsen var, at der kunne være tale om en afspejling af det forhold, at spejderbevægelserne gennem de seneste år aktivt har arbejdet for, at også børn fra familier med flere vanskeligheder skulle have mulighed for at være med. For børn, der har tætte forhold til venner, eller børn, der laver flere aktiviteter sammen med deres mødre, er der større chancer for at barnet giver udtryk for, at det er glad for livet.

BØRNEENS GLÆDE VED LIVET FOR DE TRE GRUPPER

TABEL 4.7

Sammenhængen mellem børnenes glæde ved livet og fritidsaktiviteter, særskilt for de tre grupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcetsvage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Spejderaktiviteter			Værre
Ses med venner privat			Bedre
Mor og barns fælles aktiviteter			Bedre

Anm.: 'Værre' = Større risiko for mindre livsglæde. 'Bedre' = Mindre risiko for mindre livsglæde.
Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Det er bemærkelsesværdigt, at deltagelse i fritidsaktiviteterne, som vi har målt det i dette studie, generelt har så ringe sammenhæng med børns almene psykiske velbefindende, især blandt børn, som modtager foranstaltninger, og børn fra ressourcetsvage familier.

En generel forklaring kunne være, at det er andre ting i livet, som gør børn lykkelige. Men disse faktorer indgår ikke i regressionsmodellen, idet der kun er to baggrundsfaktorer (se tabel B3.3 i bilag 3), der hænger sammen med børns glæde. Den første er barnets oplevelse af, at

dets forældre er for lidt hjemme (gælder kun for børn fra ressourcestærke familier), den anden er barnets trivsel målt ved SDQ-score (gælder for alle tre grupper og for køn). Derudover forklarer modellen kun en beskeden andel af variationen.

En anden forklaring, der kun gælder for børn, der modtager foranstaltninger, kunne være, at udsatte børns organiserede fritidsliv ikke handler så meget om lyst, men om ikke at have andre muligheder. I en af delrapporterne fra den samlede undersøgelse af udsatte børns fritidsliv (Andersen & Helweg-Larsen, 2008) findes, at en større gruppe af de socialt udsatte børn mener, at de aktuelle idrætstilbud i fritiden er for dårlige. Derudover deltager kun 66 pct. af disse børn i de idrætsaktiviteter, som de kunne ønske sig – en markant mindre andel end blandt øvrige børn (85 pct.). Hovedårsagerne til deres begrænsede muligheder ligger i deres forældres manglende økonomiske og tidsmæssige ressourcer.

RESULTATER FOR BØRNEENS GLÆDE VED LIVET FOR DRENGE OG PIGER

Tablet 4.8 samler de væsentligste resultater for drenge og piger med hensyn til børnenes udsagn om deres glæde ved livet. Den viser, at fritidsaktiviteter ikke har betydning for piger, men kun har betydning for drenge. Uorganiserede aktiviteter har mere vægt end organiserede aktiviteter blandt drenge, samtidig findes det, at alle aktiviteter er korrelerede med, at børnene giver udtryk for, at de er glade for livet. Følgende fritidsvariable er vigtige blandt drenge:

- deltagelse i holdaktiviteter
- tætte forhold til venner
- mor og barns fælles aktiviteter.

Drenge, der deltager i holdaktiviteter, der har tætte forhold til venner, eller som laver flere aktiviteter sammen med deres mødre, har større chancer for mere livsglæde.

TABEL 4.8

Sammenhængen mellem børnenes glæde ved livet og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Holdaktiviteter	Bedre	
Ses med venner privat	Bedre	
Mor og barns fælles aktiviteter	Bedre	

Anm.: 'Værre' = Større risiko for mindre livsglæde. 'Bedre' = Mindre risiko for mindre livsglæde.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

SAMMENFATNING

Samlet finder vi, at henholdsvis 61 pct. af børnene med foranstaltninger, 86 pct. af børnene fra ressourcetsvage familier og 95 pct. af børnene fra ressourcestærke familier er placeret inden for normalområdet målt ved SDQ-score. Det betyder, at andelen af børn med foranstaltninger, som er placeret uden for normalområdet, er væsentlig større, end andelen af børn uden for normalområdet fra ressourcestærke familier (henholdsvis 29 pct. og 3 pct.).

Næsten en tredjedel af børnene med foranstaltninger har en dårlig psykosomatisk tilstand mod kun 20 pct. af børnene fra ressourcestærke familier. Pigerne har det dårligere end drengene, idet 25 pct. af pigerne har en dårlig psykosomatisk tilstand sammenlignet med 19 pct. af drengene.

9 pct. af børnene med foranstaltning er ikke glade for deres liv mod 3 pct. af børnene fra ressourcestærke familier og 5 pct. af børnene fra ressourcetsvage familier. Der er næsten ingen forskel mellem piger og drenge.

For børn med foranstaltninger finder vi, at organiserede fritidsaktiviteter har større betydning for børnenes liv end uorganiserede aktiviteter. Det handler om deltagelse i kulturelle aktiviteter, som har en sammenhæng med SDQ-score, deltagelse i fysiske aktiviteter, som har en sammenhæng med barnets psykosomatiske tilstand og det at have et tæt forhold til venner, som også har en sammenhæng med SDQ-score. Derimod er deltagelse i individuelle aktiviteter og højt tv-forbrug korrelerede med en dårligere trivsel. Der er ingen fritidsaktiviteter, som er forbundne med barnets glæde ved livet.

Hvis vi ser på forholdene for de to køn, finder vi, at de uorganiserede fritidsaktiviteter har større vægt end de organiserede for begge køn. For piger er det desuden bemærkelsesværdigt, at der ikke er nogen fritidsaktivitet, der er forbundet med pigernes glæde ved livet, ligesom piger, der har en højere deltagelse i huslige opgaver, har mindre chance for en god trivsel.

For drenge finder vi, at spejderaktiviteter er forbundet med en lavere placering målt på SDQ-skalaen, og at deltagelse i huslige pligter er forbundet med en dårligere psykosomatisk tilstand. I øvrigt skal det bemærkes, at deltagelse i spejderaktiviteter har en inkonsistent sammenhæng, idet der er negativ sammenhæng med SDQ-kategorierne, men positiv sammenhæng med barnets psykosomatiske tilstand.

Både når det handler om deltagelse i huslige aktiviteter, og når det handler om deltagelse i spejderaktiviteter, er der formentlig tale om, at resultaterne afspejler specielle forhold forbundet med disse aktiviteter. Danske børn deltager kun i begrænset omfang i nødvendige huslige aktiviteter, og hvis de deltager meget, kan man formode, at der kan være vanskeligheder i familien, som nødvendiggør en større indsats fra barnets side. Hvis det er rigtigt, kan det være dette forhold, der afspejler sig i resultaterne. Og angående spejderaktiviteterne er det tidligere omtalt, at netop spejderbevægelserne allerede har lagt et stort arbejde i at få socialt udsatte børn med i arbejdet. Når der er en større andel af børnene, der er med i spejderaktiviteterne, der har trivselsmæssige problemer, kan det netop afspejle, at det faktisk er lykkedes i langt højere grad at få socialt udsatte børn med i arbejdet. Det er ikke muligt at pege på nogen kausalitet i de sammenhænge, vi finder, og tolkningen af resultaterne kan derfor gå i forskellige retninger.

FRITIDSLIV OG SKOLEGANG

INDLEDNING

I dette kapitel undersøger vi betydningen af udsatte børns fritidsliv for to aspekter af deres skolegang: børnenes skolefaglige præstation og deres tilfredshed med skolen.

SKOLEFAGLIG PRÆSTATION

Vi vurderer barnets skolefaglige præstation ved at samle svarene på syv spørgsmål, to stillet til barnet og fem stillet til barnets mor. Tilsammen dækker spørgsmålene forskellige aspekter af barnets skolemæssige færdigheder, og de samles derfor til en fælles indikator for forskellige aspekter af barnets faglige færdigheder.

Børnene besvarede to spørgsmål:

- *Hvordan synes du selv, du klarer dig i skolen rent fagligt?* Spørgsmålet havde svarmulighederne: 'ikke så godt', 'nogenlunde', 'godt' og 'meget godt'.
- *Hvor godt passer disse beskrivelser på dine tanker om skolen: Du er god til de fleste fag i skolen?* Børnene kunne vælge mellem svarmulighederne:

'passer slet ikke', 'passer ikke så godt', 'passer nogenlunde' og 'passer rigtig godt'.

De fleste børn gav meget positive svar på disse spørgsmål. 83 pct. synes, at de klarer sig godt eller meget godt rent fagligt, mens 47 pct. synes, at udsagnet, at de var gode til de fleste fag i skolen, passede rigtigt godt på dem.

Mødrene besvarede fem spørgsmål:

- *Hvorledes synes du alt i alt, at dit barn klarer sig fagligt i skolen?*
- *I hvor høj grad synes du, at barnet kan følge med i danskundervisningen?*
- *I hvor høj grad synes du, at barnet kan følge med i matematikundervisningen?*
- *I hvor høj grad synes du, at barnet kan følge med i natur og teknik?*
- *I hvor høj grad synes du, at barnet kan følge med i engelsk?*

Mødrene kunne i spørgsmål 1 vælge mellem svarmulighederne: 'dårligt', 'ikke særlig godt', 'middel', 'godt' og 'meget godt'. Svarmulighederne i de sidste fire spørgsmål var: 'slet ikke', 'i ringe grad', 'i nogen grad' og 'i høj grad'.

Langt de fleste mødre (81 pct.) syntes ligesom børnene, at børnene klarede sig 'godt' eller 'meget godt' fagligt i skolen. Men kigger vi på svarene til spørgsmål om specifikke fag, får vi et mere nuanceret billede af børnenes faglige kompetencer. Mens et stort flertal af mødrene syntes, at deres børn 'i høj grad' kunne følge med i dansk, matematik og natur og teknik (henholdsvis 67 pct., 61 pct. og 67 pct.), syntes kun lidt over halvdelen det samme om deres barns engelske færdigheder (52 pct.).

Med henblik på at fange det underliggende generelle faglige præstationsniveau har vi konstrueret en skala ud fra de ovennævnte syv spørgsmål. Den samlede indikator går fra *meget dårlig præstation* (=1) til *meget god præstation* (=4,2). Den gennemsnitlige score på skalaen for stikprøven er høj (3,59) og afspejler den høje vurdering af børnenes faglige kompetencer. For at gøre det nemmere at vise opdeling af faglig præstation efter tilhørsforhold i grupperne børn med foranstaltninger, børn fra ressourcetsvage familier og børn fra ressourcestærke familier samt køn har vi opdelt skalaen i to kategorier: en 'udmærket faglig præstation'-kategori (4-4,2 tal på skalaen) og en 'ikke udmærket faglig præstation'-

kategori (1-3,9 tal på skalaen). Gør vi det, befinder 28 pct. af børnene sig i den første kategori og 72 pct. i den anden.

Tabel 5.1 viser, hvordan kategorien af børn med en udmærket præstation fordeler sig efter de tre grupper og køn. Den viser, at der er signifikante forskelle mellem alle tre grupper. Procentdelen af børn med en udmærket faglig præstation er højest blandt børn fra ressourcestærke familier, hvor 31 pct. af børnene har en udmærket præstation i skolen. Blandt børn fra ressourcetsvage familier er der 22 pct., der har en udmærket præstation, men der er 17 pct. af børnene med foranstaltninger, der har en udmærket præstation i skolen. Der er ikke nogen signifikant forskel mellem drenge og piger. Med andre ord går det fagligt lige godt i skolen for drenge og piger.

TABEL 5.1

Andelen af børn med en udmærket faglig præstation. Særskilt for de tre grupper og køn. Procent.

	Udmærket akademisk præstation	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	17	383
Børn fra ressourcetsvage familier	22	735
Børn fra ressourcestærke familier	31	3.619
Drenge	29	2.471
Piger	28	2.295
Alle	28	4.766

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem de tre grupper.

Kilde: Spørgeskema til mødre og spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

SKOLETILFREDSHED

Begrebet 'skoletilfredshed' har mindst to dimensioner. Det kan betyde tilfredshed med at gå i skole generelt set og tilfredshed med ens egen skole. Vi prøver at dække begge dimensioner ved at bruge en indikator på skoletilfredshed, der kombinerer svarene på spørgsmål, der både handler om, hvad barnet synes om at gå i skole, og hvad det synes om sine lærere og om sin skole. Den følgende skala går fra *høj tilfredshed* (=1) til *lav tilfredshed* (=5). Gennemsnittet på skalaen er 1,87 og viser, at børnene samlet set er meget tilfredse med deres skolegang. Hvis vi betegner tal

over 2 som *lav tilfredshed*, er 26 pct. af børnene utilfredse med deres skolegang.

Tabel 5.2 viser opdelingen af variabelen efter grupper og køn. Den viser, at tilfredsheden med skolen er markant lavere blandt børn fra ressourcestærke familier (25 pct.) (og også blandt børn fra ressourcetsvage familier (29 pct.)) end blandt børn med foranstaltninger (37 pct.). Næsten den samme forskel gælder for køn: Utilfredsheden med skolegangen er højere blandt drenge (31 pct.) end blandt piger (21 pct.).

TABEL 5.2

Lav tilfredshed med skolegang fordelt på henholdsvis de tre grupper og køn. Procent.

	Lav tilfredshed med skolegang	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	37	339
Børn fra ressourcetsvage familier	29	676
Børn fra ressourcestærke familier	25	3.312
Drenge	31	2.471
Piger	21	2.107
Alle	26	4.367

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

RESULTATER FRA REGRESSIONSANALYSEN

BØRNEENS SKOLEPRÆSTATION OG DE TRE GRUPPER

Tabel 5.3 samler de væsentligste resultater på tværs af de tre grupper fra tabel B3.4 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af sammenhængen mellem børnenes fritidsliv og deres skolepræstation.

Blandt børn, der modtager foranstaltninger, er organiserede fritidsaktiviteter slet ikke væsentlige. Derudover er der kun to uorganiserede fritidsvariable, der hænger sammen med børnenes skolepræstation:

- højt tv-forbrug som 11-årig
- mor og barns fælles aktiviteter.

Den første variabel er forbundet med dobbelt så store chancer for en bedre præstation, derimod jo flere aktiviteter mor og barn laver sammen, desto mindre chancer for at det går bedre i skolen.

TABEL 5.3

Sammenhængen mellem børnenes skolepræstation og fritidsaktiviteter, særskilt for ressourcegrupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource svage familier	Børn fra ressource stærke familier
Fysiske aktiviteter			Bedre
Spejderaktiviteter			Værre
Kulturelle aktiviteter		Bedre	Bedre
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Bedre		Bedre
Over 2 timers tv dagligt i 2003			Værre
Læser bøger hver dag		Bedre	Bedre
Ses med venner privat			Værre
Deltagelse i huslige pligter			Værre
Mor og barns kommunikation		Værre	Værre
Mor og barns fælles aktiviteter	Værre	Værre	Værre

Anm.: 'Bedre' = Højere chance for bedre faglig præstation. 'Værre' = Lavere chance for bedre faglig præstation.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Igen er der tale om et udfald, som i første omgang kan virke besynderligt. For hvordan skal vi forstå, at børn, der ser mere fjernsyn, har bedre odds for en bedre skolepræstation? For det første kunne det være forbundet med de typer programmer, som børnene plejer at se. Programmerne kunne godt have et indhold, som gavner deres uddannelse, fx ved at fremme deres indlæringsevne. For det andet kunne det være forbundet med, hvordan børnene ser tv. Mange børn holder fjernsynet tændt i baggrunden, mens de laver andre ting. På den måde påvirker det ikke nødvendigvis deres skolearbejde og præstation. For det tredje kunne der være én eller flere andre faktorer, der er overset i regressionsmodellerne (fx forældrenes uddannelse), som påvirker såvel børnenes tv-forbrug som deres skolepræstation. Vi tror, det sidste er det mest sandsynlige, og vil i den forbindelse minde om, at der er en større andel af børnene fra ressource stærke familier, der ser meget tv, end hvad vi finder for henholdsvis børn med foranstaltninger og børn i ressource svage familier.

I tilfældet mor og barns fælles aktiviteter skal det også understreges, at begrundelsen for, at mor og barn har mange fælles aktiviteter, ikke nødvendigvis udelukkende handler om positive forhold. De fleste børn og forældre har en hel del fælles aktiviteter, og børnene er således ikke generelt overladt til sig selv. I de tilfælde, hvor der er særlig mange aktiviteter, kan en række andre faktorer, som ikke er med i regressionsanalysen, gøre sig gældende, fx forhold som flere problemer eller vanskeligheder hos barn, forælder eller familie.

En række variable findes at være væsentlige blandt børn fra ressourcestærke familier (af disse variable er fire også vigtige blandt ressourcetsvage familier). Det handler om deltagelse i følgende organiserede aktiviteter:

- fysiske aktiviteter
- kulturelle aktiviteter (gælder også for børn fra ressourcetsvage familier)
- spejderaktiviteter.

Børn fra ressourcestærke familier, der deltager i fysiske aktiviteter, har større chancer for en bedre skolepræstation. Det samme gælder for børn, der dyrker kulturelle aktiviteter – og dette resultat findes også blandt børn fra ressourcetsvage familier. Det modsatte gælder for spejderaktiviteter: børn, der deltager i dem, har lavere chancer for en bedre skolepræstation, og igen tror vi her, at det kan spille ind, at specielt spejderbevægelserne har gjort et stort stykke arbejde for at få socialt udsatte børn til at deltage i deres aktiviteter (det kan betyde, at det gennemsnitlige niveau sænkes).

Derudover har alle uorganiserede fritidsvariable undtagen familiens deltagelse i religiøse traditioner en sammenhæng med børnenes skolepræstation blandt børn fra ressourcestærke familier.

SKOLEPRÆSTATION FOR DRENGE OG PIGER

Tabel 5.4 samler de væsentligste resultater efter køn fra tabel B3.4 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af sammenhængen mellem børnenes fritidsliv og deres skolepræstation.

TABEL 5.4

Sammenhængen mellem børnenes skolepræstation og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Spejderaktiviteter	Værre	
Kulturelle aktiviteter		Bedre
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Bedre	
Over 2 timers tv dagligt i 2003	Værre	
Læser bøger hver dag	Bedre	Bedre
Deltagelse i huslige pligter	Værre	Værre
Mor og barns kommunikation	Værre	Værre
Mor og barns fælles aktiviteter	Værre	Værre

Anm.: 'Bedre' = Større chance for bedre skolepræstation. 'Værre' = Mindre chance for bedre skolepræstation.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Ser vi på organiserede aktiviteter, findes det, at deltagelse i kulturelle aktiviteter har en sammenhæng med større chance for en bedre skolepræstation for piger. Ser vi på de uorganiserede fritidsaktiviteter, finder vi, at der især for drenge er tale om, at et højt tv-forbrug i 11-års-alderen er forbundet med højere chance for en god skolepræstation, mens et højt tv-forbrug i 7-års-alderen er forbundet med en lavere chance for en god skolepræstation. Her vil vi endnu engang henvise til, at det i 11-års alderen især er børn fra ressourcestærke familier, der har et højt tv-forbrug.

Derudover gælder det for både drenge og piger, at der er større chancer for at opnå en bedre skolepræstation, hvis børnene læser bøger hver dag.

BØRNENES TILFREDSHED MED SKOLEN OG FRITIDS AKTIVITETER

Tabel 5.5 samler de væsentligste resultater på tværs af de tre grupper fra tabellen B3.5, som viser resultaterne fra regressionsanalysen af børnenes tilfredshed med skolen. Samlet set viser den, at hvis vi kigger på antallet af variable, der hænger sammen med tilfredshed, så har fritidsaktiviteter størst betydning for børn med foranstaltninger. Af samme grund er uorganiserede fritidsaktiviteter mere betydningsfulde end organiserede fritidsaktiviteter på tværs af de tre grupper.

TABEL 5.5

Sammenhængen mellem børnenes tilfredshed med skolen og fritidsaktiviteter, særskilt for de tre grupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcetsvage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Holdaktiviteter	Bedre		
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007		Værre	Værre
Barnet læser bøger hver dag			Bedre
Ses med venner privat	Værre		
Deltagelse i huslige pligter	Bedre		Bedre
Mor og barns aktiviteter	Bedre		

Anm.: 'Værre' = Større risiko for mindre tilfredshed med skolen. 'Bedre' = Mindre risiko for mindre tilfredshed med skolen.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Der er kun én organiseret fritidsaktivitet, som er forbundet med børnenes skoletilfredshed, og det er holdaktiviteter. Børn, der deltager i holdaktiviteter, har større chancer for at være mere tilfredse med skolen. Derudover er følgende uorganiserede fritidsvariable også vigtige .

Blandt børnene fra ressourcetsvage familier er der kun én variabel, som har betydning: højt tv-forbrug i 11-års-alderen. Den samme variabel er også vigtig blandt børn fra ressourcestærke familier. Det tyder på, at børn i begge grupper, som har et højt tv-forbrug, også har større risiko for at være utilfredse med skolen.

Ud over denne variabel er der to andre variable, der er signifikante blandt børn fra ressourcestærke familier:

- læser bøger hver dag
- deltagelse i huslige pligter.

Det viser sig, at børn fra denne gruppe, der læser bøger hver dag eller har en høj deltagelse i huslige opgaver, også har større chancer for at være mere tilfredse med skolen. Betydningen af deltagelse i huslige pligter er således ikke konsistent i alle analyser, og det tyder på, at der kan være nogle bagvedliggende faktorer, som ikke indgår i regressionsanalyserne, som spiller ind.

TILFREDSHED MED SKOLEN FOR DRENGE OG PIGER

Tabel 5.6 samler de væsentligste resultater for drenge og piger med hensyn til deres skoletilfredshed. De samme to variable hænger sammen med skoletilfredsheden i begge grupper:

- højt tv-forbrug i 11-års-alderen
- læser bøger hver dag.

Såvel drenge som piger, der har et højt tv-forbrug i 11-års-alderen, har større risiko for at være mindre tilfredse med skolen. Omvendt har den, der læser bøger hver dag, større chancer for at være mere tilfredse med skolen.

TABEL 5.6

Sammenhængen mellem børnenes tilfredshed med skolen og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre	Værre
Barnet læser bøger hver dag	Bedre	Bedre

Anm.: 'Værre' = Større risiko for mindre tilfredshed med skolen. Bedre = Mindre risiko for mindre tilfredshed med skolen.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

SAMMENFATNING

Procentandelen af børn med en udmærket akademisk præstation blandt børn, der modtager foranstaltninger, er markant lavere (17 pct.), end blandt børn fra henholdsvis ressourcestærke familier (31 pct.) og blandt børn fra ressourcesvage familier (22 pct.). Derimod er der ingen signifikant forskel mellem drenge og piger. Tilsvarende finder vi, at utilfredsheden med skolen er markant højere blandt børn med foranstaltninger (37 pct.) end blandt børn fra ressourcestærke familier (25 pct.). For køn gælder omtrent den samme forskel: utilfredsheden er højere blandt drenge (31 pct.) end blandt piger (21 pct.).

Samlet set skal det bemærkes, at mor og barns fælles aktiviteter i alle tre grupper er forbundet med en ringere skolepræstation, dog er der samti-

diget en positiv sammenhæng med skoletilfredshed blandt børn med foranstaltninger. For børn, der modtager foranstaltninger, gælder det, at uorganiserede fritidsaktiviteter forekommer vigtigere end organiserede aktiviteter, når man ser på det antal forskellige forhold (variable), der har en sammenhæng med børnenes skolegang. Endvidere skal det bemærkes, at der ikke er forskelle på resultaterne for børn med foranstaltninger og henholdsvis børn fra ressourcetsvage og ressourcestærke familier. Alle sammenhænge går i den samme retning på tværs af grupperne.

I forhold til køn er det mest bemærkelsesværdige, at resultaterne er meget ens. Samlet set har uorganiserede fritidsaktiviteter større vægt end organiserede fritidsaktiviteter i begge grupper. Derudover er følgende variable forbundet med et bedre udfald både for drenge og piger: at barnet læser bøger hver dag (forbundet med skoletilfredshed og med skolepræstation) samt mor og barns kommunikation (med skolepræstation), mens én variabel er forbundet med et ringere udfald: et højt tv-forbrug i 11-års-alderen (med skoletilfredshed).

BØRNS FRITIDSLIV OG SOCIALE RELATIONER

INDLEDNING

Vi benytter os af tre indikatorer til at vurdere barnets sociale forhold til kammerater. De to første indikatorer handler om mobning. Den ene handler om, hvor ofte barnet er blevet mobbet, og den anden om barnet selv har været med til at mobbe andre børn. Den sidste indikator handler om barnets samvær med kammerater.

AT VÆRE BLEVET UDSAT FOR MOBNING

Vi måler, hvor ofte barnet har været mobbet ved at sammenlægge oplysninger fra spørgsmål til både børn og mødre. Spørgsmålet til barnet var: *Er du i det sidste halve år blevet mobbet?* Svarmulighederne lød: 'ja, det sker ofte', 'ja, nogle få gange' og 'nej, er ikke blevet mobbet'. Spørgsmålet til moren var: *Mobning er et tema, der er talt meget om i de senere år. Jeg vil gerne vide, om barnet har været udsat for mobning inden for de sidste seks måneder?* Svarmulighederne var 'ja' eller 'nej'.

Tablet 6.1 viser, at hele 20 pct. af børnene havde været udsat for mobning 'nogle gange' i det foregående halve år, mens 4 pct. 'ofte' havde været udsat for mobning. Det samlede tal (24 pct.) er næsten identisk med tallet fra Børnerådets rapport, *Mobning 2008* (Børnerådet, 2008). Her

finder de, at omtrent hver fjerde elev har oplevet at være udsat for mobning inden for de seneste to måneder.

Ser vi på opdelingen i de tre grupper (børn med foranstaltninger og børn i henholdsvis ressourcetsvage og ressourcestærke familier), ser vi, at 18 pct. af børnene fra ressourcestærke familier, 27 pct. af børn fra ressourcetsvage familier og 34 pct. af børn, der modtager foranstaltninger, har oplevet mobning. Der er næsten dobbelt så mange af børnene med foranstaltninger, som har oplevet mobning, set i relation til børnene fra ressourcestærke familier. Ser vi på børn, som 'ofte' er blevet mobbet, er forskellen endnu større. Der er tre gange så mange børn med foranstaltninger som børn fra ressourcestærke familier, som har været udsat for mobning. Der er ikke nogen kønsforskelle, 25 pct. af pigerne og 24 pct. af drengene har 'nogle få gange' eller 'ofte' været udsat for mobning.

TABEL 6.1

Hyppigheden af mobning af børn i de foregående 6 måneder i de tre grupper og blandt drenge og piger. Procent.

Gruppe	Er ikke blevet mobbet	Er blevet mobbet nogle få gange	Er blevet mobbet ofte	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	57	34	9	397
Børn fra ressourcetsvage familier	67	27	6	738
Børn fra ressourcestærke familier	79	18	3	3.633
Drenge	76	20	4	2.497
Piger	75	21	4	2.318
Alle	76	20	4	4.815

Kilde: Spørgeskema til mødre og spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

DELTAGELSE I MOBNING AF ANDRE BØRN

Vi måler, om barnet selv har deltaget i mobning af andre børn ved igen at sammenlægge oplysninger fra både børnene og mødrene. Spørgsmålet til barnet var: *Har du selv i det sidste halve år været med til at mobbe andre børn?* med svarmulighederne: *ja, mange gange, ja, nogle få gange* og *nej*. Spørgsmålet til moren var: *Mobning er et tema, der er talt meget om i de senere år. Jeg vil gerne*

vide, om barnet ... har været med til at mobbe andre børn inden for de sidste seks måneder? Svarmulighederne var 'ja' eller 'nej'.

Tabel 6.2 viser, at 14 pct. af børnene selv har været med til at mobbe andre børn i det foregående halve år. Kigger vi på opdelingen i de tre grupper, ser vi, at 12 pct. af børnene fra ressourcestærke familier, 21 pct. af børnene fra ressource svage familier og 23 pct. af med foranstaltninger var med til at mobbe andre børn i denne periode. Ser vi på opdelingen efter køn, finder vi, at 11 pct. af pigerne og 17 pct. af drengene var med til at mobbe andre børn.

Andre undersøgelser, som fx Børnerådets rapport, *Mobning 2008*, har fundet en sammenhæng mellem at være mobbeoffer og at mobbe andre: 'Des mere man selv bliver mobbet, desto større er sandsynligheden for, at man også selv mobber andre' (Børnerådet 2008:7). Når vi sammenligner resultaterne fra denne undersøgelse, finder vi samme sammenhæng. Børn, der har været med til at mobbe, og børn, der har været udsat for mobning, er i høj grad de samme børn. 33 pct. af de børn, der har været udsat for mobning, har også selv været med til at mobbe andre børn. I modsætning hertil har kun 8 pct. af de børn, der *ikke* har været udsat for mobning, mobbet andre børn.

TABEL 6.2

Andelen af børn, der har været med til at mobbe andre børn, i de sidste 6 måneder. Særskilt for de tre grupper og køn. Procent.

Gruppe	Har været med til at mobbe	Procentgrundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	23	393
Børn fra ressource svage familier	21	736
Børn fra ressource stærke familier	12	3.619
Drenge	17	2.488
Piger	11	2.307
Alle	14	4.795

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressource stærke familier og henholdsvis børn, som modtager foranstaltninger, og børn fra ressource svage familier samt mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til mødre og spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

SAMVÆR MED KAMMERATER

Den tredje indikator, der skal belyse børns sociale forhold til kammerater, er børnenes venskaber med andre børn, mere præcist hvor ofte børnene er sammen med kammerater i fritiden. For at belyse dette har vi brugt barnets svar på to konkrete spørgsmål om, hvor tit kammerater eller venner er på besøg hjemme hos barnet, og hvor tit barnet er på besøg hjemme hos kammerater eller venner.

Når vi sammenholder disse svar, finder vi, at 88 pct. af børnene er hjemme hos en ven eller får en ven på besøg hjemme mindst én dag om ugen (se tabel 6.3). Der er klare forskelle mellem de tre grupper: 90 pct. af børnene fra ressourcestærke familier og 87 pct. af børnene fra ressourcetsvage familier mod 79 pct. af børn med foranstaltninger er hjemme hos en ven eller får en ven på besøg hjemme mindst én dag om ugen. Der er ikke nogen kønsforskelle, idet 90 pct. af pigerne og 87 pct. af drengene er på besøg eller får besøg mindst én gang om ugen.

TABEL 6.3

Andelen af børn, der er sammen med kammerater privat mindst én gang om ugen. Særskilt for de tre grupper og køn. Procent.

	Er sammen med kammerater privat i fritiden mindst 1 dag om ugen	Procent- grundlag (100 pct.)
Børn med foranstaltning	78	330
Børn fra ressourcetsvage familier	87	661
Børn fra ressourcestærke familier	90	3.299
Dreng	87	2.237
Piger	90	2.096
Alle	88	4.333

Anm.: Der er signifikante forskelle ($p < 0,05$) mellem børn fra ressourcestærke familier og henholdsvis børn, som modtager foranstaltninger, og børn fra ressourcetsvage familier samt mellem drenge og piger.

Kilde: Spørgeskema til barnet selv, BFU 2007.

RESULTATER AF REGRESSIONSANALYSER

MOBNING AF BØRN I DE TRE GRUPPER

Tabel 6.4 samler de væsentligste resultater på tværs af grupper fra tabel B3.6 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af, hvor ofte barnet er blevet mobbet i de sidste seks måneder. Det mest bemærkelsesværdige er, at organiserede fritidsaktiviteter ingen sammenhæng har med, om barnet er blevet mobbet eller ej.

TABEL 6.4

Sammenhængen mellem hvor ofte barnet er blevet mobbet i de sidste 6 måneder og fritidsaktiviteter, særskilt for de tre grupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcevage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Over 2 timers tv dagligt i 2003	Bedre		
Ses med venner privat		Bedre	Bedre
Deltagelse i huslige pligter			Værre
Mor og barns kommunikation	Værre		Værre

Anm.: 'Værre' = Større risiko for at være blevet mobbet. 'Bedre' = Mindre risiko for at være blevet mobbet.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Kun for børn med foranstaltninger er der to variable, som har sammenhæng med hyppigheden af at blive udsat for mobning:

- over 2 timers tv om dagen i 7-års-alderen
- graden af kommunikation mellem mor og barn.

Det vil sige, at det endnu engang er de variable, som er vanskelige at tolke. Børn med foranstaltninger, som har haft et højt tv-forbrug i 7-års-alderen, har mindre risiko for at blive mobbede, mens børn, der har meget kommunikation med deres mødre, har større risiko. Igen er der formentlig i højere grad tale om en sammenhæng med forhold, der er knyttet til et højt tv-forbrug og til særlige forhold i familier, hvor det oplyses, at der er meget kommunikation mellem mor og barn, end om en sam-

menhæng direkte knyttet til at se meget tv eller til at kommunikere meget. I begge tilfælde forhold, som ikke indgår i regressionsanalyserne.

Blandt børn fra ressourcetsvage familier findes der kun én fritidsvariabel, som er forbundet med, om barnet er udsat for mobning, nemlig om barnet ses med venner privat. Børn fra ressourcetsvage familier, der har et tæt forhold til venner, har mindre risiko for at være udsat for mobning.

For børn fra ressourcestærke familier er der i alt tre forhold, som har en sammenhæng med, om de er udsat for mobning:

- at ses med venner privat (ligesom for børn fra ressourcetsvage familier)
- deltagelse i huslige pligter
- mor og barns kommunikation (ligesom blandt børn, der modtager foranstaltninger).

Børn fra ressourcestærke familier, der har et tæt forhold til venner, har mindre risiko for at blive mobbet, mens børn, der deltager mere i huslige opgaver eller har mere kommunikation med deres mødre, har større risiko for at blive mobbet. Igen kan der meget vel være tale om, at der er underliggende faktorer, som gør sig gældende, specielt om der er vanskeligheder i familien, som betyder, at barnet må lave mere husarbejde, eller som fører til øget kommunikation (som bemærket flere gange tidligere).

RESULTATER FOR MOBNING AF BØRNENE FOR DRENGE OG PIGER

Tablet 6.5 viser resultaterne for sammenhæng mellem fritidsaktiviteter og om barnet har været mobbet for såvel drenge som piger. De to grupper har kun én fritidsvariabel til fælles: både drenge og piger, der kommunikerer mindre med deres mødre, har også mindre chancer for at blive mobbet. Derudover er bredere deltagelse i religiøse aktiviteter sammen med familien blandt drenge forbundet med større chancer for at blive mobbet.

Blandt pigerne er der to andre væsentlige fritidsvariable:

- at ses med venner privat
- deltagelse i huslige pligter.

Piger, der har tæt forhold til venner, har en mindre risiko for at blive mobbet. Derimod har piger, der deltager mere i huslige opgaver, også en større risiko for at blive mobbet.

TABEL 6.5

Sammenhængen mellem, hvor ofte barnet er blevet mobbet i de sidste 6 måneder og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Ses med venner privat		Bedre
Deltagelse i huslige pligter		Værre
Mor og barns kommunikation	Værre	Værre
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	Værre	

Anm.: 'Værre' = Større risiko for at være blevet mobbet. 'Bedre' = Mindre risiko for at være blevet mobbet.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

BØRNEENS MOBNING AF ANDRE BØRN I DE TRE GRUPPER

Tabel 6.6 samler de væsentligste resultater på tværs af grupper fra tabel B3.7 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af børnenes deltagelse i mobning af andre børn. Det mest bemærkelsesværdige resultat er, at for børn fra ressourcervage familier er der ikke nogen sammenhæng mellem barnets fritidsaktiviteter og barnets mobning af andre børn, samt at organiserede fritidsaktiviteter heller ikke er korrelerede med, om barnet bliver mobbet eller ej undtagen for én variabel blandt børn fra ressourcestærke familier.

Der er kun én variabel, der er forbundet med deltagelse i mobning blandt børn, som modtager foranstaltning: at ses med venner privat. Børn i denne gruppe, der har et tæt forhold til venner, har meget større – otte gange så store – chancer for at være med til at mobbe andre børn.

Blandt børn fra ressourcestærke familier findes der to fritidsaktiviteter, som er forbundet med, om de mobber andre børn eller ej. Der er større risiko for, at børn i denne gruppe, der deltager i holdaktiviteter, deltager i mobning af andre børn. Derimod er der mindre risiko for, at børn, der læser bøger hver dag, mobber andre børn.

TABEL 6.6

Sammenhængen mellem barnets deltagelse i mobning af andre børn i de sidste 6 måneder og fritidsaktiviteter, særskilt for de tre grupper.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcetsvage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Holdaktiviteter			Værre
Læser bøger hver dag			Bedre
Ser med venner privat	Værre		

Anm.: 'Værre' = Større risiko for at være med til at mobbe. 'Bedre' = Mindre risiko for at være med til at mobbe.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

DRENGES OG PIGERS MOBNING AF ANDRE BØRN

Tablet 6.7 samler de væsentligste resultater om, hvorvidt barnet har været med til at mobbe andre børn, for henholdsvis drenge og piger. Det mest bemærkelsesværdige resultat tyder på, at fritidsaktiviteter på dette område er meget mere betydningsfulde for piger end for drenge, hvis man ser på antal variable, der er forbundet med, om barnet mobber eller ej.

TABEL 6.7

Sammenhængen mellem barnets deltagelse i mobning af andre børn i de sidste 6 måneder og fritidsaktiviteter, særskilt for køn.

Variable	Drenge	Piger
Spejderaktiviteter		Bedre
Holdaktiviteter		Værre
Individuelle aktiviteter		Værre
Mere end 2 timers tv dagligt i 2003		Værre
Læser bøger hver dag		Bedre
Ses med venner privat	Værre	

Anm.: 'Værre' = Større risiko for at være med til at mobbe. 'Bedre' = Mindre risiko for at være med til at mobbe.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

Det er kun variabelen at ses med venner privat, der er forbundet med deltagelse i mobning blandt drenge. Det indikerer, at et tæt forhold til venner hænger sammen med større chancer (næsten dobbelt så store) for at være med til at mobbe andre børn. Blandt piger finder vi flere fritidsvariable, som er forbundet med, om de har deltaget i mobning af andre børn:

- deltagelse i spejderaktiviteter
- deltagelse i holdaktiviteter
- deltagelse i individuelle aktiviteter
- se over 2 timers tv om dagen i 7-års-alderen
- at læse bøger hver dag.

Piger, der deltager i spejderaktiviteter eller læser bøger hver dag, har mindre risiko for at være med til at mobbe andre børn. Sammenhængen er særdeles stærk for spejderaktiviteter, idet oddsene for at mobbe her er mere end 50 pct. mindre. Derimod er chancerne for at deltage i mobning større for piger, der deltager i holdaktiviteter, der deltager i individuelle aktiviteter, eller der har et højt tv-forbrug i 11-års-alderen.

BØRNS FORHOLD TIL VENNER FOR DE TRE GRUPPER

Tabel 6.8 samler de væsentligste resultater på tværs af grupper fra tabel B3.8 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af barnets venskabsforhold målt ved indikatoren barnet ses med venner hjemme eller hos venner mindst én gang om ugen. Blandt de få fritidsaktiviteter, der hænger sammen med mobning, er der udelukkende tale om organiserede fritidsaktiviteter. Ud over dette er det værd at nævne, at der kun er én signifikant fritidsaktivitet i hver gruppe:

- Holdaktiviteter blandt børn, der modtager foranstaltning. Børn, der deltager i holdaktiviteter, har mere end 4,5 gange så store chancer for at have venner.
- Spejderaktiviteter blandt børn fra ressourcetsvage familier. Børn, der går til spejderaktiviteter, har mindre chancer for at have venner.
- Fysiske aktiviteter blandt børn fra ressourcestærke familier. Børn, der deltager i fysiske aktiviteter, har større chancer for at have venner.

Igen er der tale om nogle udsagn, der afspejler forskellige dele af virkeligheden. Holdaktiviteter og fysiske aktiviteter har en positiv sammenhæng med, om barnet har venner. Det virker umiddelbart logisk nok, mens det forekommer mere uforståeligt, at børn fra ressourcetsvage familier, der deltager i spejderaktiviteter, har dårligere chancer for at have venner. Specielt da spejderaktiviteter både indeholder holdaktiviteter og fysiske aktiviteter. Forklaringen kan meget vel være, at resultatet afspej-

ler, at netop spejderbevægelserne har lagt et stykke arbejde i at integrere socialt udsatte børn i arbejdet. Derfor kan en del af deres medlemmer være børn, der er kommet med, fordi de har haft svært ved at finde venner. Og dette forhold kan fortsat eksistere, efter de er begyndt at være spejdere.

TABEL 6.8

Sammenhængen mellem om barnet ses med venner hjemme eller hos venner mindst én gang om ugen og fritidsaktiviteter, særskilt for ressourcegruppe.

Variable	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcevage familier	Børn fra ressourcestærke familier
Fysiske aktiviteter			Bedre
Spejderaktiviteter		Værre	
Holdaktiviteter	Bedre		

Anm.: 'Værre' = Mindre chance for et tæt forhold til venner. 'Bedre' = Større chance for et tæt forhold til venner.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

DRENGES OG PIGERS FORHOLD TIL VENNER

Tablet 6.9 samler de væsentligste resultater efter køn fra tabel B3.8 (se bilag 3), som viser resultaterne fra regressionsanalysen af barnets venskabsforhold målt ved, om barnet ses med venner hjemme eller hos vennerne mindst én gang om ugen. Her finder vi igen meget få – kun to – variable, som er forbundet med barnets venskabsforhold: spejderaktiviteter blandt drenge og deltagelse i huslige pligter blandt piger. Drenge, der deltager i spejderaktiviteter, har mindre chancer for at have tætte venskabsforhold. Derimod har piger, der deltager mere i huslige opgaver, større chancer for at have et tæt forhold til venner.

TABEL 6.9

Sammenhængen mellem om barnet ses med venner hjemme eller hos venner mindst én gang om ugen og fritidsaktiviteter. Særskilt efter køn.

Variable	Dreng	Piger
Spejderaktiviteter	Værre	
Deltagelse i huslige pligter		Bedre

Anm.: 'Værre' = Mindre chance for et tæt forhold til venner. 'Bedre' = Større chance for et tæt forhold til venner.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

SAMMENFATNING

En markant større andel af børn med foranstaltninger (34 pct.) end andelen af børn fra ressourcestærke familier (18 pct.) og fra ressourcesvage familier (27 pct.) har oplevet at være udsat for mobning 'nogle gange'. Ser vi på de børn, som ofte er blevet mobbet, er forskellen endnu større: tre gange så stor en procentdel blandt børn med foranstaltninger (9 pct.) som blandt børn fra ressourcestærke familier (3 pct.) er ofte blevet mobbet. Der er ingen forskel mellem piger og drenge med hensyn til hyppigheden af at blive mobbet. En markant større andel af børn med foranstaltninger (23 pct.) og børn fra ressourcesvage familier (21 pct.) end andelen blandt børn fra ressourcestærke familier fortæller, at de har været med til at mobbe andre børn. Flere drenge (17 pct.) end piger (11 pct.) oplyser, at de har deltaget i mobning af andre børn. En væsentlig mindre andel af børn med foranstaltninger (79 pct.) end andelen af børn fra ressourcestærke familier (90 pct.) og fra ressourcesvage familier (87 pct.) oplyser, at de har venner. Der er ikke nogen forskel mellem piger og drenge.

Resultaterne fra regressionsanalyserne viser, at såvel for børn, der modtager sociale foranstaltninger, som for børn fra ressourcesvage familier, er der kun få fritidsaktiviteter, der har en sammenhæng med de tre mål for barnets sociale relationer til andre.

For børn, der modtager foranstaltninger, har de uorganiserede fritidsaktiviteter større vægt end organiserede fritidsaktiviteter. Børn, der har et højt tv-forbrug i 7-års-alderen, har mindre risiko for at blive mobbet, når de er 11 år. Mens venskabsforhold til jævnaldrende og en høj grad af kommunikation mellem mor og barn er negativt forbundet både

med barnets deltagelse i mobning af andre og med hvor ofte barnet selv bliver mobbet.

Resultaterne vedrørende venskabsforhold og deltagelse i holdaktiviteter er særligt iøjnefaldende. Børn, der har venner, har otte gange så store chancer for at mobbe andre børn. Børn, der deltager i holdaktiviteter har mere end 4,5 gange så store chancer for at have venner.

Ser man på forholdene for drenge og piger, tyder det på, at fritidsaktiviteter samlet set spiller en vigtigere rolle blandt piger end blandt drenge, samt at uorganiserede fritidsaktiviteter har større vægt end organiserede fritidsaktiviteter blandt piger. I begge grupper er der kun én variabel, som er korreleret med at have tætte forhold til venner.

For drenge er der ikke nogen fritidsaktiviteter, der har en positiv sammenhæng med de 3 trivselsindikatorer. Piger, der deltager i spejderaktiviteter, og piger der læser bøger hver dag, har mindre risiko for at mobbe andre. Piger, der har et tæt forhold til venner, har også mindre risiko for at blive mobbet, mens piger med højere deltagelse i huslige pligter har en større chancer for at have venner.

Drenge, der deltager i spejderaktiviteter har mindre chancer for tætte forhold til venner. Drenge, der har højere grad af kommunikation med deres mødre eller hvis familier har højere deltagelse i religiøse aktiviteter har større chancer for at blive mobbet. Endeligt har drenge med venner større chancer for at mobbe andre børn.

Blandt piger er deltagelse i holdaktiviteter, deltagelse i individuelle aktiviteter og et højt tv-forbrug i 7-års-alderen alle forbundet med deltagelse i mobning af andre børn. Derudover bliver piger med stor deltagelse i huslige pligter og med en højere grad af kommunikation med deres mødre oftere mobbet.

Sammenfatningen indeholder mange resultater og det kan være svært at bevare overblikket. Overordnet må man dog antage, at der er visse forhold, der har et indbyrdes samspil, fx at der er større sandsynlighed for, at et barn har mobbet andre, hvis han har venner. Det er ikke det samme som, at venskabsforhold udløser mobning. Sammenhængen er formentlig i højere grad, at børn normalt ikke er alene, når de mobber andre børn. Det at mobbe forudsætter i vid udstrækning, at man har nogen at være sammen med, mens man mobber.

FRITIDSLIV OG MODTAGELSE AF FORANSTALTNINGER

INDLEDNING

I dette kapitel undersøger vi, om der kan påvises nogen sammenhæng mellem børns fritidsaktiviteter og det, at de modtager en foranstaltning. Det vil sige, at vi ganske kort specifikt vil se på, i hvilket omfang der kan påvises signifikante forskelle mellem fritidsaktiviteterne for børn, der modtager foranstaltninger, og børn, der ikke modtager foranstaltninger.

ANALYSESTRATEGI

For at undersøge det foretager vi tre regressionsanalyser. I den første analyse sammenligner vi alle børn, der har modtaget foranstaltninger efter § 52, med børn, der ikke har modtaget sådanne foranstaltninger (model 1, M1, i tabel 7.1). Men som vi beskrev i kapitel 2, består gruppen af børn, der modtog foranstaltninger efter § 52, ikke kun af børn fra ressourcetsvage familier, men også af børn fra ressourcestærke familier. De efterfølgende to analyser tager højde for denne sammensætning. Således er det, at vi i den anden analyse sammenligner børn fra ressourcetsvage familier, der har modtaget foranstaltninger efter § 52, med alle andre børn fra ressourcetsvage familier (model 2, M2, i tabel 7.1). Og i den tredje analyse sammenligner vi børn fra ressourcestærke familier, der

har modtaget foranstaltninger efter § 52, med alle andre børn fra ressourcestærke familier (model 3, M3, i tabel 7.1). I hver analyse er formålet at identificere de faktorer, der har en sammenhæng med, at den ene gruppe børn har benyttet sig af disse socialforanstaltninger, mens den anden ikke har. Resultatet bliver tre regressionsmodeller, som foretager følgende sammenligninger:

- M1: Børn, der modtager foranstaltninger (318), versus alle andre børn (3.968).
- M2: Børn fra ressourcesvage familier, der modtager foranstaltninger (123), versus alle andre børn fra ressourcesvage familier (646).
- M3: Børn fra ressourcestærke familier, der modtager foranstaltninger (195), versus alle andre børn fra ressourcestærke familier (3.322).

Tallene i parentes henviser til antallet af børn i regressionsanalyserne.

RESULTATER AF REGRESSIONSANALYSER

I tabel 7.1 samler vi de statistisk signifikante resultater fra de tre modeller, som er vist i tabel B3.9 (se bilag 3). Det mest bemærkelsesværdige er, at vi i kun én af modellerne finder en fritidsaktivitet, der adskiller de børn, der har modtaget foranstaltninger, fra dem, der ikke har gjort det. Det vil sige, at med undtagelse af en enkelt fritidsaktivitet er det kun barnets og familiens baggrundsfaktorer, der adskiller børn, der modtager foranstaltninger, fra børn, der ikke modtager foranstaltninger.

BØRN, DER MODTAGER FORANSTALTNINGER, VERSUS ALLE ANDRE BØRN

Når vi sammenligner alle børn, der har modtaget foranstaltninger efter § 52, med børn, der ikke har modtaget sådanne foranstaltninger (model M1 i tabel 7.1), finder vi kun én fritidsvariabel – højt tv-forbrug i 7-årsalderen – der er forbundet med, om barnet modtager en foranstaltning. Det vil sige, at børn, der ser meget fjernsyn, når de er 7 år gamle, har højere risiko for at modtage en foranstaltning.

Ud over denne variabel er der nogle få baggrundsfaktorer, der hænger sammen med børnenes brug af foranstaltninger:

- Piger har lavere risiko for at modtage foranstaltninger end drenge.
- Børn med langvarig sygdom eller handicap har større risiko for at modtage foranstaltninger.
- Børn, der er placeret uden for det normale område målt ved SDQ-score, har større risiko for at modtage foranstaltninger.

Alle tre udsagn svarer til, hvad vi i forvejen ved. Flere drenge end piger har personlige vanskeligheder. Børn med langvarig sygdom eller handicap vil sædvanligvis have ret til en foranstaltning, og børn, hvis SDQ-score placerer dem uden for det normale område, vil sædvanligvis være børn med så mange vanskeligheder, at det kan være nødvendigt med en særlig indsats.

TABEL 7.1

Signifikante resultater fra modeller M1-M3 for sammenhængen mellem modtagelse af foranstaltninger og fritidsaktiviteter.

Variable	M1	M2	M3
Over 4 timers tv dagligt i 2007	Værre		
Pige	Bedre		
Økonomiske problemer			Værre
Barnet har langvarig sygdom/handicap	Værre		Værre
Barnets SDQ-score	Værre	Værre	Værre

Anm.: 'Værre' = Større risiko for at modtage § 52 foranstaltninger. 'Bedre' = Mindre risiko for at modtage § 52 foranstaltninger.

Kilde: Spørgeskemaer til mødre, til fædre (BFU 2003, 2007) og til barnet selv (BFU 2007).

BØRN FRA RESSOURCESVAGE FAMILIER, DER MODTAGER FORANSTALTNINGER, VERSUS ANDRE BØRN FRA RESSOURCESVAGE FAMILIER

Opdeler vi gruppen af børn, der modtager foranstaltninger, i to grupper, henholdsvis børn fra resourcesvage familier og børn fra resourcestærke familier, er resultaterne lidt forskellige. Når vi sammenligner børn fra resourcesvage familier, der har modtaget foranstaltninger efter § 52, med alle andre børn fra resourcesvage familier (model M2 i tabel 7.1), finder vi kun én variabel, som er forbundet med udfaldet: barnets SDQ-score. Det betyder ligesom i model M1, at børn fra resourcesvage familier med en dårlig trivsel, målt ved at deres SDQ-score placerer dem

uden for det normale område, har en større sandsynlighed for at modtage en foranstaltning.

BØRN FRA RESSOURCESTÆRKE FAMILIER, DER MODTAGER FORANSTALTNINGER, VERSUS ANDRE BØRN FRA RESSOURCESTÆRKE FAMILIER

Når vi sammenligner børn fra ressourcestærke familier, der har modtaget foranstaltninger efter § 52, med alle andre børn fra ressourcestærke familier (model M3 i tabel 7.1), er resultaterne lidt anderledes. Ligesom i model M1 har børn med en dårlig trivsel, målt ved at deres SDQ-score fører til, at de er placeret uden for normalområdet, en større sandsynlighed for at modtage en foranstaltning. Det samme gælder for børn med en langvarig sygdom eller handicap. Men ud over det er der også en sammenhæng med familiens økonomi. Jo dårligere økonomi, desto større er risikoen for, at barnet modtager en foranstaltning.

De informationer (variable), der er inkluderet i analysen, forklarer samlet en høj andel af variationen i udfaldet, med hensyn til om barnet modtager en foranstaltning (ca. 20 pct.) i alle tre modeller.

SAMMENFATNING

Det er bemærkelsesværdigt, at de fleste variable, der har en sammenhæng med, om børnene modtager en foranstaltning eller ej, er baggrundsfaktorer. Det gælder i alle tre modeller. Samtidig er der kun en sammenhæng med en enkelt fritidsaktivitet. Det tyder på, at det ikke er børnenes fritidsaktiviteter, som adskiller børn, der modtager foranstaltninger, fra børn, der ikke gør det. Med andre ord tyder det på, at børnenes deltagelse i forskellige former for fritidsaktiviteter ikke kan kompensere for deres familiers sociale og økonomiske vanskeligheder.

En del af forklaringen kan være, at de indikatorer, som vi har brugt til at måle børnenes og familiernes baggrundsfaktorer, er mere følsomme end dem, som vi har brugt til at måle deres deltagelse i fritidsaktiviteter. Hvis vi fx havde brugt skalaer for at måle grader af deltagelse i stedet for at bruge binære variable (deltager eller ej), kunne vi muligvis have fundet andre sammenhænge. Desuden gælder det for model M2, at der er en mindre statistisk styrke, fordi der er en mindre stikprøve. Det kan betyde, at nogle variable ikke nåede statistisk signifikans på det konventionelt acceptable sandsynlighedsniveau ($p < 0,05$).

DISKUSSION OG PERSPEKTIVER

Undersøgelsens formål var, som beskrevet i kapitel 1, at besvare de fire analytiske spørgsmål:

- Har fritidsaktiviteter en sammenhæng med udsatte børns trivsel?
- Har fritidsaktiviteter en sammenhæng med udsatte børns brug af forebyggende foranstaltninger?
- Hvilke fritidsaktiviteter har i givet fald en positiv virkning?
- Hvilke børn profiterer i særlig grad af fritidsaktiviteter? Og under hvilke betingelser drager børnene nytte af fritidslivet?

Desuden endte vi med at opstille en række konkrete hypoteser, som alle skulle efterprøves undervejs. Hypoteserne var:

- Fritidsaktiviteter har større betydning for socialt dårligt stillede børn.
- Organiserede aktiviteter har en stærkere sammenhæng med børns trivsel end uorganiserede aktiviteter.
- Deltagelse i spejderaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i idrætsaktiviteter – fysiske aktiviteter – har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i individuelle organiserede aktiviteter har en negativ sammenhæng med børns trivsel.

- Deltagelse i organiserede holdaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i kulturelle aktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel.
- Læsning har en positiv (i de fleste tilfælde) eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Højt forbrug af tv har en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Deltagelse i huslige pligter har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Stærke venskaber har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel.
- Piger dyrker mindre sport end drenge.
- Danske piger deltager generelt mere i husarbejdet end drenge.
- Sammenhængen mellem karakteren af børns fritidsaktiviteterne, deres adfærd og skolepræstationer gælder kun for drenge.

Endelig tilføjede vi endnu tre fritidsaktiviteter, som vi ville se på, nemlig: kommunikation mellem mor og barn, mor og barns fælles aktiviteter og familiens fælles deltagelse i religiøse aktiviteter. Tidligere forskning har ikke fokuseret på disse forhold, så her har vi ingen klare hypoteser.

I det følgende vil vi gennemgå resultaterne for hvert af de analytiske spørgsmål, for hver af hypoteserne og for de tre nye fritidsaktiviteter.

HVEM ER DE UDSATTE BØRN?

Som nævnt i kapitel 1 kan det i mange sammenhænge være uklart, hvem der er tale om, når man bruger udtrykket 'udsatte børn'. I den delrapport i det samlede projekt, der omhandlede kommunernes børnepolitik (udarbejdet af COWI, 2008), blev det påpeget, at udsatte børn kan være meget forskelligt defineret både i forskellige kommuner og internt i samme kommune.

I undersøgelsen her har vi valgt at identificere udsatte børn som børn, der modtager en forebyggende foranstaltning efter Servicelovens § 52. Men denne definition er ikke uden problemer. Umiddelbart vil man formentlig forvente, at disse børn primært kommer fra ressourcetsvage familier. Sådan er det dog ikke. Børn, der modtager en forebyggende

foranstaltning, kommer i vid udstrækning fra ressourcestærke familier. Vi har derfor valgt at foretage analyserne på basis af en inddeling af børnene/familierne i tre grupper, henholdsvis børn, der modtager forebyggende foranstaltninger, børn fra ressourcesvage familier og børn fra ressourcestærke familier. Det betyder, at der både er børn fra ressourcesvage og ressourcestærke familier i gruppen af børn, som modtager en forebyggende foranstaltning. Man kunne også have inddelt børnene i fire grupper, så der havde været henholdsvis børn med og uden en foranstaltning fra henholdsvis ressourcesvage og ressourcestærke familier. Men hvis vi havde gjort det, ville antallet af børn med foranstaltninger fra henholdsvis ressourcesvage og ressourcestærke familier være blevet så lille, at det ikke havde kunnet lade sig gøre at gennemføre statistiske analyser.

Vores resultater viser, at selvom der er en større andel af børnene i ressourcesvage familier, der modtager en foranstaltning, end der er i ressourcestærke familier, så er antallet af børn med en foranstaltning, der kommer fra en ressourcestærk familie større, end antallet af børn med en foranstaltning, der kommer fra en ressourcesvag familie. Det er et forhold, man bør være opmærksom på, når man tilrettelægger videre tiltag over for disse børn og deres familier.

SAMMENHÆNG MELLEML FRITIDS AKTIVITETER OG TRIVSEL

Det første spørgsmål, der skal besvares, er: Har fritidsaktiviteter en sammenhæng med udsatte børns trivsel? Helt kort kan spørgsmålet besvares med et ja. Dog må det påpeges, at der samtidigt er en sammenhæng med andre afgørende faktorer (fx omsorgsproblemer i familien). Overordnet peger resultaterne på, at børn, der modtager foranstaltninger, og som deltager i organiserede fritidsaktiviteter - især holdaktiviteter, fysiske aktiviteter og kulturelle aktiviteter - trives bedre end andre børn, der modtager foranstaltninger. Vi får utvetydige og stærke resultater fra regressionsanalyserne (bilag 3) vedrørende fritidsaktiviteternes sammenhæng med barnets trivsel. Især i betragtning af, dels at størrelsen af stikprøven af børn, som modtager foranstaltninger, er forholdsvis lille, dels at vi har taget højde for en række andre faktorer, som kunne være afgørende, dels at vores mål for deltagelse i fritidsaktiviteterne er forholdsvis enkle og derfor ikke så følsomme (langt de fleste er binære variable).

Børn, der modtager foranstaltninger, adskiller sig fra andre socialt dårligt stillede børn (børn fra ressourcetsvage familier) – fordi den første gruppe også består af børn fra ressourcestærke familier – og disse to grupper adskiller sig igen fra børn fra ressourcestærke familier. Alligevel finder vi, at børn, der modtager foranstaltninger, samlet set har et dårligere fritidsliv med en markant lavere deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, end børn fra ressourcestærke familier og i nogle tilfælde også end børn fra ressourcetsvage familier.

FRITIDS AKTIVITETER OG FORBRUG AF FORANSTALTNINGER

Svaret på det næste spørgsmål, om børnenes deltagelse i fritidsaktiviteter, hænger sammen med deres forbrug af foranstaltninger, er et nej. Der kan ikke påvises nogen sammenhæng. I analyserne af sammenhænge for børn fra de tre forskellige grupper fandt vi kun én fritidsvariabel, nemlig forekomsten af et højt tv-forbrug ved 11-års-alderen, som havde en sammenhæng med, om børnene modtog en foranstaltning.

Samlet finder vi, at baggrundsfaktorer som fx langvarig sygdom eller handicap hos barnet eller familiens økonomiske forhold har en meget stærkere sammenhæng. Det skal dog bemærkes, at der er tale om en sammenhæng, der kun er målt på ét bestemt tidspunkt. Det kan ikke udelukkes, at fritidsaktiviteter kan have en positiv virkning målt over længere tid. Det betyder, at der stadig er en forskningsopgave, der handler om at undersøge de specifikke betingelser, som kan føre til, at fritidsaktiviteter kan føre til en bedre trivsel for børn med forebyggende foranstaltninger.

FRITIDS AKTIVITETER MED EN POSITIV VIRKNING

Svaret på det tredje spørgsmål om, hvilke fritidsaktiviteter der i givet fald kan have en positiv virkning, er tæt forbundet til svaret på de to sidste forskningsspørgsmål. Vurderingen af, hvilke typer fritidsaktiviteter der har en positiv sammenhæng med børns trivsel og udvikling, kræver såvel, at man undersøger, hvilke typer børn der er tale om, som at man tager højde for andre faktorer, som kunne påvirke disse udfald. For at under-

søge forholdene klassificerede vi fritidsaktiviteterne i forskellige grupper ud fra den hidtidige forskning om emnet og sammenlignede relationerne mellem forskellige fritidsaktiviteter og forskellige trivselsindikatorer på tværs af køn og ressourcegrupper.

DET ORGANISEREDE OG UORGANISEREDE FRITIDSLIV

Vi inddelte overordnet aktiviteterne i to typer: organiserede og uorganiserede. Almindeligvis forventes det, at børn har større fordel af at deltage i organiserede fritidsaktiviteter end i uorganiserede fritidsaktiviteter.

Der er en langt mindre andel af de børn, der modtager foranstaltninger, der deltager i det organiserede fritidsliv, end vi finder hos børn fra ressourcestærke familier. De mest populære aktiviteter for børn med foranstaltninger er desuden anderledes end de mest populære aktiviteter for børn fra både ressource svage og ressource stærke familier. Den eneste markante undtagelse er fodbold, som er meget populær for alle børn.

Deltagelse i alle de fire typer aktiviteter, som klassificeres under organiserede fritidsaktiviteter (kulturelle aktiviteter, individuelle aktiviteter, fysiske aktiviteter og holdaktiviteter) sker også relativt sjældnere for børn med foranstaltninger. Deltagelsen er markant lavere end blandt børn fra ressource stærke familier. Det gælder især for fysiske aktiviteter og holdaktiviteter.

Der er også forskelle mellem de tre grupper, hvad angår det uorganiserede eller ustrukturerede fritidsliv. Fx er det sådan, at børn, der modtager foranstaltninger, i højere grad end børn fra de to andre grupper regelmæssigt er i fritidsklub om eftermiddagen. Børn, der modtager foranstaltninger er i mindre grad alene hjemme efter skole end børn fra ressource stærke familier, men samtidigt har de betydeligt færre sociale relationer end børn fra såvel ressource stærke som ressource svage familier.

Samlet set er der en mindre andel af børn med foranstaltninger, der jævnligt læser bøger, når vi sammenligner med børn fra ressource stærke familier. En større andel børn med foranstaltninger har desuden et højere tv-forbrug end i de andre to grupper børn, ligesom børn, der modtager foranstaltninger, deltager lidt mindre i huslige opgaver end andre børn.

Børn med foranstaltninger har i mindre grad aktiviteter sammen med deres mødre end børn i de to andre grupper, og de kommunikerer

mindre med deres mødre end børn fra ressourcetsvage familier. Der er en lidt lavere fælles deltagelse i religiøse traditioner blandt familier, hvor børnene modtager foranstaltninger end blandt de ressourcestærke familier.

Sammenfattende kan man konkludere, at det korte svar på det tredje spørgsmål er et bekræftende ja. Vi finder en sammenhæng mellem nogle af børnenes forskellige organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter på den ene side og forskellige mål for deres trivsel og udvikling på den anden. Blandt børn, der modtager foranstaltninger, har organiserede fritidsaktiviteter en stærkere sammenhæng i forhold til børnene fra de andre to grupper.

GENNEMGANG AF UNDERSØGELSENS HYPOTESER

I gennemgangen af svarene på undersøgelsens hypoteser kom vi lidt dybere ned i datamaterialet og kan dermed tegne et mere nuanceret billede. Undersøgelsens resultater tyder på, at vi ikke kan sige, at alle fritidsaktiviteter samlet set udgør en beskyttende faktor for børns trivsel. Nogle fritidsaktiviteter er tværtimod forbundet med øget sårbarhed og øget risiko for dårlig trivsel. Lad os vende tilbage til de hypoteser, der var opstillet i det første kapitel og se, om resultaterne støtter dem:

- Fritidsaktiviteter har større betydning for socialt dårligt stillede børn: Resultaterne støtter ikke denne hypotese. Men det skal bemærkes, at en del af forklaringen kan være statistisk, dvs. manglende styrke i de statistiske test for den begrænsede størrelse af gruppen af børn, der modtager foranstaltninger.
- Organiserede aktiviteter har en stærkere sammenhæng med børns trivsel end uorganiserede aktiviteter: Resultaterne støtter ikke denne hypotese. I alle grupper havde uorganiserede fritidsaktiviteter samlet set større sammenhæng med børns trivsel og udvikling end de organiserede fritidsaktiviteter. Samtidigt er det dog vigtigt at fremhæve, at blandt børn, der modtager foranstaltninger, har deltagelse i nogle organiserede fritidsaktiviteter (fysiske aktiviteter, kulturelle aktiviteter og holdaktiviteter) samlet set en positiv sammenhæng med børnenes trivsel. For de uorganiserede fritidsaktiviteters vedkommende er resultaterne mere blandede. Sammenhængen kan variere, som fx i tilfældet af et højt tv-forbrug i 11-års alderen, der både kan være relate-

ret til bedre og dårligere trivsel, samt relationer til venner, der også kan hænge sammen med forskellige forhold.

- Deltagelse i spejderaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Resultaterne støtter ikke denne hypotese. Vi har tidligere i teksten drøftet, at begrundelsen meget vel kan være, at resultaterne er påvirket af, at spejderbevægelsen gennem de senere år aktivt har arbejdet for, at socialt udsatte børn skulle kunne deltage i arbejdet. I det omfang, det er lykkedes at få disse børn med i arbejdet, kan det påvirke udfaldet af målingen af trivslen for børn, der er med i spejderarbejdet.
- Deltagelse i idrætsaktiviteter – fysiske aktiviteter – har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Vi fandt, at fysiske aktiviteter har enten en positiv sammenhæng (i få tilfælde) eller ingen sammenhæng (resultatet var statistisk usignifikant).
- Deltagelse i individuelle organiserede aktiviteter har en negativ sammenhæng med børns trivsel: Resultaterne støtter denne hypotese i et enkelt tilfælde, sammenhængene er ellers ikke signifikante.
- Deltagelse i organiserede holdaktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel: Resultaterne støtter denne hypotese i flere tilfælde på tværs af grupperne.
- Deltagelse i kulturelle aktiviteter har en positiv sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Resultaterne støtter denne hypotese i flere tilfælde på tværs af grupperne.
- Læsning har en positiv (i de fleste tilfælde) eller en negativ sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Resultaterne støtter i flere tilfælde hypotesen om en positiv sammenhæng på tværs af grupperne.
- Højt forbrug af tv har en negativ sammenhæng med børns trivsel: Resultaterne støtter hypotesen om en negativ sammenhæng i flere tilfælde, men der findes også en positiv sammenhæng. Det vil sige, at højt forbrug af tv har forskellige sammenhænge for forskellige børn og for forskellige trivselsindikatorer. For børn, der modtager foranstaltninger, og for børn fra ressourcestærke familier er sammenhængen både negativ og positiv. Mens sammenhængen er negativ for børn fra ressourcetsvage familier.
- Deltagelse i huslige pligter har en positiv eller en negativ sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Resultaterne støtter begge (positive og negative) hypoteser.

- Venskaber med jævnaldrende har en positiv sammenhæng med børns trivsel og udvikling: Resultaterne støtter denne hypotese i flere tilfælde, men i andre tilfælde findes der den modsatte sammenhæng. Fx for børn, der modtager foranstaltninger, findes den modsatte sammenhæng i forbindelse med skoletilfredshed og i forbindelse med deltagelse i mobning af andre børn
- Piger dyrker mindre sport end drenge: Resultaterne støtter ikke denne hypotese. Undersøgelsens resultater er således på linje med anden forskning fra Skandinavien.
- Piger deltager generelt mere i husarbejdet end drenge: Resultaterne støtter denne hypotese.
- Sammenhængen mellem karakteren af børnenes fritidsaktiviteter og deres adfærd og skolepræstationer er større blandt drenge end blandt piger: Resultaterne støtter ikke denne hypotese. Det tyder på, at der ikke er overordnede kønsforskelle med hensyn til skolepræstation. Hvis vi ser på sammenhængen i relation til adfærd, tyder det på, at der samlet set er større sammenhæng mellem fritidsaktiviteter og adfærd for piger end for drenge. Man kan få et overblik over disse resultater i bilag 3. Ser vi nærmere efter, tyder analyserne på, at der er en række lighedspunkter mellem piger og drenge angående sammenhænge mellem deres deltagelse i uorganiserede fritidsaktiviteter og deres trivsel. Fx findes der både for piger og drenge en negativ sammenhæng mellem højt tv-forbrug og skoletilfredshed samt en positiv sammenhæng mellem deres deltagelse i huslige pligter og deres skolepræstation.
- Angående de tre fritidsaktiviteter, hvor der manglede international forskning, nemlig kommunikation mellem mor og barn, mor og barns fælles aktiviteter og familiens fælles deltagelse i religiøse aktiviteter, er vores resultater blandede. For alle tre variable varierer retningen af sammenhængen på tværs af grupper og udfald.

Vi skal understrege, at der i alle de ovenstående resultater er tale om en korrelation (dvs. en sammenhæng) – ikke et kausalt forhold. Spørgsmål om kausale sammenhænge ligger uden for rammerne af denne rapport. Men en systematisk forskningsoversigt finder, at motion kan styrke børn og unges selvværd, og at især udsatte børn og unge kan have glæde af motion (Ekeland et al., 2004).

Hvad angår de ujævne (inkonsekvente) resultater, som allerede er blevet bemærket i den internationale forskning, tyder det på, at der er et akut behov for at identificere de betingelser, hvorunder disse aktiviteter hænger negativt sammen med børns trivsel. Med andre ord er det nødvendigt at identificere den kontekst, som aktiviteterne foregår i. Det er en opgave for den fremtidige forskning, som kunne bidrage til teori-dannelsen på feltet. Fx kunne en sådan forskningsstrategi hjælpe med at identificere faktorerne bag den negative sammenhæng mellem deltagelse i spejderaktiviteter og børnenes trivsel.

MANGEL PÅ KLARE HYPOTESER

Der mangler klare hypoteser i den internationale forskningslitteratur, hvad angår en række andre variable, der dækker, hvad børn laver i deres fritid. Hvorfor finder vi fx en positiv sammenhæng mellem højt tv-forbrug og god skolepræstation? Sådanne resultater peger på et stærkt behov for at identificere andre forhold, som kommer mellem en fritidsaktivitet og dens konsekvens. Det vil sige, at der generelt er et klart behov for mere forskning i dette emne.

FORSLAG TIL FREMTIDIG FORSKNING

De sammenhænge, som vi finder i rapporten, giver grund til optimisme vedrørende organiserede fritidsaktiviteters – især holdaktiviteters – mulige effekt på udsatte børns trivsel. Nogle af de karakteristika, som præger disse aktiviteter, fx at de plejer at være skemalagte, at de plejer at fokusere på indlæring af bestemte færdigheder, at de hjælper med at skabe og fastholde et socialt netværk og - måske mest vigtigt - at de foregår under vejledning fra engagerede voksne, gør, at børnene drager nytte af dem.

Fremtidig forskning vil forhåbentlig uddybe de generelle sammenhænge på to måder: Den vil for det første identificere nogle af de forhold, som påvirker fritidsaktiviteters konsekvenser, fx spiller børnenes lyst til at deltage en vigtig rolle (det tyder rapporten om fysiske aktiviteter fra Statens Institut for Folkesundhed, Andersen & Helweg-Larsen(2008) på), ligesom sammensætningen i en gruppe er vigtig for en aktivitet, hvis alle skal drage nytte af den. Forskningen kan også tage et skridt videre mod at etablere kausale sammenhænge mellem børns fritidsliv og deres trivsel. For det andet vil den gentage styrkerne i dette studie, fx benyttel-

se af data fra flere kilder samlet fra en stor stikprøve, inklusion af relevante kontrolvariable og inklusion af en række udfaldsmål.

BILAG 1

FORKLARING AF REGRESSIONSANALYSERNES VARIABLE

Her præsenterer vi en kort forklaring af de afhængige variable (udfaldsmål) og uafhængige variable (fritidsaktiviteter og baggrundsfaktorer), som vi bruger i regressionsanalyserne. De uafhængige variable blev introduceret i kapitel 2-3, og de afhængige variable blev beskrevet i kapitel 4-7. Ikke alle nedenstående uafhængige variable bliver brugt i alle modeller. Kun de variable, som er teoretisk set relevante for et udfaldsmål, bliver inkluderet i modellen for dette mål.

TABEL B1.1

Oversigt over variable brugt i regressionsmodeller

Variable	Definition
Afhængige variable:	
Barnets trivsel	3 kategorier på SDQ-skalaen: Normalområde, Grænseområde, Uden for normalområde
Barnets psykosomatiske tilstand	Skala: God (1) – Dårlig (4)
Barnets glæde ved livet	Skala: Meget glad (1)– Ikke særligt glad/slet ikke glad (3)
Barnets skolepræstation	Skala: Dårlig (1) – God (4,2)
Barnets tilfredshed med skolen	Skala: Meget tilfreds (1) – Meget utilfreds (5)
Barnet har været offer for mobning i de sidste 6 mdr.	Skala: Aldrig (0) - Ofte (2)
Barnet har været med til at mobbe andre børn de sidste 6 mdr.	Nej/Ja
Barnet ses med venner privat mindst én gang om ugen	Nej/Ja
Barnet har modtaget foranstaltning efter § 52	Nej/Ja
Uafhængige variable:	
Barnet deltager i fysiske aktiviteter	Nej/Ja
Barnet deltager i holdaktiviteter	Nej/Ja
Barnet deltager i individuelle aktiviteter	Nej/Ja
Barnet deltager i spejderaktiviteter	Nej/Ja
Barnet deltager i kulturelle aktiviteter	Nej/Ja
Barnet ser mindst 4 timers tv om dagen i 2007	Nej/Ja
Barnet så mere end 2 timers tv om dagen i 2003	Nej/Ja
Barnet ses med venner privat mindst én gang om ugen	Nej/Ja
Barnets deltagelse i huslige pligter	Høj – Lav
Kommunikation mellem mor og barn	Skala: Meget (1) - Lidt (4)
Mor og barns fælles aktiviteter	Antal aktiviteter: 0 – 10
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	Skala: Smal (0) – Bred (3)
Familiens økonomiske problemer	Ingen (0) – Mange (2)
Omsorgsproblemer hos barnet	Antal: 0 – 4
Familien mangler netværk til børnepasning	Nej/Ja
Forældres erhvervsuddannelse(erhv. udd.)	Begge med erhv. udd. (0) – Begge uden erhv. udd. (2)
Forældre var arbejdsløse i mere end 3/5 år i perioden 2001-2005	Nej/Ja
Barnets helbredstilstand, 2003-2007	Skala: Rask hele tiden (1) – Syg det meste af tiden (4)
Barnets skolepræstation	Skala: Dårlig (1) – God (4,2)
Barnets glæde ved livet	Meget glad (0) – Er ikke glad (2)
Barnets fødselsvægt	I kilogram
Barnet har været offer for mobning i de sidste 6 mdr.	Nej/Ja
Barnets trivsel	SDQ skala: God (0) – Dårlig (38)

Anm.: SDQ = Strengths and Difficulties Questionnaire. Bilag 2.

Kilde: Spørgeskemaer til mødrene, fædrene og til barnet selv, BFU 2007.

BILAG 2

FORKLARING AF ODDS-RATIO

Som nævnt i slutningen af kapitel 3 er sammenhængen mellem variablene analyseret gennem logistiske regressionsmodeller præsenterede i kapitel 4-7 kvantificeret i måleenheden *odds-ratio*. Årsagen til at benytte måleenheden odds-ratio er, at alle udfaldsindikatorerne for børns trivsel, skolegang og socialforhold enten er mål på rangordnede skalaer (fx benytter indikatoren for barnets tilfredshed med skolen en skala, som går fra 'meget tilfreds' til 'meget utilfreds') eller, i nogle tilfælde når udfaldet er tosidet, på en binær skala (fx mobber/ikke mobber). Fordi indikatorerne er kategoriske, udtrykker de anvendte statistiske modeller effekten på sandsynligheden for at bevæge sig 'opad' på de rangordnede skalaer (og for de binære indikatorer, på sandsynligheden for en ændring i status, fx fra en, der ikke deltager i mobning, til en, der deltager).

Af statistisk-tekniske årsager måles sammenhængen i de statistiske modeller i enheden log-odds. Denne måleenhed har ikke nogen intuitiv fortolkning. Til gengæld kan log-odds omregnes til enheden odds-ratio, som har en mere intuitiv fortolkning.

De fleste kender begrebet odds fra spil. Odds er en måde, hvorpå man kan udtrykke sandsynligheden for en hændelse, fx sandsynligheden for at slå en sekser med en terning. Odds er defineret som sandsynligheden for et givet udfald (fx en sekser) divideret med sandsynligheden

for et alternativt udfald (fx alt andet end en sekser). En intuitiv måde at udtrykke odds på er at sige, at odds for at slå en sekser med en terning er en sjettedel eller 1:5.

Odds-ratio er det *relative forhold* eller *ratioen* mellem to odds. De anvendte statistiske modeller udtrykker sammenhængen mellem fx deltagelse i fysiske aktiviteter og (log) odds for, at et barn befinder sig i en 'højere'-kategori på en af de rangordnede skalaer (fx 'meget tilfreds' på indikatoren tilfredshed med skolen) frem for i en 'lavere' værdi (fx 'utilfreds' eller 'meget tilfreds'). Odds-ratioen har den egenskab, at hvis odds for to begivenheder er den samme, antager odds-ratioen altid værdien 1 (fx odds 0,2/odds 0,2 = 1 og odds 0,5/odds 0,5 = 1). Odds-ratioen tager værdien 1, fordi odds for de to alternative udfald (her 'meget tilfreds' i forhold til 'meget utilfreds') er den samme eller '1-1'. Sammenhængen mellem hver enkelt af vores afhængige variable (indikatorerne for børns trivsel, skolegang og sociale forhold) på den ene side og de uafhængige variable (fx deltagelse i forskellige slags fritidsaktiviteter) på den anden side kan også udtrykkes som en odds-ratio. Hvis der ingen sammenhæng er mellem de to (fx mellem børns tilfredshed med skolen og deres deltagelse i fysiske aktiviteter), vil denne effekt udtrykt som odds-ratio være 1. Værdien for odds-ratioen er 1, fordi deltagelse i fysiske aktiviteter *ikke* ændrer odds for at befinde sig i en 'højere' (dvs. mindre tilfreds) frem for en 'lavere' (dvs. mere tilfreds) kategori på den rangordnede skala. Med andre ord: Ratioen mellem de to odds forbliver uforandret, uanset om de deltager eller ej. På samme måde vil det altid gælde, at hvis chancerne for et udfald bliver større (på grund af en ændring i en uafhængig variabel), er odds-ratioen større end 1, og hvis chancerne for et udfald bliver mindre, er odds-ratioen mindre end 1.

I vores beskrivelse af resultaterne fra regressionsanalyserne taler vi om, at en variabel hænger sammen med større eller mindre 'chancer' (vores oversættelse af det engelske ord 'odds' til dansk) for et udfald, når udfaldet er positivt (fx bedre skolepræstation). Når et udfald er negativt (fx mindre glæde ved livet), benytter vi ordet 'risiko'. Strengt taget taler man om risiko under visse betingelser: a) de forklarende (uafhængige) variable kommer kronologisk set før udfaldet, og b) udfaldsvariablen (afhængig variabel) er ikke binære, men rangordnede. Derudover antyder 'risiko' sandsynlighed (for et negativt udfald), og vi kan kun forudsige sandsynligheden med hensyn til nogle specifikke værdier af de andre variable i modellen (se fx Kræmer, Lowe og Kupfer, 2005). Vores ud-

faldsmål opfylder ikke alle disse betingelser, men vi bruger ordet 'risiko' alligevel med forbehold med henblik på at opnå større klarhed i formidlingen.

BILAG 3

FULDSTÆNDIGE RESULTATER AF REGRESSIONSANALYSER PRÆSENTERET I KAPITEL 4-7

Her præsenterer vi de fuldstændige resultater af regressionsanalyserne, som vi præsenterede i kapitel 4-7. Der er én tabel til hver af de ni afhængige variable. I hver tabel inkluderer vi tre slags numerisk information: 1) tal (*odds ratios*), der viser, hvor stærk sammenhængen er mellem de forskellige uafhængige variable i tabellen (fx deltagelse i fysiske aktiviteter) og den udvalgte afhængige variabel (se bilag 1 for en forklaring af odds ratios), 2) et af tre små bogstaver (a, b eller c) ved siden af nogle af disse tal, der indikerer, om tallet er statistisk signifikant med henholdsvis $p < 0,001$, $p < 0,01$, eller $p < 0,05$. Hvis der fx står ' $p < 0,05$ ', betyder det, at sandsynligheden (p) for, at den forskel, vi finder (angivet ved odds ratio), findes på grund af en tilfældighed (dvs. at en sådan sammenhæng ikke findes blandt alle 11-årige børn, selv om den findes i vores stikprøve), er mindre end 5 pct. Dette niveau er – efter statistiske konventioner – en acceptabel sikkerhedsgrad. Mindre end 5 pct. er normalt ikke acceptabelt, mens en større sandsynlighed (0,01 eller 0,001) er endnu bedre, fordi de er tegn på en endnu mindre sandsynlighed for, at sammenhængen findes rent tilfældigt. Disse små bogstaver (a, b og c) er vigtige, fordi de indikerer, hvor meget vi kan stole på, at tallene afspejler virkeligheden, og fordi vi i vores beskrivelse af de statistiske resultater primært fokuserer på de tal (odds ratios), som er statistisk signifikante på ét af de tre niveauer, og 3) antallet af observationer i den stikprøve, der indgår i den statistiske analyse.

TABEL B3.1

Modeller med SDQ-tal i tre kategorier som afhængig variabel (højere tal = værre udfald). Odds ratios.

	Børn med foran- stalt- ning	Børn fra res- source- svage familier	Børn fra res- source- stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	0,794	0,681	0,897	0,848	0,984
Spejderaktiviteter	1,881	1,689	2,493 ^b	3,182 ^a	1,857
Kulturelle aktiviteter	0,164 ^b	0,266 ^c	0,599	0,310 ^b	0,640
Holdaktiviteter	1,006	0,830	0,551 ^c	0,433 ^b	1,042
Individuelle aktiviteter	1,395	2,047	1,030	1,082	1,368
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	3,043 ^b	1,932	1,886 ^b	2,242 ^a	1,877 ^c
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,478	1,222	1,745 ^c	2,239 ^a	1,053
Læser bøger hver dag	1,011	0,709	0,734	0,791	0,737
Ses med venner privat	0,183 ^a	0,651	0,450 ^a	0,377 ^a	0,438 ^b
Deltagelse i huslige pligter	1,460	1,120	1,114	1,009	1,627 ^b
Mor og barns kommunikation	1,168	0,971	0,993	1,054	0,988
Mor og barns fælles aktiviteter	1,029	0,920	0,963	0,978	0,943
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	0,697	0,591 ^c	0,897	0,750 ^c	0,875
Pige	0,826	0,650	0,958	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	1,535	1,421	0,976	1,168	1,514
Omsorgsproblemer (0-4)	1,693 ^c	1,532 ^c	1,588 ^b	1,582 ^a	1,582 ^b
Intet netværk til børnepasning	0,480	1,214	0,748	0,776	1,549
Barnet har langvarig syg- dom/handicap	2,384 ^b	2,881 ^b	2,408 ^a	3,017 ^a	3,089 ^a
Forældres erhvervsuddannelse	1,062	1,262	1,229	1,413 ^c	1,287
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,125	1,153	2,356 ^c	1,827 ^c	1,231
Barnets helbredstilstand	1,370	1,718 ^c	1,273	1,233	1,591 ^b
Mor og/eller far for lidt hjemme	1,141	0,864	1,002	0,819	1,188
Barnet med lav fødselsvægt	0,752	0,770	0,957	0,949	0,780
Barnet mobbet i sidste 6 mdr.	4,115 ^a	4,393 ^a	4,235 ^a	3,792 ^a	5,658 ^a
Dummy variable for missing observationer i:					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,323	0,920	1,623 ^c	0,993	1,176
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,898	1,203	1,165	1,315	1,263
Læser bøger hver dag	1,574	0,995	1,585	1,395	1,653 ^c
Ses med venner privat	0,689	0,862	0,726	0,745	0,792
Deltagelse i huslige pligter	5,721	1,326	1,149	1,035	4,035
Forældres erhvervsuddannelse	1,005	0,887	1,912	1,558	1,320
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,713	0,666	0,787	0,745	1,981
Antal observationer	318	646	3.323	2.217	2.070

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.2

Modeller med skala for psykosomatiske problemer som afhængig variabel (højere tal = højere lidelsesgrad). Odds ratios.

	Børn med foran- stalt- ning	Børn fra res- source- svage familier	Børn fra res- source- stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	0,325 ^b	1,224	0,931	0,859	1,007
Spejderaktiviteter	0,605	0,900	0,788 ^c	0,690 ^c	0,952
Kulturelle aktiviteter	0,502	0,990	1,081	1,056	0,999
Holdaktiviteter	1,492	0,999	0,989	1,016	0,969
Individuelle aktiviteter	2,329 ^b	0,970	0,922	0,979	0,943
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,928	1,221	1,042	1,002	1,129
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,974	1,086	0,978	1,037	0,975
Barnet læser bøger hver dag	1,279	0,881	1,082	0,956	1,145
Ses med venner privat	1,026	1,145	1,193	1,260	1,039
Deltagelse i huslige pligter	0,974	0,656 ^b	0,823 ^b	0,756 ^a	0,850 ^c
Mor og barns kommunikation	0,813	0,778	0,742 ^a	0,758 ^a	0,773 ^b
Mor og barns fælles aktiviteter	1,028	1,012	0,957 ^c	0,944 ^c	0,995
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	1,144	0,967	1,147 ^b	1,065	1,175 ^b
Pige	1,525	1,455 ^c	1,341 ^a	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	1,138	1,180	1,321	1,124	1,136
Omsorgsproblemer (0-4)	1,191	1,097	1,148	1,149	1,127
Intet netværk til børnepasning	2,255 ^c	0,652 ^c	0,937	0,995	0,832
Barnet har langvarig syg- dom/handicap	0,899	0,957	1,118	1,160	0,979
Forældres erhvervsuddannelse	0,866	0,849	0,871 ^c	0,895	0,873
Forældre med langvarige be- skæftigelsesproblemer	1,090	0,949	0,955	0,762	1,095
Barnet ønsker mere hjælp til lektier fra mor og far	1,646 ^c	1,413	1,441 ^a	1,263 ^c	1,742 ^a
Barnets helbredstilstand	1,869 ^b	1,787 ^a	1,451 ^a	1,517 ^a	1,474 ^a
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	1,804 ^c	1,778 ^a	1,334 ^a	1,415 ^a	1,383 ^a
Barnets skolepræstation	1,370	0,988	0,982	0,983	1,027
SDQ-score	1,063 ^b	1,071 ^a	1,090 ^a	1,067 ^a	1,098 ^a
Barnet mobbet i sidste 6 mdr.	2,092 ^b	1,559 ^b	1,727 ^a	1,970 ^c	1,447 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,953	1,415	1,251 ^c	1,171	1,414 ^b
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,842	1,292	0,820	0,855	0,960
Læser bøger hver dag	1,153	1,357	0,834	0,898	1,006
Ses med venner privat	1,961	0,865	0,983	0,938	1,103
Deltagelse i huslige pligter	1,866	0,247 ^c	0,686	0,658	0,608
Forældres erhvervsuddannelse	0,630	0,855	0,846	0,818	1,005
Forældre med langvarige be- skæftigelsesproblemer	1,448	0,946	1,271	1,009	1,002
Antal observationer	301	609	3.165	2.120	1.955

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.3

Modeller med barnets glæde ved livet som afhængig variabel
(højere tal = mindre glæde). Odds ratios.

	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	0,939	0,996	0,972	1,042	0,919
Spejderaktiviteter	1,336	0,950	1,342 ^c	1,152	1,312
Kulturelle aktiviteter	0,900	1,039	1,158	1,212	1,069
Holdaktiviteter	0,487	0,943	0,889	0,753 ^c	0,959
Individuelle aktiviteter	1,082	0,799	1,124	1,013	1,098
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,249	1,185	0,937	1,010	1,011
Over 2 timers tv i 2003	1,323	1,120	1,013	1,269	0,917
Barnet læser bøger hver dag	1,014	1,313	0,958	0,952	1,121
Ses med venner privat	1,002	0,781	0,727 ^c	0,659 ^b	0,855
Deltagelse i huslige pligter	1,046	1,012	1,113	1,062	1,093
Mor og barns kommunikation	1,268	1,115	1,041	1,172	0,978
Mor og barns fælles aktiviteter	0,922	0,955	0,950 ^c	0,928 ^c	0,962
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	0,810	0,868	1,029	0,987	0,981
Pige	1,466	1,128	1,101	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	0,812	1,288	1,399	0,895	1,278
Ømsorgsproblemer (0-4)	0,983	0,993	1,149	1,091	0,957
Intet netværk til børnepasning	1,952	1,008	1,027	1,375	0,736
Barnet har langvarig sygdom/handicap	0,825	0,708	1,272	1,223	0,893
Forældres erhvervsuddannelse	1,119	0,877	0,995	1,008	0,939
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,148	1,205	1,020	1,109	1,030
Barnets helbredstilstand	1,305	1,190	1,125	1,137	1,179
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	1,275	1,359	1,426 ^a	1,444 ^a	1,357 ^b
Barnets skolepræstation	1,159	0,870	0,856	0,750 ^c	1,026
SDQ-score	1,049 ^c	1,041 ^c	1,064 ^a	1,053 ^a	1,084 ^a
Barnet er blevet mobbet i de sidste 6 mdr.	1,280	2,059 ^a	1,769 ^a	1,758 ^a	1,593 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,682	0,966	1,050	0,927	1,047
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,344 ^b	1,253	1,207	1,166	0,978
Læser bøger hver dag	1,970	0,908	1,095	0,895	1,801 ^b
Ses med venner privat	1,950	0,988	0,734	0,966	0,676
Deltagelse i huslige pligter	0,568	0,551	1,673	1,140	1,344
Forældres erhvervsuddannelse	1,286	0,662	0,849	0,735	0,820
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,911	1,116	1,510	1,468	1,189
Antal observationer	310	635	3.293	2.193	2.045

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.4

Modeller med skolepræstation som afhængig variabel
(højere tal = bedre præstation). Odds ratios.

	Børn med foran- stalt- ning	Børn fra res- source- svage familier	Børn fra res- source- stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	1,596	1,093	1,254 ^c	1,264	1,231
Spejderaktiviteter	0,562	0,724	0,786 ^c	0,653 ^b	0,902
Kulturelle aktiviteter	1,702	1,606 ^c	1,246 ^b	1,115	1,487 ^a
Holdaktiviteter	0,887	1,172	1,057	1,055	1,070
Individuelle aktiviteter	0,578	1,003	1,014	1,099	0,897
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	2,062 ^b	0,941	1,300 ^b	1,422 ^b	1,134
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,334	1,104	0,764 ^c	0,750 ^c	1,066
Læser bøger hver dag	1,439	1,864 ^a	1,425 ^a	1,633 ^a	1,368 ^a
Ses med venner privat	0,780	1,340	0,807 ^c	0,857	0,859
Deltagelse i huslige pligter	0,758	0,826	0,815 ^a	0,811 ^b	0,797 ^b
Mor og barns kommunikation	1,135	0,743 ^c	0,783 ^a	0,754 ^a	0,825 ^c
Mor og barns fælles aktiviteter	0,865 ^c	0,914 ^c	0,903 ^a	0,862 ^a	0,937 ^b
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	1,000	1,094	1,012	1,029	1,001
Pige	0,836	0,786	0,784 ^a	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	0,823	0,853	1,132	0,899	0,856
Omsorgsproblemer (0-4)	1,126	1,043	0,956	1,074	0,953
Intet netværk til børnepasning	0,455	1,550 ^c	1,087	1,168	1,226
Barnet har langvarig sygdom/handicap	0,859	0,842	0,784 ^c	0,796	0,786
Forældres erhvervsuddannelse	0,742	0,980	0,969	0,866 ^c	1,043
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,355	0,911	1,357	1,497 ^c	0,750
Barnet ønsker mere hjælp til lektier fra mor og far	1,284	0,881	0,748 ^b	0,751 ^c	0,807
Barnets helbredstilstand	0,417 ^a	1,024	1,013	0,981	0,931
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	0,780	1,068	1,026	1,102	0,926
SDQ-score	0,896 ^a	0,886 ^a	0,861 ^a	0,874 ^a	0,872 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,348	1,105	1,106	1,153	1,074
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,345	1,140	0,979	0,883	1,242
Læser bøger hver dag	0,164 ^a	0,621 ^c	0,512 ^a	0,496 ^a	0,430 ^a
Ses med venner privat	2,467	1,450	0,869	1,028	1,099
Deltagelse i huslige pligter	0,213 ^c	0,473	0,392 ^a	0,376 ^b	0,396 ^b
Forældres erhvervsuddannelse	0,820	0,923	0,875	0,763	1,057
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,949	1,057	1,175	1,252	1,116
Antal observationer	317	646	3.319	2.213	2.069

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.5

Modeller med skoletilfredshed som afhængig variabel
(højere tal = mindre tilfredshed). Odds ratios.

	Børn med foran- stalt- ning	Børn fra res- source- svage familier	Børn fra res- source- stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	0,976	0,921	1,035	0,949	1,049
Spejderaktiviteter	0,754	0,975	1,183	0,897	1,291
Kulturelle aktiviteter	0,838	0,857	0,884	0,812	0,915
Holdaktiviteter	0,449 ^c	0,931	1,045	0,912	1,015
Individuelle aktiviteter	1,037	0,868	1,033	0,940	1,088
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,352	1,832 ^c	1,332 ^b	1,257 ^c	1,586 ^b
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,083	1,375	1,065	1,156	1,129
Barnet læser bøger hver dag	0,714	0,763	0,646 ^a	0,592 ^a	0,724 ^a
Ses med venner privat	1,974 ^c	1,227	0,976	1,210	0,852
Deltagelse i huslige pligter	1,508 ^c	0,930	1,156 ^c	1,125	1,140
Mor og barns kommunikation	1,027	1,009	0,926	0,994	0,927
Mor og barns fælles aktiviteter	0,867 ^c	1,001	0,977	0,959	0,993
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	0,803	0,936	1,013	0,987	1,002
Pige	1,070	0,652 ^b	0,714 ^a	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	0,874	0,912	1,338	0,981	0,961
Omsorgsproblemer (0-4)	0,916	0,866	1,105	1,094	0,897
Intet netværk til børnepasning	1,326	0,992	0,986	1,099	0,859
Barnet har langvarig syg- dom/handicap	0,570 ^c	1,090	0,925	0,905	0,902
Forældres erhvervsuddannelse	1,640 ^c	0,906	1,064	1,049	1,038
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,627	0,765	0,813	0,688 ^c	0,859
Barnet ønsker mere hjælp til lektier fra mor og far	0,818	0,818	1,044	0,968	0,998
Barnets helbredstilstand	1,427	1,131	1,128	1,129	1,183 ^c
Barnets skolepræstation	0,774	0,531 ^a	0,540 ^a	0,600 ^a	0,523 ^a
SDQ-score	1,035	1,028	1,032 ^a	1,021 ^c	1,044 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,866	1,441	1,617 ^a	1,405 ^c	1,728 ^a
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,592	1,354	0,947	0,956	1,007
Læser bøger hver dag	1,388	1,479	1,492 ^b	1,381 ^c	1,813 ^b
Ses med venner privat	3,722 ^c	1,478	0,891	1,468	0,739
Deltagelse i huslige pligter	1,978	0,810	1,648 ^c	1,498	1,360
Forældres erhvervsuddannelse	0,870	1,154	0,872	0,916	1,117
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,710	0,933	1,353	1,132	1,212
Antal observationer	301	616	3.187	2.120	1.984

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.6

Modeller med hvor ofte barnet er blevet mobbet i de sidste seks måneder som afhængig variabel. Odds ratios.

	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier	Dreng	Piger
Fysiske aktiviteter	0,635	1,100	0,890	0,852	0,951
Spejderaktiviteter	0,808	1,405	0,951	0,908	1,152
Kulturelle aktiviteter	0,633	1,033	1,042	1,255	0,801
Holdaktiviteter	1,365	0,665	0,951	0,903	1,031
Individuelle aktiviteter	1,863	0,724	0,952	0,958	1,000
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,768	0,769	1,139	1,154	0,891
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,329 ^b	0,905	1,191	0,885	1,065
Barnet læser bøger hver dag	0,664	1,176	1,085	1,092	1,035
Ses med venner privat	1,076	0,540 ^c	0,628 ^b	0,775	0,552 ^a
Deltagelse i huslige pligter	0,933	0,837	0,748 ^b	0,942	0,667 ^a
Mor og barns kommunikation	0,469 ^b	0,765	0,773 ^b	0,802 ^c	0,665 ^a
Mor og barns fælles aktiviteter	1,071	1,040	1,037	1,057	1,025
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	1,024	1,266	1,057	1,182 ^c	0,986
Pige	0,885	1,111	1,109	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	1,808 ^c	0,812	0,884	1,278	1,069
Økonomiske problemer (0-4)	1,074	1,102	0,906	0,992	1,105
Intet netværk til børnepasning	1,077	0,777	1,025	1,120	0,867
Barnet har langvarig sygdom/handicap	1,056	0,974	1,034	1,065	0,976
Forældres erhvervsuddannelse	1,082	0,884	1,235 ^c	1,218 ^c	1,099
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,390	0,462 ^b	1,288	0,941	0,849
Barnets helbredstilstand	1,019	1,265	1,209 ^c	1,334 ^b	1,036
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	1,360	1,028	1,181	1,167	1,153
Barnets skolepræstation	1,051	0,597 ^b	1,045	1,053	0,849
SDQ-score	1,138 ^a	1,160 ^a	1,172 ^a	1,149 ^a	1,174 ^a
<i>Dummy variable for missing observation i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,824	1,646	1,190	1,320	1,185
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,081	1,876 ^c	0,744	0,995	1,189
Læser bøger hver dag	0,659	0,958	0,915	0,808	1,248
Ses med venner privat	2,194	0,531	0,800	1,103	0,557 ^c
Deltagelse i huslige pligter	0,670	0,710	0,319 ^b	0,987	0,245 ^a
Forældres erhvervsuddannelse	2,209	0,966	1,338	1,603 ^c	1,136
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,800	0,974	0,680	0,826	1,224
Antal observationer	318	646	3.319	2.214	2.069

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.7

Modeller med barnet har været med til at mobbe andre børn i de sidste 6 måneder som afhængig variabel. Odds ratios.

	Børn med foranstaltning	Børn fra ressource-svage familier	Børn fra ressource-stærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	2,450	0,652	0,749	0,803	0,639
Spejderaktiviteter	1,588	0,339	0,657	0,836	0,372 ^b
Kulturelle aktiviteter	1,110	0,597	0,846	0,868	0,735
Holdaktiviteter	0,404	0,787	1,751 ^b	1,212	1,767 ^c
Individuelle aktiviteter	0,426	0,818	1,217	0,888	1,527 ^c
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,385	1,537	0,974	0,967	1,358
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,791	1,178	1,438	1,059	1,853 ^c
Barnet læser bøger hver dag	0,357	0,744	0,614 ^b	0,749	0,448 ^a
Ses med venner privat	8,079 ^a	1,524	1,367	1,946 ^b	1,514
Deltagelse i huslige pligter	1,599	0,792	1,030	1,050	0,939
Mor og barns kommunikation	1,210	0,979	0,857	0,928	0,862
Mor og barns fælles aktiviteter	1,056	0,976	0,987	1,003	0,997
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	1,566	1,393	0,959	1,046	1,053
Pige	0,469	0,423 ^b	0,581 ^a	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	0,820	0,675	0,922	0,837	0,740
Økonomiske problemer (0-4)	1,450	1,624 ^b	1,311	1,267 ^c	1,513 ^b
Intet netværk til børnepasning	1,511	0,624	0,658	0,799	0,836
Barnet har langvarig sygdom/handicap	0,941	0,925	1,082	1,214	0,718
Forældres erhvervsuddannelse	0,838	1,055	1,016	1,085	0,936
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,976	0,785	0,911	0,843	1,295
Barnet synes mor og/eller far er for lidt hjemme	0,948	0,706	0,869	0,839	0,884
Barnets skolepræstation	0,653	1,061	0,725 ^c	0,741 ^c	0,896
SDQ-score	1,043	1,124 ^a	1,059 ^a	1,059 ^a	1,060 ^b
Barnet er blevet mobbet i de sidste 6 mdr.	11,613 ^a	4,697 ^a	4,245 ^a	3,871 ^a	5,937 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,220	0,454	0,870	0,712	0,749
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,572	2,726 ^b	0,862	1,089	1,188
Læser bøger hver dag	1,484	1,145	1,296	1,373	0,992
Ses med venner privat	9,982 ^b	1,366	0,834	1,983 ^c	0,669
Deltagelse i huslige pligter	5,506	0,500	0,995	0,900	1,005
Forældres erhvervsuddannelse	0,860	0,910	0,771	0,975	0,740
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,757	1,414	1,163	1,617	1,935 ^c
Antal observationer	318	645	3.316	2.212	2.066

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.8

Modeller med barnet ses med venner hjemme eller hos venner mindst én gang om ugen som afhængig variabel. Odds ratios.

	Børn med foranstaltning	Børn fra ressourcevage familier	Børn fra ressourcestærke familier	Drenge	Piger
Fysiske aktiviteter	0,661	0,684	1,628 ^b	1,492	1,257
Spejderaktiviteter	0,372	0,307 ^c	0,685	0,462 ^b	0,984
Kulturelle aktiviteter	0,330	0,947	0,874	0,911	0,726
Holdaktiviteter	4,629 ^b	2,091	1,224	1,361	1,495
Individuelle aktiviteter	2,479	2,290	0,912	1,196	1,003
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,157	1,269	0,993	1,182	0,874
Over 2 timers tv dagligt i 2003	0,512	0,942	0,842	0,709	1,034
Barnet læser bøger hver dag	0,807	0,807	1,022	0,936	0,987
Deltagelse i huslige pligter	0,610	0,887	0,816	0,980	0,662 ^b
Mor og barns kommunikation	0,517	1,094	0,950	0,846	0,973
Mor og barns fælles aktiviteter	0,941	0,971	0,951	0,944	0,964
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	0,638	0,868	0,883	0,833	0,854
Pige	0,675	1,098	1,343 ^c	---	---
Økonomiske problemer (0-2)	1,301	0,960	1,404	0,985	1,463
Omsorgsproblemer (0-4)	1,175	1,582 ^c	1,303	1,312 ^c	1,472 ^c
Intet netværk til børnepasning	0,409	0,718	1,008	1,129	0,612
Barnet har langvarig sygdom/handicap	0,480	0,313 ^b	0,761	0,577 ^b	0,622
Forældres erhvervsuddannelse	0,992	0,900	0,990	0,977	0,929
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	0,879	0,630	0,889	0,919	0,535 ^c
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	2,224 ^c	0,818	0,890	0,943	0,976
SDQ-score	0,897 ^a	0,927 ^b	0,924 ^a	0,923 ^a	0,913 ^a
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>					
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,140 ^b	1,207	0,729	0,531 ^b	0,953
Over 2 timers tv dagligt i 2003	2,890	1,139	0,930	1,234	0,913
Læser bøger hver dag	1,023	0,644	1,121	0,872	1,288
Deltagelse i huslige pligter	1,688	0,163	0,516	1,394	0,151 ^b
Forældres erhvervsuddannelse	1,569	1,064	1,838	1,871 ^c	1,113
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,256	0,546	0,352 ^b	0,429 ^b	0,598
Antal observationer	296	603	3.172	2.104	1.967

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

TABEL B3.9

Modeller med modtagelse af foranstaltninger som afhængig variabel.
Odds ratios.

	M1	M2	M3
Fysiske aktiviteter	0,769	0,975	0,700
Spejderaktiviteter	1,032	1,550	0,922
Kulturelle aktiviteter	0,877	1,373	0,715
Holdaktiviteter	1,122	1,023	1,122
Individuelle aktiviteter	1,104	0,865	1,246
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	1,113	1,722	0,916
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,483 ^c	1,620	1,527
Læser bøger hver dag	1,267	1,712	1,080
Ses med venner privat	0,919	1,218	0,799
Deltagelse i huslige pligter	0,861	0,931	0,831
Mor og barns kommunikation	0,942	1,008	0,899
Mor og barns fælles aktiviteter	0,927	0,906	0,928
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	1,015	1,191	0,920
Pige	0,752 ^c	0,743	0,761
Økonomiske problemer (0-2)	1,058	0,699	3,466 ^b
Økonomiske problemer (0-4)	1,097	1,104	0,933
Intet netværk til børnepasning	0,998	1,159	0,713
Barnet har langvarig sygdom/handicap	1,976 ^a	2,215	1,944 ^b
Forældres erhvervsuddannelse	1,100	1,559	1,031
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,099	1,365	0,775
Barnets helbredstilstand	1,154	1,125	1,142
Barnet synes, mor og/eller far er for lidt hjemme	0,953	0,622	1,152
SDQ-score	1,171 ^a	1,121 ^a	1,202 ^a
Barnet er blevet mobbet i de sidste 6 måneder	1,016	1,325	0,862
<i>Dummy variable for missing observationer i:</i>			
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	0,547 ^c	0,779	0,410 ^b
Over 2 timers tv dagligt i 2003	1,518 ^c	2,057 ^c	1,166
Læser bøger hver dag	1,384	1,415	1,467
Ses med venner privat	1,162	1,541	1,113
Deltagelse i huslige pligter	0,583	0,590	0,554
Forældres erhvervsuddannelse	1,669 ^c	3,158 ^b	0,907
Forældre med langvarige beskæftigelsesproblemer	1,413	1,714	1,755
Antal observationer	4.286	769	3.517

Noter: a: $p < 0,001$, b: $p < 0,01$ og c: $p < 0,05$.

M1: Børn med foranstaltninger sammenlignet med alle andre børn.

M2: M1 kun for børn fra ressourcetsvage familier.

M3: M1 kun for børn fra ressourcestærke familier.

BILAG 4

RESULTATER FOR FRITIDSVARIABLENE PRÆSENTERET I KAPITEL 4-6 SAMLET PÅ ANALYSEGRUPPER

Her præsenterer vi de samme resultater fra regressionsanalyserne præsenteret i kapitler 4-6 samlet på hver enkelt af de fem analysegrupper: børn, der modtager § 52-foranstaltninger, børn fra ressourcetsvage familier, børn fra ressourcestærke familier, drenge og piger. Formålet er at give læseren et samlet overblik over resultaterne for hver gruppe. I hver tabel indeholder den første kolonne alle de uafhængige variable (fritids- og baggrundsvARIABLE), mens den øverste række indeholder alle de afhængige variable (udfaldsindikatorer).

TABEL B4.1

De samlede regressionsresultater fra kapitler 4-6 for børn med foranstaltninger.

	SDQ	Psykosomatiske	Gleæde ved livet	Skolepræstation	Skoletilfredshed	Mobbet	Mobber	Ven
Fysiske aktiviteter		Bedre						
Spejderaktiviteter								
Kulturelle aktiviteter	Bedre							
Holdaktiviteter					Bedre		Bedre	
Individuelle aktiviteter		Værre						
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre			Bedre				
Over 2 timers tv dagligt i 2003					Bedre			
Barnet læser bøger hver dag								
Ses med venner privat	Bedre				Værre		Værre	
Deltagelse i huslige pligter					Bedre			
Mor og barns kommunikation						Værre		
Mor og barns fælles aktiviteter				Værre	Bedre			
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter								

Anm.: 'Værre' = Større chance for udfaldet. 'Bedre' = Mindre chance for udfaldet.

TABEL B4.2

De samlede regressionsresultater fra kapitler 4-6 for børn fra resourcesvage familier.

	SDQ	Psykosomatiske	Gleæde ved livet	Skolepræstation	Skoletilfredshed	Mobbet	Mobber	Ven
Fysiske aktiviteter								
Spejderaktiviteter								Værre
Kulturelle aktiviteter	Bedre			Bedre				
Holdaktiviteter								
Individuelle aktiviteter								
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007					Værre			
Over 2 timers tv dagligt i 2003								
Barnet læser bøger hver dag				Bedre				
Ses med venner privat						Bedre		
Deltagelse i huslige pligter		Værre						
Mor og barns kommunikation				Bedre				
Mor og barns fælles aktiviteter				Værre				
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	Bedre							

Anm.: 'Værre' = Større chance for udfaldet. 'Bedre' = Mindre chance for udfaldet.

TABEL B4.3

De samlede regressionsresultater fra kapitler 4-6 for børn fra ressourcestærke familier.

	SDQ	Psykosomatiske	Glæde ved livet	Skolepræstation	Skoletilfredshed	Mobbet	Mobber	Ven
Fysiske aktiviteter				Bedre				Bedre
Spejderaktiviteter	Værre	Bedre	Værre	Værre				
Kulturelle aktiviteter				Bedre				
Holdaktiviteter	Bedre						Værre	
Individuelle aktiviteter								
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre			Bedre	Værre			
Over 2 timers tv dagligt i 2003	Værre			Værre				
Barnet læser bøger hver dag				Bedre	Bedre		Bedre	
Ses med venner privat	Bedre		Bedre	Værre		Bedre		
Deltagelse i huslige pligter		Værre		Bedre	Bedre	Værre		
Mor og barns kommunikation		Værre		Bedre		Værre		
Mor og barns fælles aktiviteter		Bedre	Bedre	Værre				
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter		Værre						

Anm.: 'Værre' = Større chance for udfaldet. 'Bedre' = Mindre chance for udfaldet.

TABEL B4.4

De samlede regressionsresultater fra kapitler 4-6 for drenge.

	SDQ	Psykosomatiske	Gleæde ved livet	Skolepræstation	Skoletilfredshed	Mobbet	Mobber	Ven
Fysiske aktiviteter								
Spejderaktiviteter	Værre	Bedre		Værre				Værre
Kulturelle aktiviteter	Bedre							
Holdaktiviteter	Bedre		Bedre					
Individuelle aktiviteter								
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre			Bedre	Værre			
Over 2 timers tv dagligt i 2003	Værre			Værre				
Barnet læser bøger hver dag				Bedre	Bedre			
Ses med venner privat	Bedre		Bedre				Værre	
Deltagelse i huslige pligter		Værre		Bedre				
Mor og barns kommunikation		Værre		Bedre		Værre		
Mor og barns fælles aktiviteter		Bedre	Bedre	Værre				
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter	Bedre					Værre		

Anm.: 'Værre' = Større chance for udfaldet. 'Bedre' = Mindre chance for udfaldet.

TABEL B4.5

De samlede regressionsresultater fra kapitler 4-6 samlet for piger.

	SDQ	Psykosomatiske	Glede ved livet	Skolepræstation	Skoletilfredshed	Mobbet	Mobber	Ven
Fysiske aktiviteter								
Spejderaktiviteter	----						Bedre	
Kulturelle aktiviteter				Bedre				
Holdaktiviteter							Værre	
Individuelle aktiviteter							Værre	
Mindst 4 timers tv dagligt i 2007	Værre				Værre			
Over 2 timers tv dagligt i 2003							Værre	
Barnet læser bøger hver dag				Bedre	Bedre		Bedre	
Ses med venner privat	Bedre					Bedre		
Deltagelse i huslige pligter	Bedre	Værre		Bedre		Værre		Bedre
Mor og barns kommunikation		Værre		Bedre		Værre		
Mor og barns fælles aktiviteter				Værre				
Familiens deltagelse i religiøse aktiviteter		Værre						

Anm.: 'Værre' = Større chance for udfaldet. 'Bedre' = Mindre chance for udfaldet.

LITTERATURLISTE

- Andersen, D. (1989): *Skolebørns dagligdag – De 7-15-åriges levekår og fritidsanvendelse i 1987*. København: Socialforskningsinstituttet 89:7.
- Andersen, S., & Helweg-Larsen K. (2008): *Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid: Er socialt udsatte børn fysisk inaktive og har det betydning for deres helbred og trivsel?* København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Attree, P. (2004): Growing up in disadvantage: a systematic review of the qualitative evidence. *Child Care Health and Development*, 30, 6.
- Backett-Milburn, K., Cunningham-Burley, S., & Davis, J. (2003): Contrasting lives, contrasting views? Understandings of health inequalities from children in differing social circumstances. *Social Science & Medicine*, 57, 4.
- Bo, I.G., & Kristiansen, S. (1999): *Når familier fortæller ... Børn af psykiske syge forældre 2*. Frederikshavn: Dafolo.
- Bonke, J. (2000): *Børns tidsanvendelse*. København: Socialforskningsinstituttets arbejdsrapporter. www.sfi.dk.
- Bourdieu, P. (1997): The Forms of Capital. I: Halsey, A.H., Lauder, H., Brown, P. & Wells, A.S. (ed.): *Education: Culture, Economy, and Society*. Oxford: Oxford University Press.

- Broh, B.A. (2002): Linking extracurricular programming to academic achievement: Who benefits and why? *Sociology of Education*, 75, 69-91.
- Børnerådet (2008): Mobning 2008. *Resultater fra en spørgeskemaundersøgelse*. København: Børnerådets Børne- og Ungepanel. Downloaded fra www.boerneraadet.dk/materialer/rapporter+fra+børnepanelet.
- Carlson, R. (2001): *Etnicitet och social mångfald. Belastning eller tillgång inom barn- och ungdomsidrotten*. By?: Institutionen för idrotts- og hälsovetenskap, Idrottshögskolan. Rapport i pedagogik 2001:02.
- Christakis, D.A. & Zimmerman, F.J. (2007): Violent television viewing during preschool is associated with antisocial behaviour during school age. *Pediatrics*, 120(5).
- Christensen, E. (2004): *7 års børneliv: Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet 04:13.
- Christensen, E. (2006): *Opvækst med særlig risiko: Indkredsning af børn med behov for en tidlig forebyggende indsats*. København: Socialforskningsinstituttet 06:04.
- Coley, R.L., Morris, J.E., & Hernandez, D. (2004): Out-of-school care and problem behavior trajectories among low-income adolescents: Individual, family, and neighbourhood characteristics as added risks. *Child Development*, 75, 3.
- COWI (2008): *Udsatte børns fritidsliv – indsatsen i kommunerne. Tværgående rapport*. København: Servicestyrelsen.
- Dahl, K.M. (2007): *Udsatte børns fritid: et litteraturstudie*. København: Socialforskningsinstituttet. Netpublikation.
- Davalos, D.B., Chavez, E.L. & Guardiola, R.J. (1999): The effects of extracurricular activity, ethnic identification, and perception of school on student dropout rates. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 21, 61-77
- Dotterer, A.M., McHale, S.M. & Crouter, A.C. (2007): Implications of out-of-school activities for school engagement in African American adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(4):391-401.
- Dumais, S.A. (2006): Elementary School Students Extracurricular Activities: The Effects of Participation on Achievement and Teachers Evaluations. *Sociological Spectrum*, 26:117-147.
- Dumais, S.A. (2006): Early childhood cultural capital, parental habitus, and teachers perceptions. *Poetics*, 34, 2.

- Eccles, J.S. & Barber, B. (1999): Student Council, Volunteering, Basketball, or Marching Band: What Kind of Extracurricular Involvement Matters? *Journal of Adolescent Research*, 14:10-34.
- Eccles, J.S., Barber, B., Stone, M. & Hunt, J. (2003): Extracurricular Activities and Adolescent Development. *Journal of Social Issues*, 59:865-865-889.
- Egelund, T., Hestbæk, A. & Andersen, D. (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet – En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet 04:17.
- Eitle, T.M. & Eitle, D.J. (2002): Race, Cultural Capital, and the Educational Effect of Participation in Sports. *Sociology of Education*, 75:123-146.
- Ekeland, E., Heian, F., Hagen, K.B., Abbott, J. & Nordheim, L. (2004): Exercise to improve self-esteem in children and young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 1, Art. CD003683. DOI: 10.1002/14651858.CD003683.pub2.
- Ennemoser, M. & Schneider, W. (2007): Relations of television viewing and reading: Findings from a 4-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 99(2).
- Erdogan, A., Kiran, S., Aydogan, G., Boettjet, N.K., Yurtseven, E., Can, G., Konuk, N., Atik, L. & Atasoy, N. (2006): Behavioral correlates of television viewing time in a Turkish sample of preschool children. *Neurology psychiatry and Brain research*, 13(4):225-230.
- Fletcher, A.C., Nickerson, P. & Wright, K.L. (2003): Structured Leisure Activities in Middle Childhood: Links to Well-Being. *Journal of Community Psychology*, 31(6):641-659.
- Gilman, R. (2001): The Relationship between Life Satisfaction, Social Interest, and Frequency of Extracurricular Activities among Adolescent Students. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(6):749-767.
- Goodman, R. (1997): The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.
- Goodman, R. (2001): Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 1337-1345.

- Gottfredson, D.C., Gerstenblith, S.A., Soulé, D.A., Womer, S.C. & Lu, S. (2004): Do After School Programs Reduce Delinquency? *Prevention Science*, 5(4): 253-266.
- Gutman, L.M., Sameroff, A.J. & Eccles, J.S. (2002): The Academic Achievement of African American Students during Early Adolescence: An Examination of Multiple Risk, Promotive, and Protective Factors. *American Journal of Community Psychology*, 30(3): 367-399.
- Halleröd, B. & Larsson, D. (2008): Poverty, welfare problems and social exclusion. *International Journal of Social Welfare*, 17:15-25.
- Inchley, J.C., Currie, D.B., Todd, J.M., Akhtar, P.C., & Currie, C.E. (2005): Persistent socio-demographic differences in physical activity among Scottish schoolchildren 1990-2002. *European Journal of Public Health*, 15, 4.
- Johnson, J.G., Cohen, P., Kasen, S. & Brook, J.S. (2007): Extensive television viewing and the development of attention and learning difficulties during adolescence. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 161(5): 480-486.
- Kangas, O. & Rittakallio, V.-M. (1998): Different methods – different results? Approaches to multidimensional poverty. I: Andress, H.-J. (ed.): *Empirical Poverty Research in a Comparative Perspective*. Aldershot: Ashgate.
- Kappos, A.D. (2007): The impact of electronic media on mental and somatic children's health. *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, 210 (2007): 555-562.
- Koskelainen M., Sourander, A. & Kaljonen, A. (2001): The Strengths and Difficulties Questionnaire among Finnish school-aged children and adolescents. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 9, 277-284.
- Kraemer, H.C., Lowe, K.K. & Kupfer, D.J. (2005): *To your health: How to understand what research tells us about risk*. New York: Oxford University Press.
- Krange, O. & Strandbu, Å. (2004): Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002. NOVA.
- Landhuis, C.E., Poulton, R., Welch, D. & Hancox, R.J. (2007): Does childhood television viewing lead to attention problems in adolescence? Results from a longitudinal study. *Pediatrics*, 120(3).

- Larson, R. (2000): Toward a Psychology of Positive Youth Development. *American Psychologist*, 55:170-183.
- Larson, R.W., & Verma, S. (1999): How Children and Adolescents Spend Time across the World: Work, Play, and Developmental Opportunities. *Psychological Bulletin*, 125: 701-736.
- Mahoney, J.L. & Cairns, R.B. (1997): Do extracurricular activities protect against early school dropout? *Developmental Psychology*, 33.
- Mahoney, J.L. (2000): School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. *Child Development*, 71, 2.
- Mahoney, J.L. & Stattin, H. (2000): Leisure Activities and Adolescent Anti-Social Behaviour: The Role of Structure and Social Context. *Journal of Adolescence*, 23: 113-127.
- Mattsson, C., Hestbæk, A. & Andersen, A.R. (2008): *11-årige børns hverdagsliv og trivsel: Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- McHale, S.M., Crouter, A.C. & Tucker, C.J. (2001): Free-Time Activities in Middle Childhood: Links with Adjustment in Early Adolescence. *Child Development*, 72(6):1764-1778.
- McLoyd, V.C. (1998): Socioeconomic disadvantage and child development. *American psychologist*, 53(2).
- McNeal Jr., R. (1995): Extracurricular activities and high school dropouts. *Sociology of Education*, 68, 62-81.
- Meeks, C.B., & Mauldin, T. (1990): Children's Time in Structured and Unstructured Leisure Activities. *Lifestyles*, 11: 257-281.
- Miller C.J, Marks, D.J., Miller, S.R, Berwid, O.G., Kera, E.C., Santra, A. & Halperin, J.M (2007): Brief report: Television viewing and risk for attention problems in preschool children. *Journal of pediatric psychology*, 32(4):448-452.
- Nielsen, H.E. (2005): TABUKA – tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge. København: Forlaget Børn & Unge.
- O'Loughlin, J., Paradis, G., Kishchuk, N., Barnett, T. & Renaud, L. (1999): Prevalence and correlates of physical activity behaviors among elementary schoolchildren in multiethnic, low income, inner-city neighborhoods in Montreal, Canada. *Annals of Epidemiology*, 9, 7.

- Olsen, B.M. & Dahl, K.M. (2008): *Fritidsliv i børnehøjde*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 08:06.
- Osgood, D.W., Wilson, J.K., O'Malley, P.M., Bachman, J.G. & Johnston, L.D. (1996): Routine Activities and Individual Deviant Behaviour. *American Sociological Review*, 61: 635-655.
- Percy, M.S. (2003): Feeling loved, having friends to count on and taking care of myself: Minority children living in poverty describe what is 'special' to them. *Journal of Children & Poverty*, 2003:9.
- Pettit, G.S., Laird, R.D., Bates, J.E., & Dodge, K.A. (1997): Patterns of after-school care in middle childhood: Risk factors and developmental outcomes. *Merrill-Palmer Quarterly-Journal of Developmental Psychology*, 43, 3.
- Pierce, K.M., Hamm, J.V. & Vandell, D.L. (1999): Experiences in After-School Programs and Children's Adjustment in First-Grade Classrooms. *Child Development*, 70(3): 756-767.
- Posner, J.K., & Vandell, D.L. (1999): After-School Activities and the Development of Low-Income Urban Children: A Longitudinal Study. *Child Development*, 65: 440-456.
- Prelow, H.M. & Loukas, A. (2003): The role of resource, protective, and risk factors on academic achievement-related outcomes of economically disadvantaged Latino youth. *Journal of Community Psychology*, 31, 5.
- Quane, J.M. & Rankin, B.H. (2006): Does it pay to participate? Neighborhood-based organizations and the social development of urban adolescents. *Children and Youth Services Review*, 28, 10.
- Richman, N. & Graham, P.J. (1971): A behavioural screening questionnaire for use with three-year-old children. Preliminary findings. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 8:5-33.
- Rutter, M. (1979): Protective Factors in Children's Responses to Stress and Disadvantage. I: Kent, M.W. & Rolf, J.E. (eds.): *Prevention of Psychopathology: Vol. 3 Social Competence in Children* (pp. 49-74). Hanover, NH: University Press in New England.
- Rutter, M. (1987): Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 316-331.
- Smedje H., Broman, J.-E., Hetta, J. & von Knorring, A.-L. (1999): Psychometric properties of a Swedish version of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 8:63-70.

- Stefansen, K. (2004): Fritid og sosial deltakelse. I: Sandbæk, M. (2004): *Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt?* Oslo: NOVA og Norske Kvinners Sanitetsforening.
- Telford, A., Salmon, J., Timperio, A. & Crawford, D. (2005): Examining physical Activity Among 5-6- and 10-to 12-year-old children: The Children's Leisure Activities Study. *Pediatric Exercise Science*, 2005, 17.
- Vandewater, E., Bickham, D.S. & Lee, J.H. (2006): Time Well Spent? Relating Television Use to Children's Free-Time Activities. *Pediatrics*, 117(2):e181-e191.
- Wallenius, M., Punamaki, L. & Rimpala, A. (2007): Digital game playing and direct and indirect aggression in early adolescence: The roles of age, social intelligence and parent-child communication. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(3):325-336.
- Wei, R (2007): Effects of playing violent videogames on Chinese adolescents' pro-violence attitudes, attitudes toward others, and aggressive behaviour. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(3).
- Werner, E.E. (1993): Risk, Resilience and Recovery: Perspectives from the Kauai Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, 5:503-515.
- Werner, E. & Smith, R. (1992): *Overcoming the odds. High Risk Children from Birth to Adulthood*. Ithaca and London: Cornell University Press
- Werner, E. & Smith, R. (2001): *Journeys from childhood to midlife. Risk, Resilience and Recovery*. Ithaca and London: Cornell University.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2008

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 08:01 Amilon, Anna: *Danskernes forventninger til pension*. 151 s. ISBN: 978-87-7487-885-8. Kr. 150,00.
- 08:02 Jæger, Mads M.: *Mere attraktive almene boliger? Effektevaluering af Omprioriteringsloven 2000*. 97 s. ISBN: 978-87-7487-886-5. Kr. 100,00.
- 08:03 Rosenstock, M., Jensen, S., Boll, J., Holt, H. & Wiese, N.: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2007*. 202 s. ISBN: 978-87-7487-887-2. Kr. 198,00.
- 08:04 Thorgaard, C.H. & Hougaard, I.B.: *Fokus på demens. Evaluering af en efteruddannelse i forebyggende hjemmebesøg*. 62 s. ISBN: 978-87-7487-888-9. Netpublikation.
- 08:05 Thorgaard, C.H. & Hougaard, I.B.: *Metoder til kvalitet i aldreplejen. Evaluering af et metodeudviklingsprojekt*. 76 s. ISBN: 978-87-7487-889-6. Kr. 80,00.
- 08:06 Olsen, B.M. & Dahl, K.M.: *Fritidsliv i børnehøjde. Beretninger fra udsatte børn*. 124 s. ISBN: 978-87-7487-890-2. Kr. 125,00.
- 08:07 Høgelund, J., Boll, J., Skou, M. & Jensen, S.: *Effekter af ændringer i sygedagpengeloven*. 178 s. ISBN: 978-87-7487-891-9. Kr. 175,00.

- 08:08 Bach, H.B.: *Livet efter en ulykke. Arbejdsliv og forsørgelse efter en ulykke, som blev vurderet i arbejdsskadestyrelsen.* 114 s. ISBN: 978-87-7487-892-6. Kr. 100,00.
- 08:09 Christensen, G.: *Hvorfor lejere bliver sat ud af deres boliger. Og konsekvenserne af en udsættelse.* 268 s. ISBN 978-87-7487-894-0. Kr. 238,00.
- 08:10 Larsen, B., Schademan, H.K. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse i 2006. Vilkår og betingelser for handicappede på arbejdsmarkedet.* 180 s. ISBN: 978-87-7487-893-3. Kr. 180,00.
- 08:11 Jørgensen, M.: *Danskernes indbetalinger til pension. Hvordan påvirker tilknytningen til arbejdsmarkedet de fremtidige pensioner?* 222 s. ISBN: 978-87-7487-895-7. Kr. 220,00.
- 08:12 Filges, T.: *Virksomheders rekruttering.* ISBN: 978-87-7487-901-5. 146 s. Kr. 150,00.
- 08:13 Bonfils, I.S., Bengtsson, S. & Olsen, L. (red.): *Handicap og ligebehandling i praksis.* 175 s. ISBN 978-87-7487-897-1. Kr. 180,00.
- 08:14 Andersen, D.: *Anbragte børn i tal. Kvantitative analyser af data om børn, der er anbragt uden for hjemmet med fokus på skolegang. Delrapport 1.* 76 s. ISBN 978-87-7487-899-5. Netpublikation.
- 08:15 Mortenson, M.D. & Neerbek, M.N.: *Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet. Delrapport 2.* 126 s. ISBN 978-87-7487-900-8. Kr. 125,00.
- 08:16 Mattsson, C., Hestbæk, A-D. & Andersen, A.R.: *11-årige børns hverdagsliv og trivsel. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995.* 181 s. ISBN: 978-87-7487-902-2. Kr. 180,00.
- 08:17 Bach, H.B. & Larsen, B.: *300-timers-reglen. Betydningen af 300-timers-reglen for gifte kontanthjælpsmodtagere.* 138 s. ISBN 87-7487-903-9. Kr. 140,00.
- 08:18 Bengtsson, S.: *Handicap og samfundsdeltagelse 2006.* 259 s. ISBN 978-87-7487-904-6. Kr. 260,00.
- 08:19 Beer, F., Winter, S.C., Skou, M.H., Stigaard, M.V., Henriksen, A.C. & Friisberg, N.: *Statslig og kommunal beskæftigelsesindsats. Implementering af "Flere i arbejde" for strukturreformen.* 289 s. ISBN 978-87-7487-905-3. Kr. 278,00
- 08:21 Ottosen, M.H. & Christensen, P.S.: *Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen.* 129 s. ISBN 978-87-7487-907-7. Kr. 130,00.

- 08:22 Klitgaard, C. & Damgaard, B.: *Integrations- og oplæringsstillinger i kommunerne*. 97 s. ISBN: 978-87-7487-908-4. Kr. 100,00.
- 08:23 Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., Knudsen, L., Fuglsang Olsen, R. & Gerstoft, F.: *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's Forløbsundersøgelser af årgang 1995*. 327 s. ISBN 978-87-7487-910-7. Kr. 298,00.
- 08:24 Emerek, R., & Holt, H.: *Lige muligheder – Frie valg? Om det kønspolitiske arbejdsmarked gennem et årti*. 369 s. ISBN: 978-87-7487-911-4. Kr. 360,00.
- 08:25 Perthou, A.S., Mortensøn, M.D. & Andersen, D.: *Skolegang under anbringelse. Deberapport 3*. 121 s. ISBN: 978-87-7487-913-8. Kr. 120,00.
- 08:26 Andersen, D., Mortensøn, M.D., Perthou, A.S. & Neerbek, M.N.: *Anbragte børns undervisning. Sammenfatning af tre deberapporter*. 77 s. ISBN: 978-87-7487-914-5. Kr. 70,00.
- 08:27 Nielsen, C. & Heidemann, J.: *Pengespil blandt unge. En rapport om 12-17-åriges spilvaner*. 117 s. ISBN: 978-87-7487-915-2. Kr. 120.
- 08:28 Deding, M. & Larsen, M.: *Lønforskelle mellem mænd og kvinder 1997-2006*. 197 s. ISBN: 978-87-7487-916-9. Kr. 190,00.
- 08:29 Amilon, A., Bingley, P. & Nielsen T.H.: *Opsat folkepension. Øger den arbejdsudbuddet?* 166 s. ISBN: 978-87-7487-917-6. Kr. 170,00.
- 08:31 Wüst, M., Thorsager, L. & Bengtsson S.: *Indsatsen over for børn med handicap og træningsbehov*. 117 s. ISBN: 978-87-7487-919-0. Kr. 120.
- 08:32 Kløft Schademan, H., Jensen, S., Thuesen, F. & Holt, H.: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2008*. 202 s. ISBN: 978-87-7487-920-6. Kr. 200.
- 08:33 Mattsson, C. & Munk, M.D.: *Social uddannelsesmobilitet på kandidat- og forskeruddannelsler*. 77 s. ISBN: 978-87-7487-921-3. Netpublikation.
- 08:34 Baviskar, S. & Dahl, K.M.: *11-årige børns fritid og trivsel*. 159 s. ISBN: 978-87-7487-922-0. Kr. 160.

11-ÅRIGE BØRNS FRITIDSLIV OG TRIVSEL

Som følge af reformen af anbringelsessystemet i 2006 er der kommet øget politisk opmærksomhed på udsatte børns fritidsliv.

Fritidslivet er blevet fremhævet som en mulig ressource, der kan være med til at hjælpe børnene til en bedre tilværelse.

Denne rapport er den femte fra et forskningsprojekt om udsatte børns fritidsliv, som SFI har foretaget i samarbejde med COWI og Statens Institut for Folkesundhed.

I rapporten præsenteres resultaterne fra en undersøgelse af sammenhængen mellem udsatte børns deltagelse i forskellige former for fritidsliv og deres trivsel og brug af offentlige foranstaltninger. Undersøgelsen viser samlet, at børn, der deltager i organiserede fritidsaktiviteter, trives bedre.

Den samlede viden fra projektets forskellige undersøgelser giver et muligt svar på, hvordan fritidsaktiviteter kan indgå i de sammenhængende kommunale politikker med henblik på at forbedre de udsatte børns liv.

Undersøgelsen er baseret på data fra SFI's landsdækkende Børneforløbsundersøgelse, som omfatter et repræsentativt udsnit på 6.000 børn af en hel årgang født i efteråret 1995.